

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE

Niniejszy dokument sporządzono zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji w ścisłym porozumieniu i przy współpracy z samorządem gminnym i przedstawicielami społeczności lokalnej.

Zamawiający:

Gmina Dobrzyniewo Duże

Ul. Białostocka 25
16-002 Dobrzyniewo Duże

Wykonawca:

EU-Consult Sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D
80-747 Gdańsk

Ufila Sp. z o. o.

ul. Targowa 42/20
03-733 Warszawa

Gdańsk, 2018

Spis treści

1. Wprowadzenie	6
2. Diagnoza obszarów zdegradowanych i przeznaczonych do rewitalizacji. 8	
2.1 Metodologia wyboru obszaru rewitalizacji.....	8
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych	16
3.1 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych	16
3.1.1 Sfera społeczna.....	17
3.1.2 Sfera gospodarcza	45
3.1.3 Sfera środowiskowa	48
3.1.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna	51
3.1.5 Sfera techniczna	60
3.2 Obszar zdegradowany i rewitalizacji.....	65
3.2.1 Obszar zdegradowany	65
3.2.2 Obszar rewitalizacji	77
4. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	79
4.1 Podobszar I: Szacify	79
4.2 Podobszar II: Kozinice i Borsukówka.....	81
4.3 Podobszar III: Dobrzyniewo Kościelne	83
4.4 Podobszar IV: Kopisk.....	84
4.5 Podobszar V: Chraboły.....	85
4.6 Podobszar VI: Obrubniki.....	87
4.7 Podobszar VII: Kulikówka	88
5. Powiązanie z dokumentami strategicznymi	90

6.	Wizja obszaru rewitalizacji.....	95
7.	Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	98
7.1	Cele strategiczne dla obszaru rewitalizacji	98
8.	Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	109
8.1	Lista projektów głównych.....	109
8.2	Projekty uzupełniające	120
9.	Mechanizmy zapewniania komplementarności rewitalizacji.....	124
9.1	Komplementarność przestrzenna	124
9.2	Komplementarność problemowa	127
9.3	Komplementarność proceduralno-instytucjonalna.....	129
9.4	Komplementarność międzyokresowa.....	129
9.5	Komplementarność źródeł finansowania.....	130
10.	Partycypacja społeczna w procesie rewitalizacji	134
10.1	Partycypacja społeczna na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji	134
10.1.1	Konsultacje społeczne projektu uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	134
10.1.2	Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji.....	136
10.1.3	Inne formy partycypacji społecznej.....	137
10.2	Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji	147
11.	System wdrażania (realizacji) Gminnego Programu Rewitalizacji	149

W celu sprawnego zarządzania Programem, określono najważniejsze zadania poszczególnych podmiotów. Zakres zadań określony został w poniższej tabeli.

.....	151
12. System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.....	153
12.1 Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji	161
12.2 Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji	162
12.3 Niezbędne zmiany w dokumentach strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże.....	164
12.4 Analiza oddziaływania na środowisko.....	164
13. Opiniowanie Gminnego Programu Rewitalizacji.....	166
14. Załącznik 1 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	169
15. Załącznik 2 Badanie ankietowe	171
16. Załącznik 3 Spotkania konsultacyjne	184
16.1 Pierwsze spotkanie konsultacyjne.....	184
16.2 Drugie spotkanie konsultacyjne	187
16.3 Trzecie spotkanie konsultacyjne	189
17. Spis tabel i rysunków	191

1. Wprowadzenie

Podstawę prawną opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2017-2022 stanowi **Ustawa z dnia 9.10.2015 r. o rewitalizacji**, natomiast dokumentem wspierającym opracowanie GPR są **Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowane przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju**.

Celem opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże jest proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Gminny Program Rewitalizacji ma charakter kompleksowy i dotyczy zarówno sfery społecznej, funkcjonalno-przestrzennej, technicznej, środowiskowej jak i gospodarczej.

Rewitalizacja to *kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze, przestrzennofunkcjonalne, techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych). Jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np.*

transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych)¹.

Działania rewitalizacyjne powinny mieć charakter zintegrowany i wielopłaszczyznowy, a do opracowania dokumentu powinna być zaangażowana społeczność lokalna (np. mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy, urzędnicy czy pozostali interesariusze obszarów wyznaczonych do rewitalizacji).

Niniejsze opracowanie przedstawia aktualną sytuację na obszarach wyznaczonych do rewitalizacji w sferach społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej oraz technicznej. Szczegółowa diagnoza opiera się na analizie negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji, na podstawie której scharakteryzowane i wyodrębnione zostały czynniki kryzysowe, skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych oraz na analizie lokalnych potencjałów, która umożliwia efektywne wykorzystanie silnych stron obszaru rewitalizacji.

Zgodnie z dokumentem *Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w obrębie granic obszaru zdegradowanego Gminy Dobrzyniewo Duże* zostały wyodrębnione poszczególne podobszary rewitalizacji.

Planistyczna część Gminnego Programu Rewitalizacji stanowi odwołanie do założeń programowych rewitalizacji oraz jej celów. Określona została wizja, czyli stan pożądany po wyprowadzeniu wyznaczonych obszarów ze stanu kryzysowego, kierunki interwencji, cel strategiczny oraz cele operacyjne. Opracowany został również wykaz projektów rewitalizacyjnych dotyczących obszaru rewitalizacji.

¹ Ministerstwo Rozwoju, *Czym jest rewitalizacja?*, dostępne na: <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/rewitalizacja/krajowe-centrum-wiedzy-o-rewitalizacji/czym-jest-rewitalizacja/> [dostęp: 30.05.2017]

2. Diagnoza obszarów zdegradowanych i przeznaczonych do rewitalizacji

2.1 Metodologia wyboru obszaru rewitalizacji

Na potrzeby Gminnego Programu Rewitalizacji Gmina Dobrzyniewo Duże podzielona została na 26 mniejszych jednostek analitycznych, tj. na sołectwa (Bohdan, Borsukówka, Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Fabryczne, Dobrzyniewo Kościelne, Fasty, Gniła, Kobuzie, Kopisk, Kozińce, Krynice, Leńce, Letniki, Nowosiółki, Podleńce, Pogorzałki, Ponikła, Rybaki, Szaciły, Zalesie, Chraboły, Jaworówka, Kulikówka, Nowe Aleksandrowo, Obrubniki i Ogrodniki). Zaprezentowana poniżej mapa poglądowa przedstawia podział gminy na jednostki analityczne.

Rysunek 1. Mapa poglądowa Gminy Dobrzyniewo Duże

Źródło: Opracowanie własne.

Następnie do instytucji publicznych wystąpiono z prośbą o udostępnienie danych ilościowych w podziale na jednostki analityczne, dla których następnie utworzono listę wskaźników wykorzystanych na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wskaźniki w sferze społecznej przyrównano do 1000 mieszkańców (w celu uwzględnienia różnic w liczbie ludności sołectw), dla sfery gospodarczej przyjęto przeliczenie na 100 osób w wieku produkcyjnym, w sferze środowiskowej dokonano porównania do powierzchni sołectw, w sferze technicznej wskaźniki porównano do liczby budynków na terenie danej jednostki, natomiast w sferze przestrzenno-

funkcjonalnej budynki edukacyjno-kulturalne w złym stanie technicznym przyrównano do ogółu tego typu budynków, zaś liczbę obiektów służących rekreacji dla dzieci przyrównano do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Listę wskaźników z podziałem na sfery wraz ze sposobem ich wyliczenia i źródłem pozyskania zawiera poniższa tabela.

Tabela 1. Wykaz wskaźników wykorzystanych w delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Sfera	Numer wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Metodologia obliczania wskaźnika
Społeczna	1	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Starostwo Powiatowe w Białymstoku (31.12.2016 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	2	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku (15.03.2017 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba bezrobotnych w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	3	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku (15.03.2017 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba długotrwale bezrobotnych w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	4	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku (15.03.2017 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba bezrobotnych bez średniego wykształcenia w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	5	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku (15.03.2017 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	6	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku (15.03.2017 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	7	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku (15.03.2017 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	8	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku (15.03.2017 r.)	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w danej jednostce analitycznej podzielona przez

Sfera	Numer wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Metodologia obliczania wskaźnika
		w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	9	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym (31.12.2016 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	10	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym (31.12.2016 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	11	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym (31.12.2016 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	12	Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym (31.12.2016 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Społeczna	13	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzyniewie Dużym (31.12.2016 r.) Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę mieszkańców danej jednostki podziału i pomnożona przez 1000
Gospodarcza	14	Liczba podmiotów gospodarczych w	Główny Urząd Statystyczny (31.11.2017 r.)	Liczba podmiotów gospodarczych w danej jednostce analitycznej podzielona przez liczbę

Sfera	Numer wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Metodologia obliczania wskaźnika
		przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	mieszkańców w wieku produkcyjnym danej jednostki podziału i pomnożona przez 100
Środowiskowa	15	Liczba wyrobów azbestowych [ha] w przeliczeniu na powierzchnię sołectwa [ha]	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (30.12.2015 r.)	Liczba wyrobów azbestowych [ha] w danej jednostce analitycznej podzielona przez powierzchnię danej jednostki podziału [ha]
Przestrzenno-funkcyjna	16	Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji w liczbie placówek edukacyjno-kulturalnych ogółem danej jednostki podziału	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji podzielona przez liczbę placówek edukacyjno-kulturalnych ogółem danej jednostki podziału. Do wskaźnika dodano jakościowy opis stanu obiektów ²
	17	Liczba obiektów rekreacyjnych dla dzieci w przeliczeniu na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba obiektów rekreacyjnych dla dzieci podzielona przez liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym danej jednostki podziału i pomnożona przez 100
Techniczna	18	Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże (31.12.2016 r.)	Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej podzielona przez ogólną liczbę budynków danej jednostki podziału

Źródło: Opracowanie własne.

² Z uwagi na brak zasadności analizy miejscowości, w których nie funkcjonują placówki edukacyjno-kulturalne, jednostki te zostały pominięte w liczeniu wartości wskaźnika

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji posłużono się **sumarycznym wskaźnikiem degradacji**. Metoda umożliwia porównywanie różnych mierników wskaźnikowych w analizowanych sferach. W celu dokonania analizy przeprowadzono następujące działania:

- **Krok 1** – Zebranie bezwzględnych danych liczbowych dla wszystkich wskaźników w odniesieniu do wybranych porównywalnych obszarów.
- **Krok 2** – Przyporządkowanie wszystkim obszarom danych, tj. liczby mieszkańców, liczby osób bezrobotnych, pobierających świadczenia społeczne, itp.
- **Krok 3** – W celu ujednoczenia obliczeń nominalną wartość wskaźników odniesiono np. do liczby mieszkańców i pomnożono przez 100 lub 1000, do powierzchni danej jednostki analitycznej czy liczby budynków.
- **Krok 4** – Obliczenie średniej arytmetycznej dla poszczególnych wskaźników.
- **Krok 5** – Obliczenie odchylenia standardowego dla poszczególnych wskaźników.
- **Krok 6** – Standaryzacja wskaźników – w celu umożliwienia sumowania danych, wskaźniki podległy standaryzacji.
- **Krok 7** – Obliczenie sumarycznego wskaźnika degradacji – zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników dla analizowanych sfer.

Wystandaryzowane wskaźniki obrazują odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i przyjmują wartości dodatnie lub ujemne. **Wartość dodatnia** wskazuje **na wyższy poziom degradacji** na danym obszarze, niż wynosi średnia dla gminy. Z kolei wartość ujemna ukazuje obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla gminy odznaczają się mniejszym natężeniem.

Jednostki analityczne cechujące się:

→ niekorzystnymi zjawiskami społecznymi,

- występowaniem przynajmniej jednego negatywnego zjawiska w sferze pozaspołecznej,
- lokalnym potencjałem

zakwalifikowane zostały jako obszar rewitalizacji.

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych

3.1 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, wyznaczenie obszaru zdegradowanego następuje na podstawie koncentracji na nim negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz jednoczesnym występowaniu na nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- **gospodarczych** – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- **środowiskowych** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- **przestrzenno-funkcjonalnych** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- **technicznych** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

W dalszej części rozdziału znajduje się charakterystyka poszczególnych sfer w podziale na jednostki analityczne.

3.1.1 Sfera społeczna

Aktywność społeczna

O aktywności społecznej mieszkańców (lub jej braku), świadczyć może liczba organizacji pozarządowych. Sytuacją kryzysową cechują się aż 21 sołectwa. Oznacza to, że ludność z niniejszych sołectw wykazuje bardzo niską aktywność społeczną. Tylko w sołectwach: Dobrzyniewo Duże, Fasty, Kopisk, Pogorzałki i Chraboty, liczba organizacji pozarządowych przypadająca na każde 1000 mieszkańców danej jednostki podziału gminy przyjmuje wartości ujemne.

Szczegółowe dane dotyczące działalności organizacji pozarządowych na terenie sołectw gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże w podziale na jednostki analityczne

Jednostka analityczna	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wartość sumarycznego wskaźnika degradacji
Bohdan	0,00	0,43
Borsukówka	0,00	0,43
Dobrzyniewo Duże	4,02	-2,03
Dobrzyniewo Fabryczne	0,00	0,43
Dobrzyniewo Kościelne	0,00	0,43
Fasty	1,82	-0,69
Gniła	0,00	0,43
Kobuzie	0,00	0,43
Kopisk	6,29	-3,42
Kozińce	0,00	0,43
Krynice	0,00	0,43
Leńce	0,00	0,43
Leńniki	0,00	0,43
Nowosiółki	0,00	0,43
Podleńce	0,00	0,43
Pogorzałki	1,47	-0,47
Ponikła	0,00	0,43

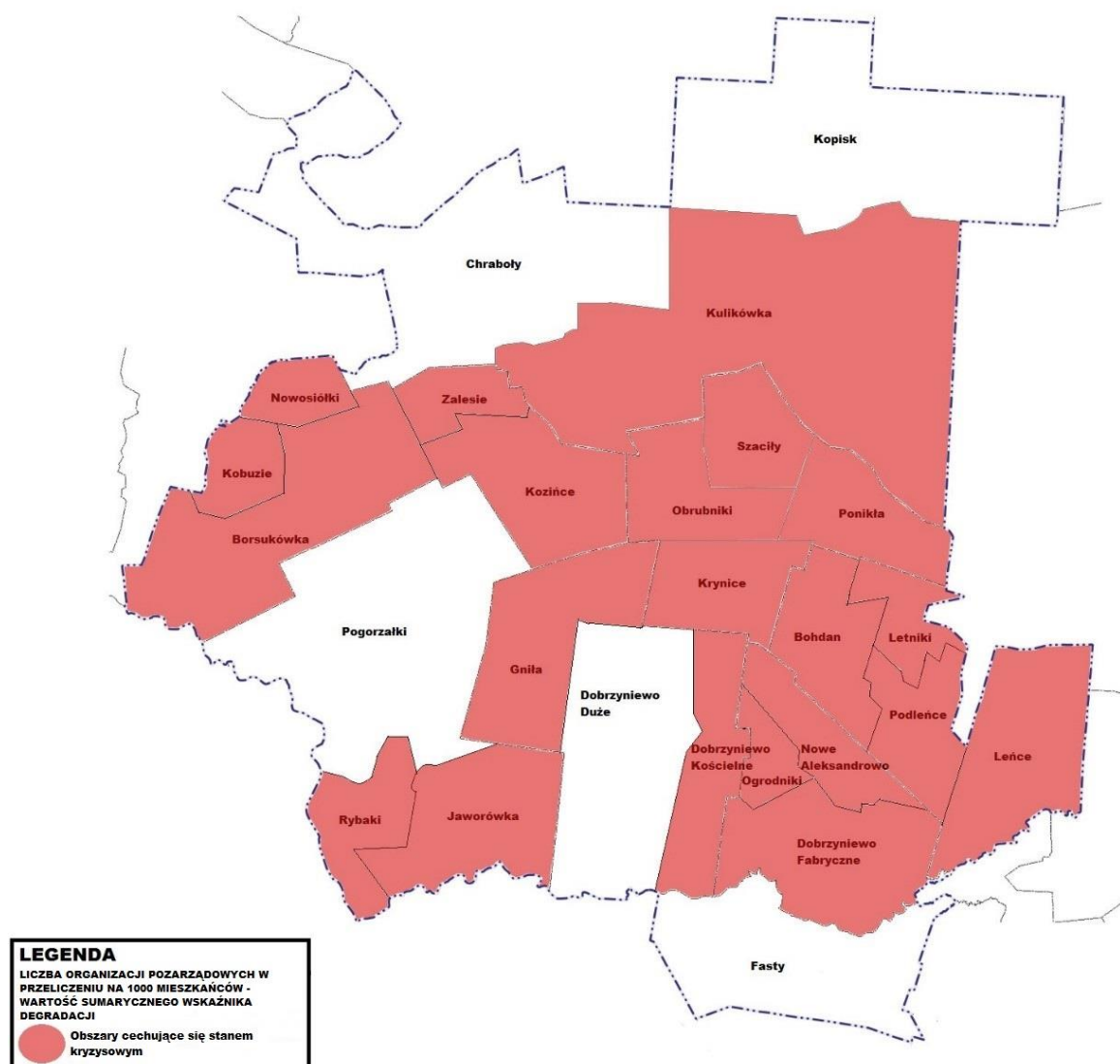
Jednostka analityczna	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wartość sumarycznego wskaźnika degradacji
Rybaki	0,00	0,43
Szaciły	0,00	0,43
Zalesie	0,00	0,43
Chraboły	4,56	-2,37
Jaworówka	0,00	0,43
Kulikówka	0,00	0,43
Nowe Aleksandrowo	0,00	0,43
Obrubniki	0,00	0,43
Ogrodniki	0,00	0,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

W najgorszej sytuacji znajdują się następujące sołectwa: Bohdan, Borsukówka, Dobrzyniewo Fabryczne, Dobrzyniewo Kościelne, Gniła, Kobuzie, Kozińce, Krynice, Leńce, Letniki, Nowosiółki, Podleńce, Ponikła, Rybaki, Szaciły, Zalesie, Jaworówka, Kulikówka, Nowe Aleksandrowo, Obrubniki i Ogrodniki.

Działalność organizacji pozarządowych jest istotna ze względu na rozwój społeczności lokalnej. Mała ich liczba na danym obszarze wskazuje na niską aktywność społeczną. Mieszkańcy często z powodu braku wiedzy czy zaufania do innych osób, nie angażują się w działalność lokalnej społeczności. Również z powodu braku lub niewielkiej liczby lokalnych liderów, mieszkańcy rzadziej uczestniczą w życiu społecznym i publicznym. W konsekwencji mieszkańcy nie czują się częścią szerszej społeczności, przez co proces nawiązywania nowych więzi jest utrudniony. Mała aktywność organizacji pozarządowych wpływa na pogłębiającą się dezintegrację mieszkańców, która skutkuje wykluczeniem społecznym.

Rysunek 2. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wartość sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Bezrobocie

Jednym z czynników wpływających na sytuację społeczną w gminie jest bezrobocie. Jego występowanie najczęściej jest podyktowane niedopasowaniem popytu i podaży pracy – kwalifikacje potencjalnych pracowników nie odpowiadają zapotrzebowaniu na lokalnym rynku pracy. Dlatego w celu szerszego zdefiniowania zjawiska bezrobocia, interpretacji poddano wskaźniki dotyczące:

- bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12-mcy;
- bezrobotnych bez wykształcenia średniego;
- bezrobotnych poniżej 25 roku życia;
- bezrobotnych powyżej 50 roku życia;
- bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej;
- bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych.

Szczegółowe dane w odniesieniu do poszczególnych grup bezrobotnych zaprezentowane zostały w poniższej tabeli:

Tabela 3. Struktura osób bezrobotnych na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże w podziale na jednostki analityczne

Jednostka analityczna	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców - wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Bohdan	31,85	-0,23	12,74	-0,47	25,48	0,46	12,74	0,43	6,37	-0,40	12,74	0,31	6,37	-0,55
Borsukówka	34,63	-0,07	8,66	-0,84	17,32	-0,17	8,66	0,01	12,99	0,60	12,99	0,34	25,97	1,36
Dobrzyniewo Duże	28,82	-0,41	12,06	-0,53	10,05	-0,72	4,69	-0,39	6,03	-0,45	3,35	-0,80	5,36	-0,65
Dobrzyniewo Fabryczne	38,59	0,17	12,86	-0,45	19,29	-0,02	12,86	0,44	9,65	0,10	12,86	0,32	16,08	0,40
Dobrzyniewo Kościelne	52,63	1,01	36,84	1,75	42,11	1,73	5,26	-0,33	5,26	-0,56	10,53	0,05	0,00	-1,18
Fasty	30,28	-0,32	12,11	-0,52	12,11	-0,57	5,45	-0,31	9,69	0,10	3,63	-0,77	3,63	-0,82
Gniła	40,96	0,31	16,87	-0,09	26,51	0,53	14,46	0,60	9,64	0,10	4,82	-0,63	12,05	0,00

Jednostka analityczna	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców - wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Kobuzie	75,00	2,34	25,00	0,66	0,00	-1,49	50,00	4,23	0,00	-1,35	0,00	-1,20	25,00	1,27
Kopisk	56,60	1,24	37,74	1,83	37,74	1,39	12,58	0,41	6,29	-0,41	31,45	2,52	25,16	1,28
Kozińce	38,06	0,14	24,22	0,59	24,22	0,36	10,38	0,19	13,84	0,73	20,76	1,26	17,30	0,52
Krynice	36,70	0,06	15,29	-0,23	27,52	0,61	6,12	-0,25	6,12	-0,43	9,17	-0,11	3,06	-0,88
Leńce	23,81	-0,71	17,86	0,00	0,00	-1,49	5,95	-0,26	5,95	-0,46	0,00	-1,20	5,95	-0,59
Letniki	21,41	-0,85	9,17	-0,79	18,35	-0,09	3,06	-0,56	6,12	-0,43	9,17	-0,11	6,12	-0,58
Nowosiółki	0,00	-2,13	0,00	-1,64	0,00	-1,49	0,00	-0,87	0,00	-1,35	0,00	-1,20	0,00	-1,18
Podleńce	23,67	-0,72	17,75	-0,01	5,92	-1,04	0,00	-0,87	11,83	0,42	5,92	-0,50	11,83	-0,02

Jednostka analityczna	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców - wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego
Pogorzałki	29,46	-0,37	13,25	-0,42	16,20	-0,25	1,47	-0,72	7,36	-0,25	7,36	-0,33	5,89	-0,60
Ponikła	36,90	0,07	25,83	0,74	18,45	-0,08	3,69	-0,49	11,07	0,31	14,76	0,55	18,45	0,63
Rybaki	0,00	-2,13	0,00	-1,64	0,00	-1,49	0,00	-0,87	0,00	-1,35	0,00	-1,20	0,00	-1,18
Szacily	57,38	1,29	40,98	2,13	49,18	2,27	8,20	-0,03	24,59	2,34	24,59	1,71	24,59	1,23
Zalesie	30,30	-0,32	7,58	-0,94	22,73	0,25	0,00	-0,87	22,73	2,06	7,58	-0,30	7,58	-0,43
Chraboły	63,78	1,67	34,17	1,50	41,00	1,64	15,95	0,76	25,06	2,41	29,61	2,31	43,28	3,06
Jaworówka	31,85	-0,23	6,37	-1,05	19,11	-0,03	6,37	-0,22	6,37	-0,40	12,74	0,31	19,11	0,69
Kulikówka	45,45	0,58	25,97	0,75	25,97	0,49	19,48	1,12	6,49	-0,38	12,99	0,34	6,49	-0,54

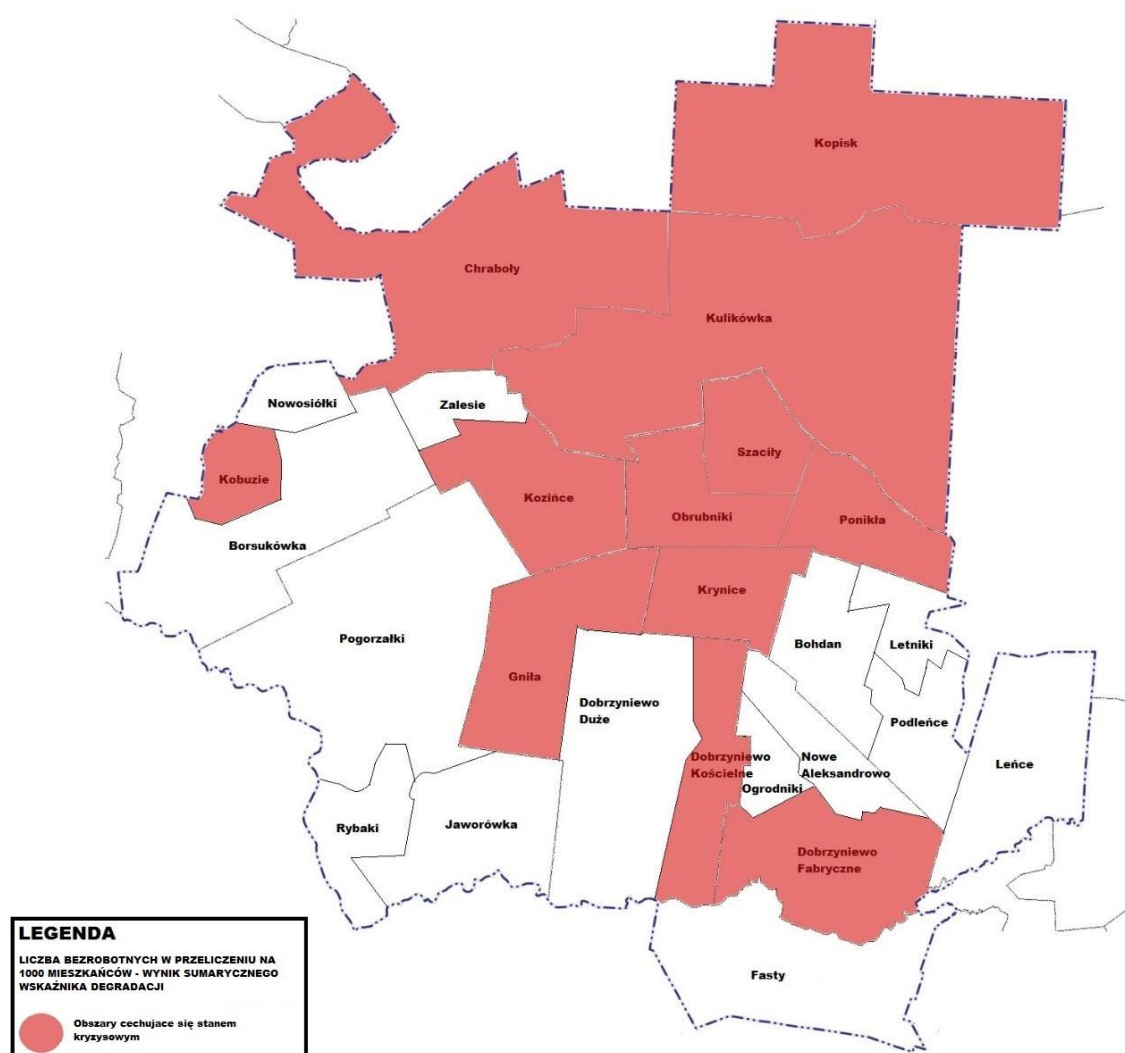

Jednostka analityczna	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców - wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego
Nowe Aleksandrowo	27,52	-0,49	10,70	-0,65	9,17	-0,79	1,53	-0,71	12,23	0,48	3,06	-0,83	6,12	-0,58
Obrubniki	50,42	0,87	25,21	0,68	25,21	0,44	8,40	-0,01	8,40	-0,09	8,40	-0,20	12,61	0,06
Ogrodniki	22,94	-0,76	13,76	-0,37	13,76	-0,44	4,59	-0,40	0,00	-1,35	4,59	-0,65	4,59	-0,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy (stan na 15.03.2017 r.), Gminę Dobrzyniewo Duże zamieszkiwało 311 zarejestrowanych bezrobotnych. Bez stałego zatrudnienia pozostają głównie mieszkańcy sołectw Kobuzie, Chraboty, Szacify, Dobrzyniewo Kościelne, Obrubniki i Kopisk. Wartości dodatnie według sumarycznego wskaźnika degradacji przyjmują również sołectwa Dobrzyniewo Fabryczne, Gnifa, Koziniec, Krynice, Ponikła i Kulikówka, co oznacza występowanie stanu kryzysowego na tych obszarach.

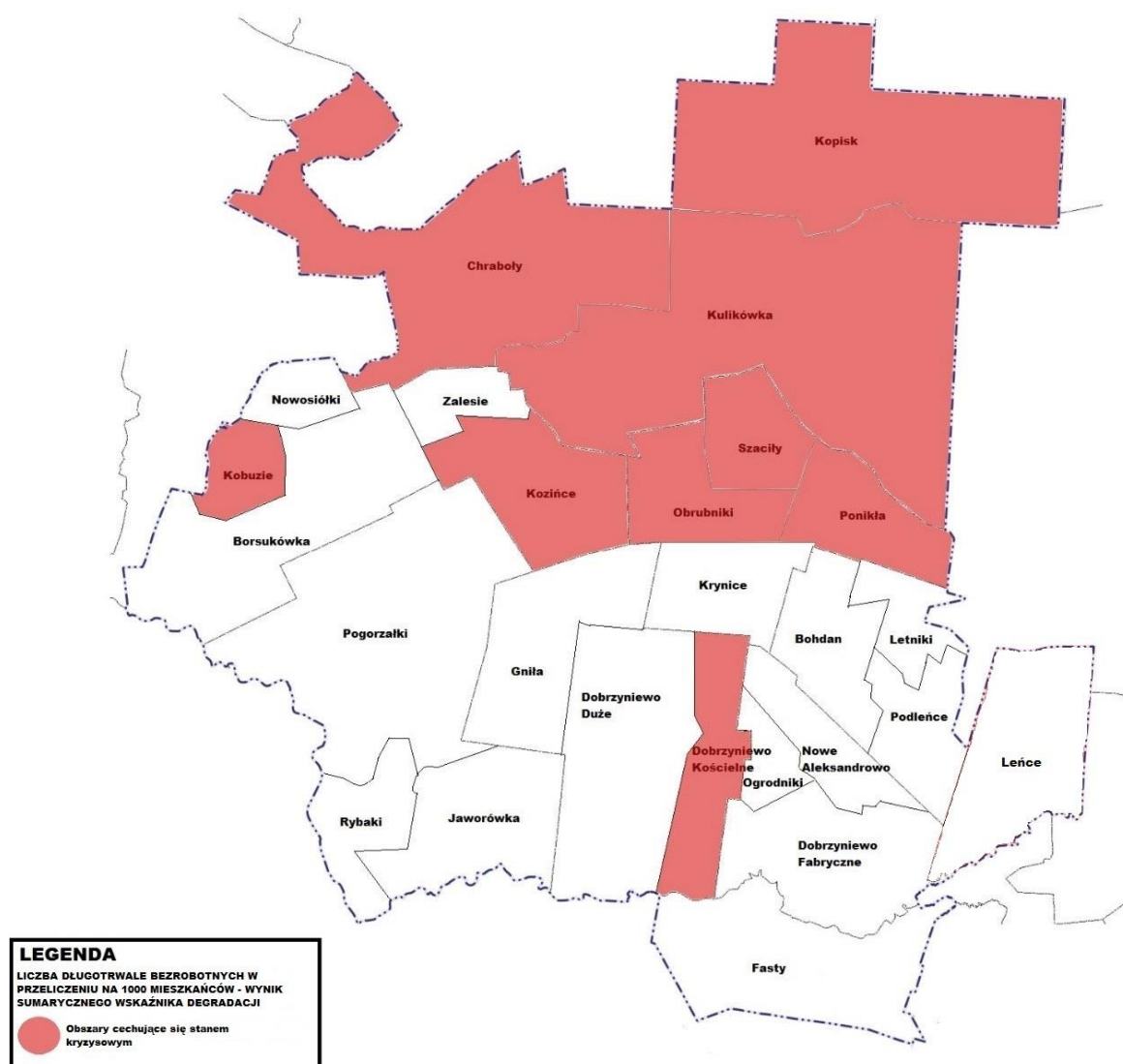
Rysunek 3. Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Najwięcej osób długotrwale pozostających bez pracy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zamieszkuje sołectwa Szaciły (40,98), Kopisk (37,74), Dobrzyniewo Kościelne (36,84) i Chraboły (34,17). Występowanie zjawiska kryzysowego odnotowano również w sołectwach Kobuzie, Koziniec, Ponikła, Szaciły, Kulikówka i Odrubniki, co potwierdzają wartości dodatnie w sumarycznym wskaźniku degradacji.

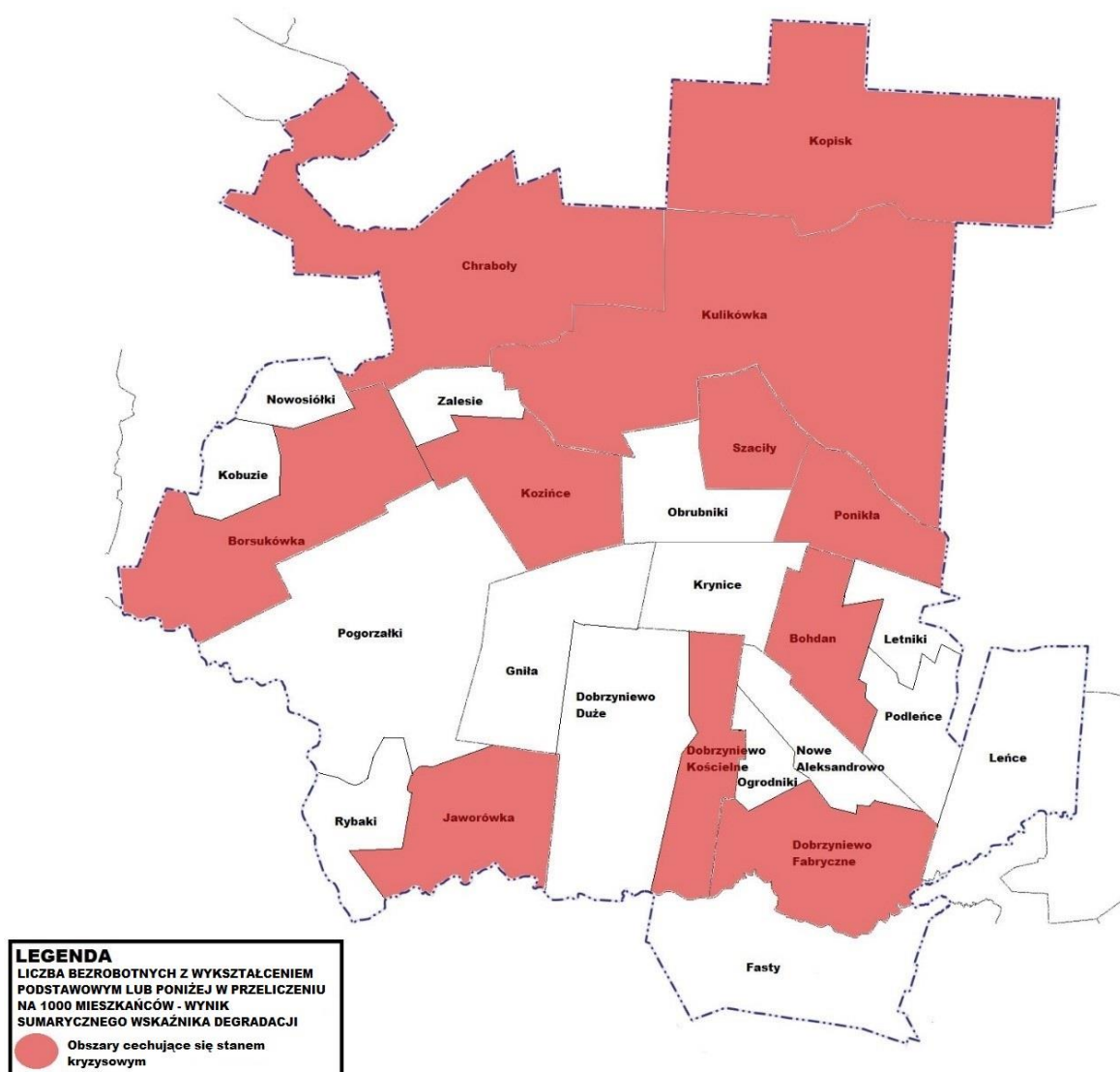
Rysunek 4. Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Problemem w walce z bezrobociem jest niedostateczny poziom wykształcenia i brak kwalifikacji zawodowych. Na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże najwięcej osób z wykształceniem podstawowym lub poniżej zamieszkuje Kopisk (31,85), Chрабоły (29,61), Szacify (24,59) i Kozinice (20,76). Duża liczba osób z wykształceniem podstawowym lub poniżej zamieszkuje również sołectwa: Bohdan, Borsukówka, Dobrzyniewo Fabryczne, Dobrzyniewo Kościelne, Ponikła, Jaworówka i Kulikówka.

Rysunek 5. Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika

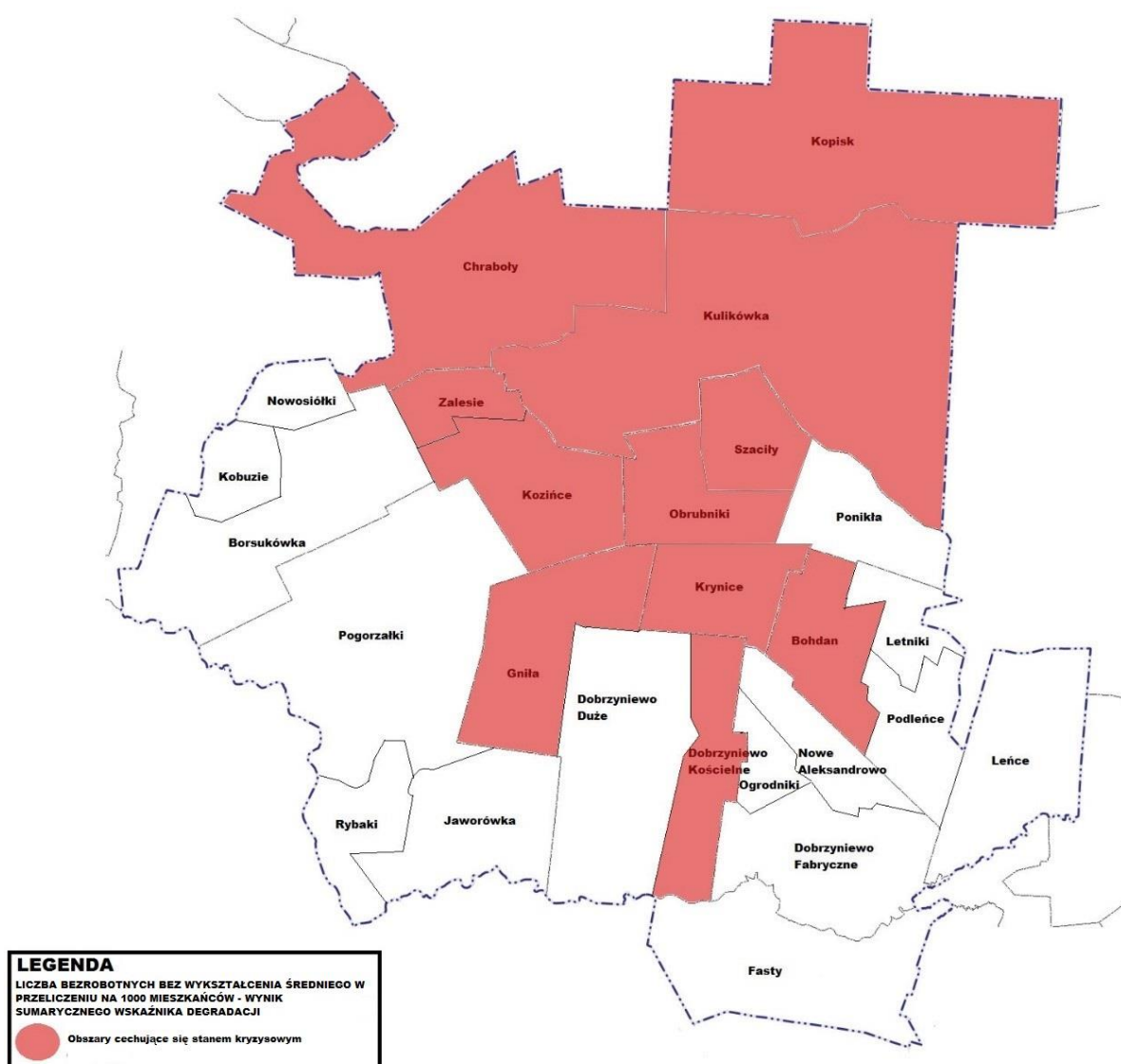

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Najwięcej osób bez średniego wykształcenia jest zameldowanych w:

- Szaciłach (49,18),
- Dobrzyniewie Kościelnym (42,11),
- Chrabołach (41,00),
- Kopisku (37,74).

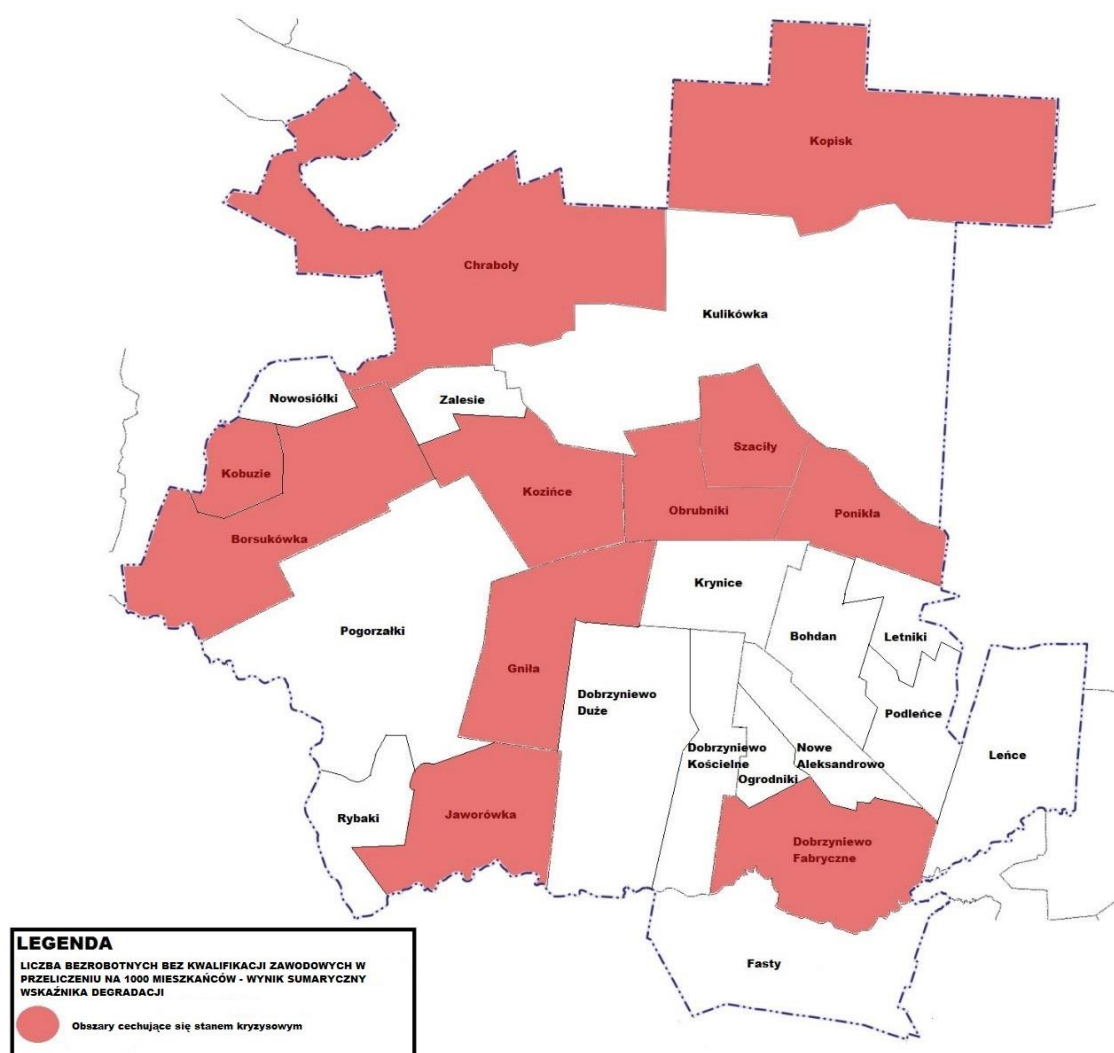
Rysunek 6. Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców –wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Sołectwa, w których mieszka najwięcej bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców to Chraboty (43,28), Borsukówka (25,97), Kopisk (25,16) i Kobuzie (25,00). Sołectwami, gdzie wskaźnik ten jest przekroczony są także: Dobrzyniewo Fabryczne, Gnity, Kozinice, Szaciły, Jaworówka i Odrubniki.

Rysunek 7. Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców –wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

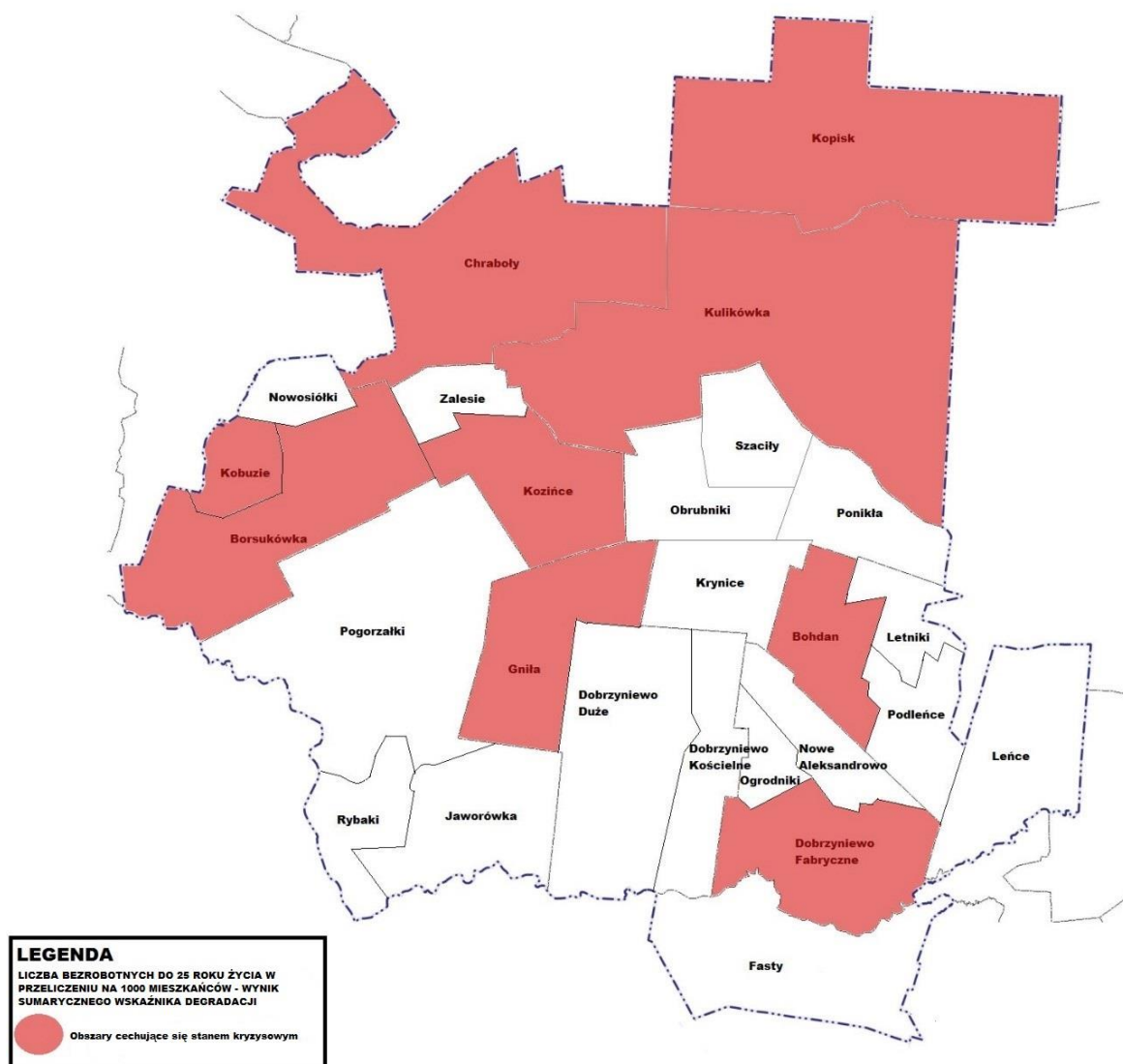

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Determinantą w pozostawianiu bez pracy jest wiek. Osoby bezrobotne zarówno poniżej 25 r.ż., jak i powyżej 50 roku życia zamieszkują głównie

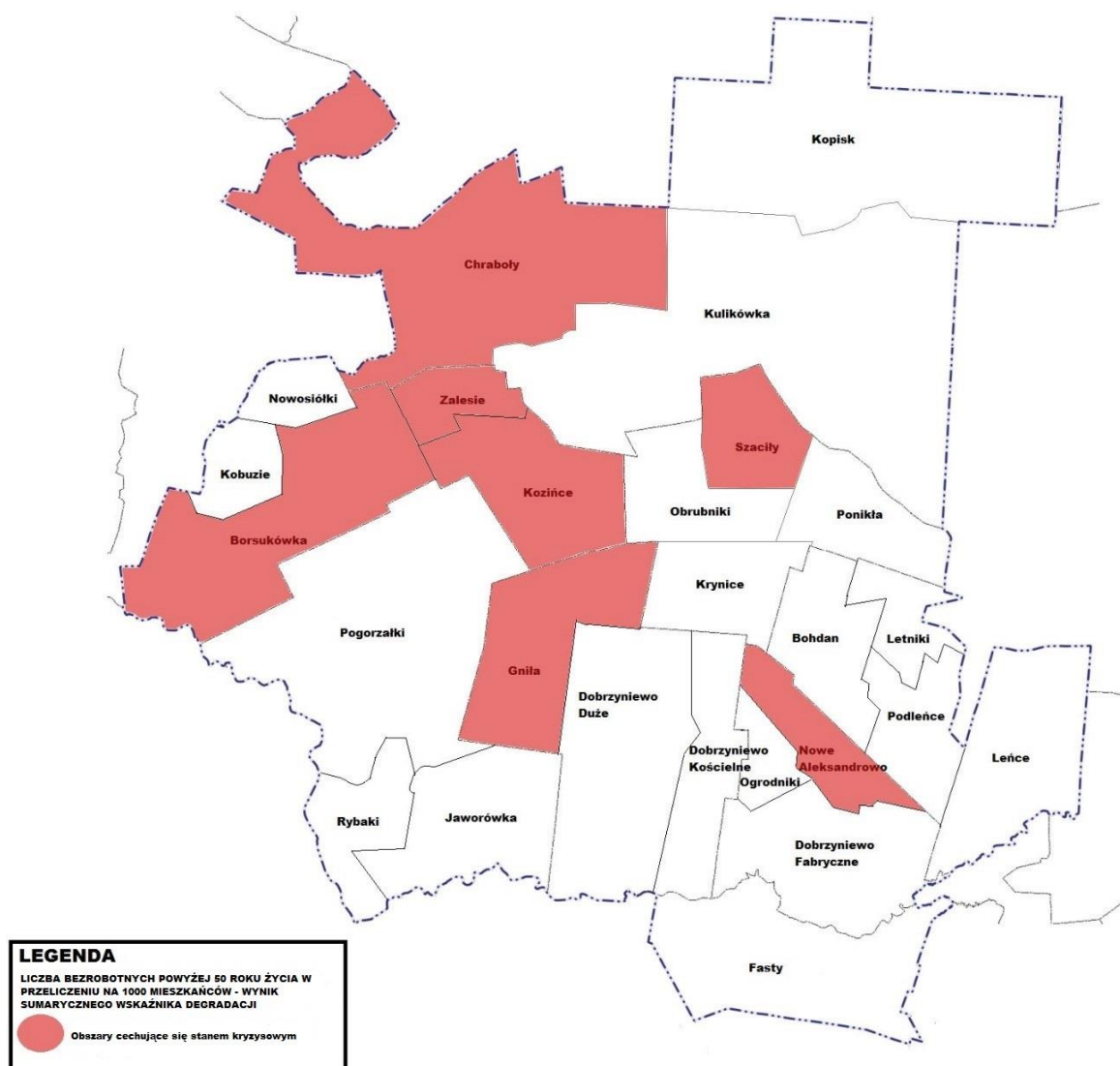
sołectwa: Borsukówka, Dobrzyniewo Fabryczne, Gnita, Koziniec i Chraboty. Szczegółowe dane przedstawiają poniższe kartogramy.

Rysunek 8. Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców- wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie openstreetmap.org.

Rysunek 9. Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców- wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Zauważyć należy, że największe zróżnicowanie w strukturze osób bezrobotnych, zgodnie z wynikami sumarycznego wskaźnika degradacji, występuje w sołectwach: Koziańce, Chraboły, Szacily i Kopisk. Mniejsza aktywność zawodowa mieszkańców wynika głównie z niedopasowania kwalifikacji i umiejętności do lokalnego rynku pracy. Również położenie wskazanych obszarów względem większego ośrodka miejskiego jakim jest Białystok, sprzyja niskiej aktywności zawodowej. Często mieszkańcy ze względu na długi czas dojazdów do pracy i związanych z nimi kosztów, rezygnują

z podjęcia zatrudnienia. W skutek tego pogłębia się zjawisko długotrwałego pozostawania bez pracy. W strukturze osób bezrobotnych na terenie gminy Dobrzyniewo Duże diagnozuje się również bezrobocie wśród osób poniżej 25 i powyżej 50 roku życia. W pierwszym przypadku pozostawanie bez pracy wynika głównie z braku lub niewielkiego doświadczenia w wykonywaniu pracy. Natomiast osoby po 50 roku życia są często dyskryminowane ze względu na swój wiek.

W wyniku obniżenia się statusu majątkowego, osoby bezrobotne często czują się gorsze od innych członków społeczności lokalnej. W konsekwencji następuje zerwanie więzi pomiędzy poszczególnymi grupami społecznymi, co prowadzi do procesu izolacji społecznej. Dostrzega się również niechęć do zmiany sytuacji życiowej, przez co ponowna aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych jest utrudniona.

Pomoc społeczna – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Mieszkańcy gminy Dobrzyniewo Duże to również beneficjenci Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Do powodów przyznawania świadczeń zaliczyć należy m.in. ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy niepełnosprawność. Poniższa tabela przedstawia szczegółowe dane.

Tabela 4. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niepełnosprawność

Jednostka analityczna	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Bohdan	12,74	0,11	0,00	-0,83	6,37	0,15
Borsukówka	8,66	-0,41	4,33	0,20	8,66	0,56
Dobrzyniewo Duże	3,35	-1,08	1,34	-0,52	4,02	-0,27
Dobrzyniewo Fabryczne	16,08	0,53	3,22	-0,07	9,65	0,74
Dobrzyniewo Kościelne	31,58	2,49	5,26	0,42	15,79	1,85
Fasty	1,82	-1,28	0,61	-0,69	6,06	0,09
Gniła	16,87	0,63	2,41	-0,26	4,82	-0,13
Kobuzie	0,00	-1,51	0,00	-0,83	0,00	-1,00
Kopisk	18,87	0,88	12,58	2,16	12,58	1,27
Kozińce	17,30	0,68	17,30	3,28	17,30	2,12
Krynice	12,23	0,04	3,06	-0,11	6,12	0,10
Leńce	17,86	0,75	5,95	0,58	0,00	-1,00
Letniki	6,12	-0,73	0,00	-0,83	0,00	-1,00
Nowosiółki	0,00	-1,51	0,00	-0,83	0,00	-1,00

Jednostka analityczna	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Podleńce	11,83	-0,01	5,92	0,57	5,92	0,07
Pogorzałki	2,95	-1,13	4,42	0,22	2,95	-0,47
Ponikla	11,07	-0,11	7,38	0,92	3,69	-0,33
Rybaki	0,00	-1,51	0,00	-0,83	0,00	-1,00
Szaciły	24,59	1,60	0,00	-0,83	8,20	0,48
Zalesie	22,73	1,37	0,00	-0,83	0,00	-1,00
Chraboły	11,39	-0,07	4,56	0,25	6,83	0,23
Jaworówka	19,11	0,91	6,37	0,68	0,00	-1,00
Kulikówka	12,99	0,14	6,49	0,71	19,48	2,51
Nowe Aleksandrowo	7,65	-0,54	0,00	-0,83	1,53	-0,72
Obrubniki	12,61	0,09	0,00	-0,83	4,20	-0,24
Ogrodniki	9,17	-0,35	0,00	-0,83	0,00	-1,00

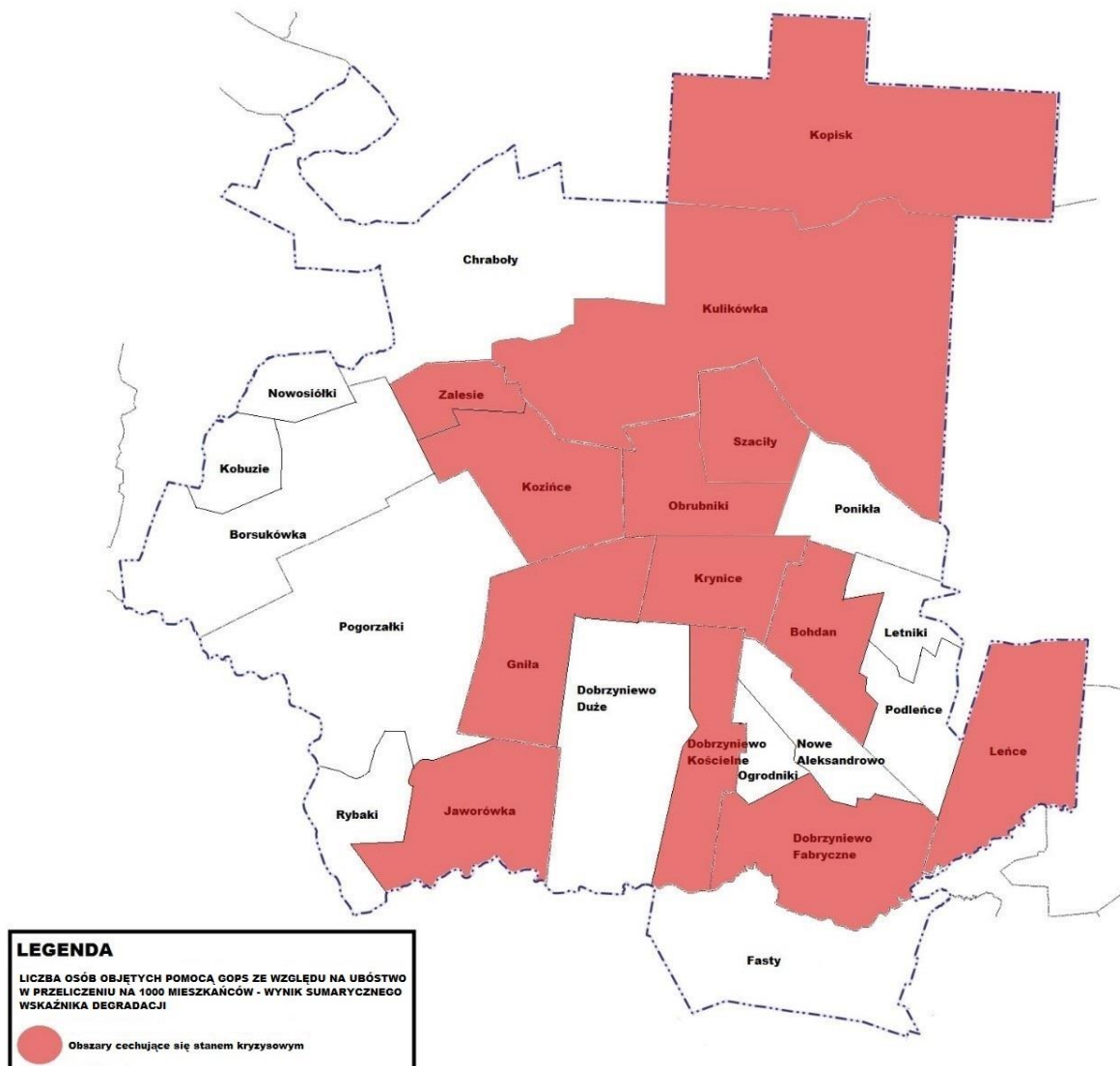
Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

W 2016 roku na terenie gminy wiejskiej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa korzystało łącznie 80 osób. Najwięcej na terenie sołectw Dobrzyniewo Kościelne (31,58 osób na każde 1000 mieszkańców), Szaciły (24,59 osoby na każde 1000 mieszkańców) oraz Zalesie (22,73 osób na każde 1000 mieszkańców). Innymi powodami korzystania ze wsparcia GOPSu były głównie:

- niepełnosprawność (najwięcej w sołectwie Kulikówka – 19,48 osób na każde 1000 mieszkańców, a następnie Kozińce (17,30), Dobrzyniewo Kościelne (15,79) i Kopisk (12,58));
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (najwięcej w sołectwie Kozińce – 17,30 osób na każde 1000 mieszkańców, a następnie Kopisk (12,58), Ponikła (7,38), Kulikówka (6,49) i Jaworówka (6,37)).

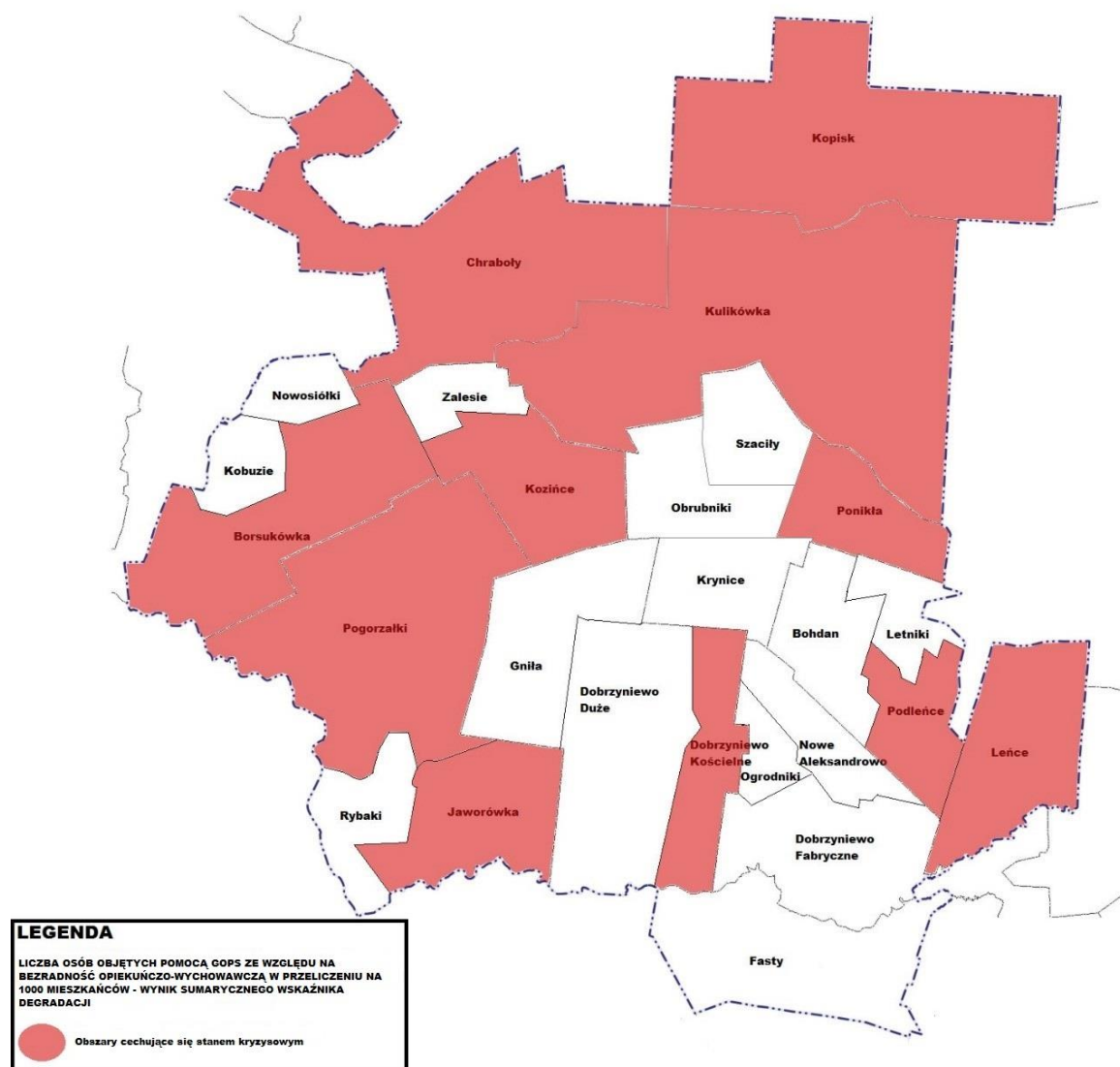
Poniżej zaprezentowane kartogramy przedstawiają również inne obszary, na których zdiagnozowano występowanie stanu kryzysowego.

Rysunek 10. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

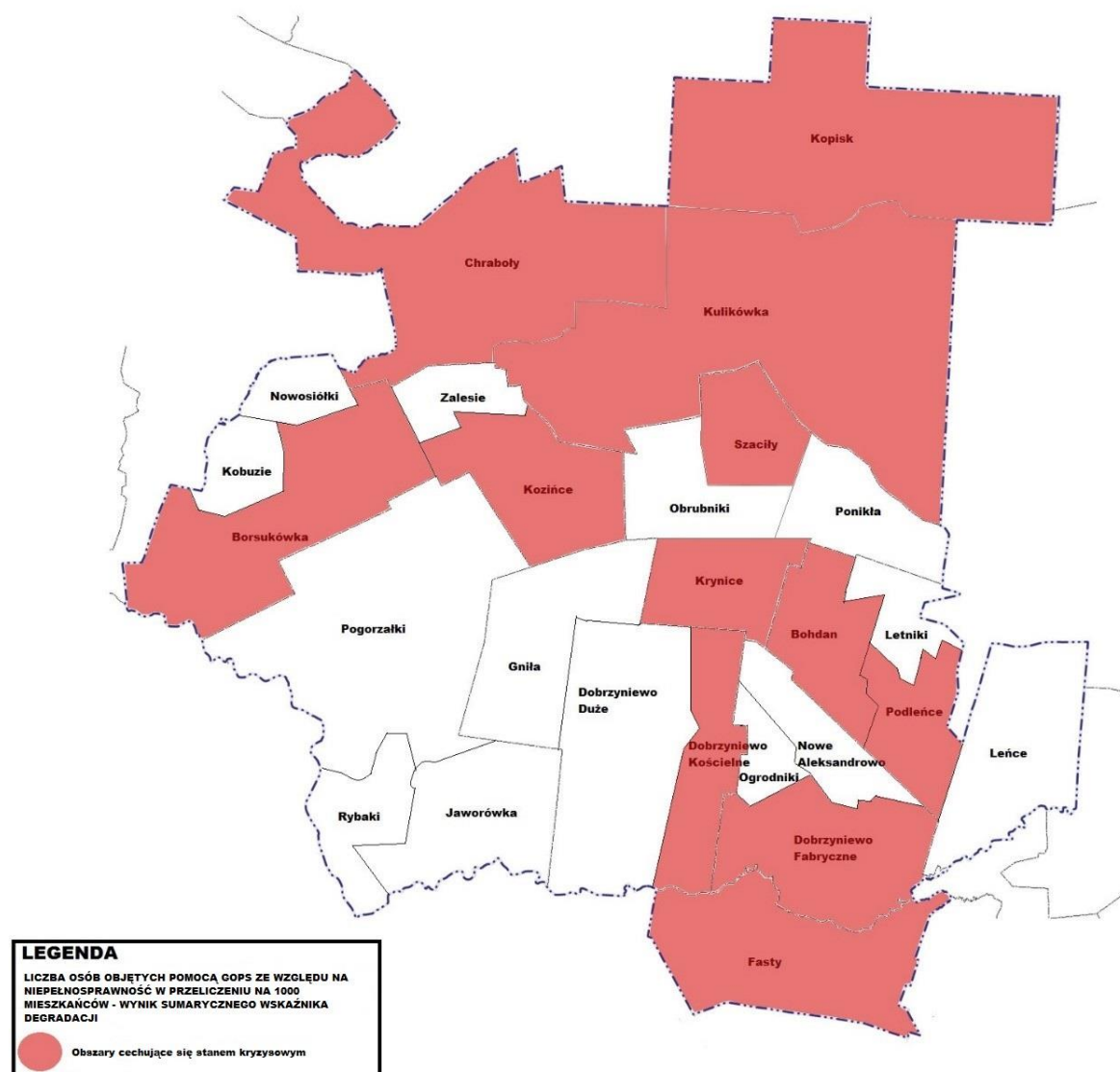
Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Rysunek 11. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność opiekuńczo-wychowawczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Rysunek 12. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Zgodnie z art. 7 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, wsparcia udziela się osobom i rodzinom m.in. z powodu ubóstwa, niepełnosprawności czy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Problemy te często łączą się ze sobą, jedne stają się przyczyną drugich, przez co określenie jednego powodu korzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest niemożliwe. Niski status materialny osób wpływa na ich położenie w strukturze społecznej. Osoby te często ze względu na potrzebę akceptacji, łączą się w grupy o podobnym statusie materialno-bytowym. Przejmowanie zachowań

warunkujących utrwalenie się postaw społecznie nieakceptowanych, pogłębia stan degradacji poprzez wzmocnienie występowania zjawiska dziedziczenia biedy i marazmu społecznego. Wykluczeniem społecznym zagrożone są również osoby niepełnosprawne. Poczucie bycia gorszym często staje się przyczyną niechęci do uczestnictwa w wydarzeniach społeczno-kulturalnych. W konsekwencji osoby niepełnosprawne mają mniejszą potrzebę opuszczania domu, przez co same wykluczają siebie ze środowiska lokalnego.

Pomoc społeczna – program 500+

Wszystkich wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskane świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w Gminie Dobrzyniewo Duże w 2016 roku było 1 031. Najwięcej takich wniosków pochodziło od rodzin zamieszkujących sołectwa Zalesie (227,3 wniosków na każde 1000 mieszkańców) i Dobrzyniewo Kościelne (226,3 wniosków na każde 1000 mieszkańców).

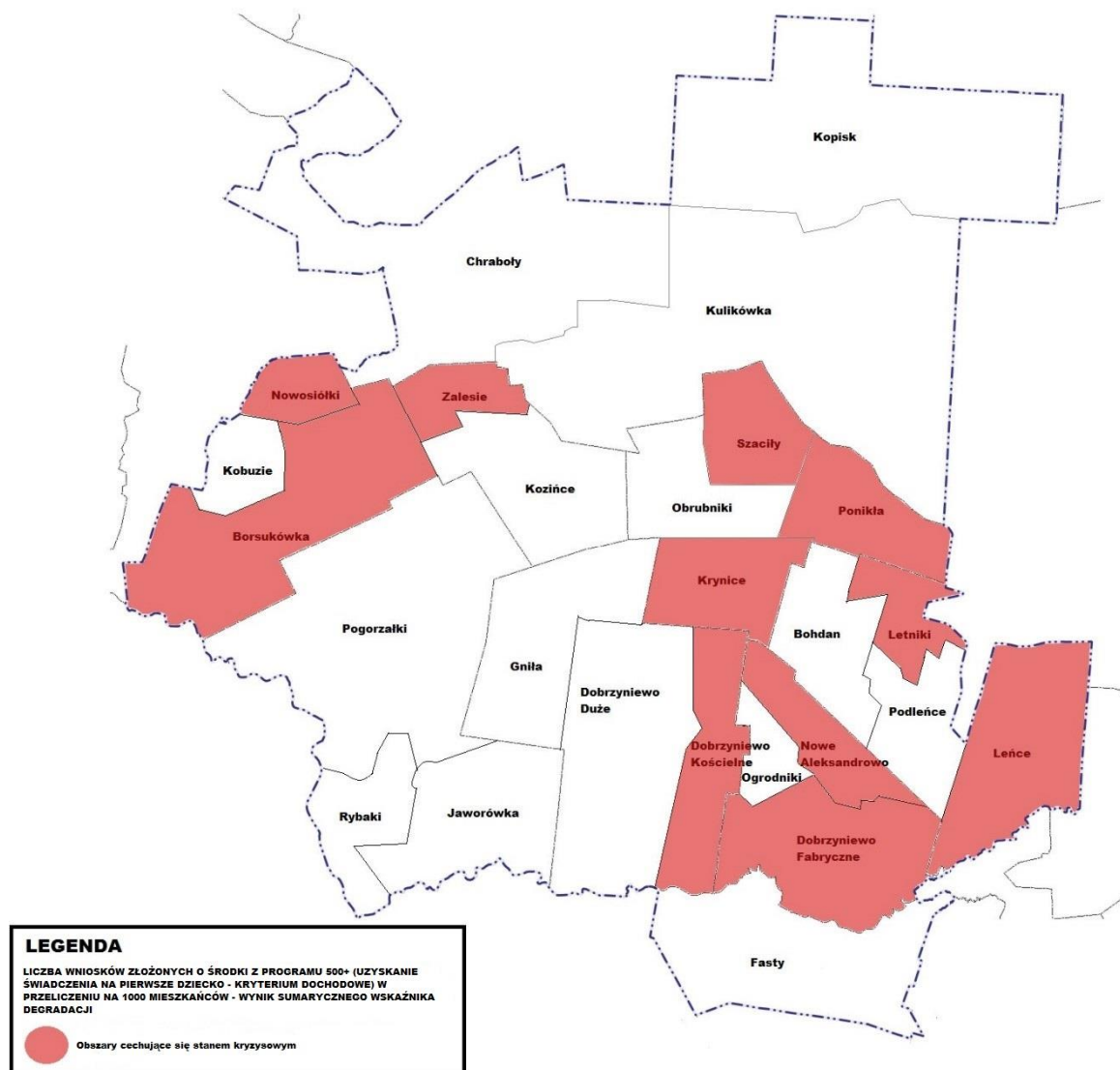
Tabela 5. Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe)

Jednostka analityczna	Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Bohdan	63,69	-1,3
Borsukówka	194,8	1,36
Dobrzyniewo Duże	100,5	-0,55
Dobrzyniewo Fabryczne	167,2	0,8
Dobrzyniewo Kościelne	226,3	2,00
Fasty	69,65	-1,18
Gniła	120,5	-0,15
Kobuzie	125	-0,06
Kopisk	31,45	-1,96
Kozińce	110,7	-0,35

Jednostka analityczna	Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Krynice	134,6	0,137
Leńce	148,8	0,43
Leńniki	146,8	0,39
Nowosiółki	192,3	1,31
Podleńce	106,5	-0,43
Pogorzałki	92,78	-0,71
Ponikła	129,2	0,03
Rybaki	120	-0,16
Szacily	172,1	0,9
Zalesie	227,3	2,02
Chraboły	102,5	-0,51
Jaworówka	63,69	-1,3
Kulikówka	64,94	-1,28
Nowe Aleksandrowo	171,3	0,88
Obrubniki	126,1	-0,04
Ogrodniki	114,7	-0,27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

Rysunek 13. Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Przyznawanie świadczeń 500+ na pierwsze dziecko świadczy o niskim statusie materialnym rodzin z dziećmi. Zgodnie z przyjętym kryterium, rodzice otrzymują świadczenia pieniężne na pierwsze dziecko w przypadku gdy dochód netto na osobę w rodzinie nie przekracza 800 zł lub 1200 zł. Dzieci z rodzin ubogich lub zagrożonych ubóstwem znacznie rzadziej korzystają z płatnej oferty edukacyjnej, kulturalnej czy sportowej. Przyznawanie świadczeń 500+ na pierwsze dziecko ma pomóc rodzicom w zapewnieniu podstawowych potrzeb

materialnych i dostępu do płatnych lekcji wspomagających samorozwój dziecka.

Pomoc społeczna – dożywianie dzieci

W 2016 r. w gminie Dobrzyniewo Duże 218 dzieci korzystało z dożywiania. W 10 jednostkach analitycznych liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyjęta wartości niekorzystne. Najwyższą wartość wskaźnika sumarycznego odnotowano w sołectwach Obrubniki (96,64 dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) i Jaworówka (89,17). Wysokie wartości odnotowano również w Kopisku (62,89), Dobrzyniewie Kościelnym (47,37) i Podleńcach (47,34). Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

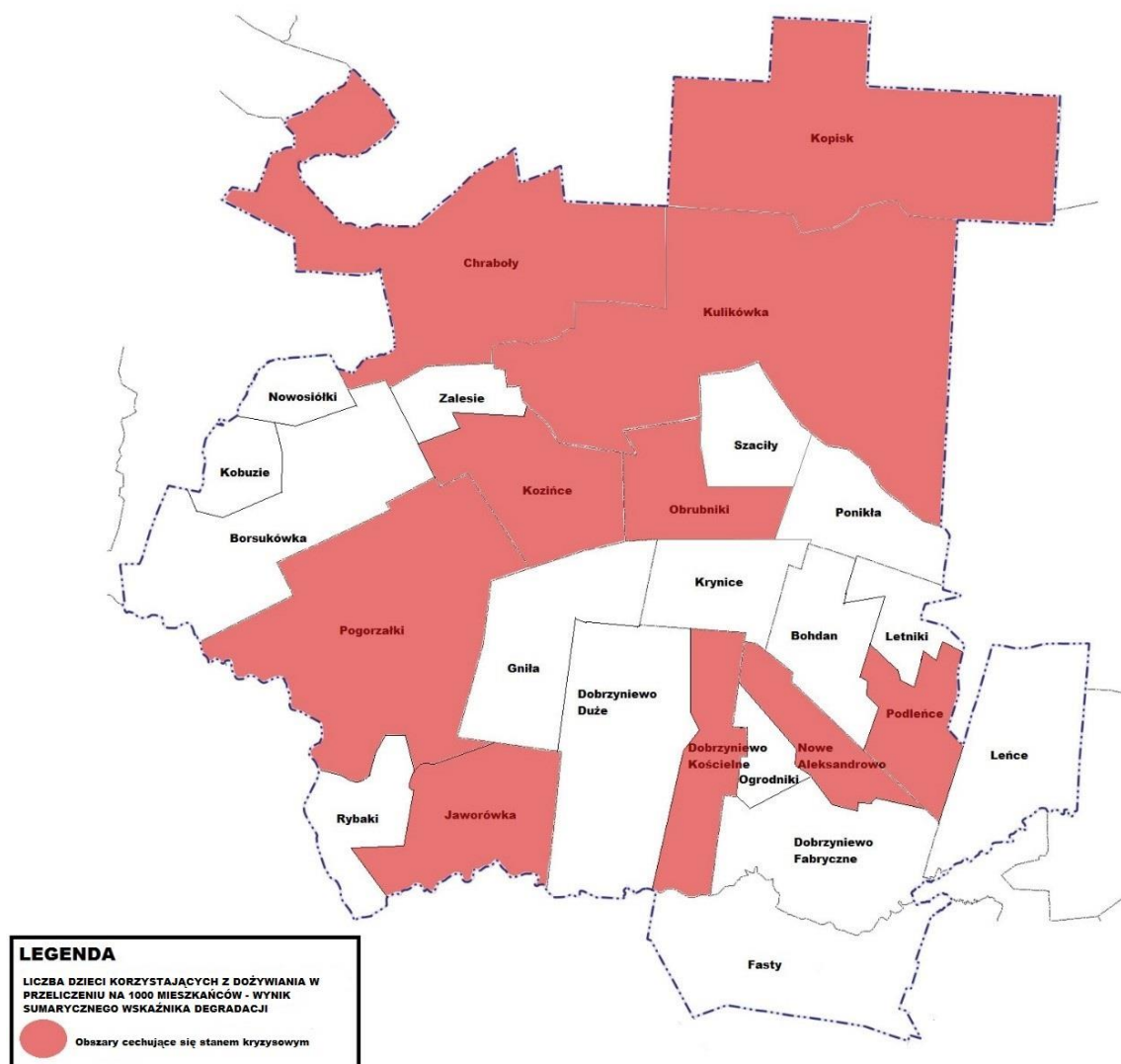
Tabela 6. Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Jednostka analityczna	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Bohdan	0,00	-1,06
Borsukówka	25,97	-0,02
Dobrzyniewo Duże	16,09	-0,41
Dobrzyniewo Fabryczne	9,65	-0,67
Dobrzyniewo Kościelne	47,37	0,84
Fasty	7,27	-0,76
Gniła	24,1	-0,09
Kobuzie	0,00	-1,06
Kopisk	62,89	1,46
Kozińce	31,14	0,19
Krynice	21,41	-0,2
Leńce	11,90	-0,58
Letniki	18,35	-0,32
Nowosiółki	0,00	-1,06
Podleńce	47,34	0,834
Pogorzałki	38,29	0,48

Jednostka analityczna	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Ponikła	18,45	-0,32
Rybaki	0,00	-1,06
Szacicy	8,2	-0,73
Zalesie	7,58	-0,75
Chraboły	27,33	0,04
Jaworówka	89,17	2,51
Kulikówka	32,47	0,24
Nowe Aleksandrowo	35,17	0,35
Obrubniki	96,64	2,81
Ogrodniki	9,17	-0,69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

Rysunek 14. Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie openstreetmap.org.

W wyniku niskiej samowystarczalności ekonomicznej rodziców, realizacja podstawowych potrzeb dzieci jest zagrożona. Dlatego rodziny o niskich dochodach mogą korzystać z form wsparcia tj. darmowy posiłek, świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności lub świadczenie rzeczowe w postaci produktów żywnościowych. Jednak w przypadku gdy udzielana pomoc pozwala zapewnić podstawowe potrzeby członków rodziny, niechętnie podejmowane będą działania związane z poprawą poziomu

samowystarczalności ekonomicznej, skutkującą podniesieniem standardu i jakości życia.

3.1.2 Sfera gospodarcza

Niski stopień przedsiębiorczości

W sferze gospodarczej analizie poddano liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym. Ze względu na fakt, że wpisowi do rejestru REGON podlegają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w tym prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne, uwzględniono dane z rejestru do określenia stopnia przedsiębiorczości gminy Dobrzyniewo Duże.

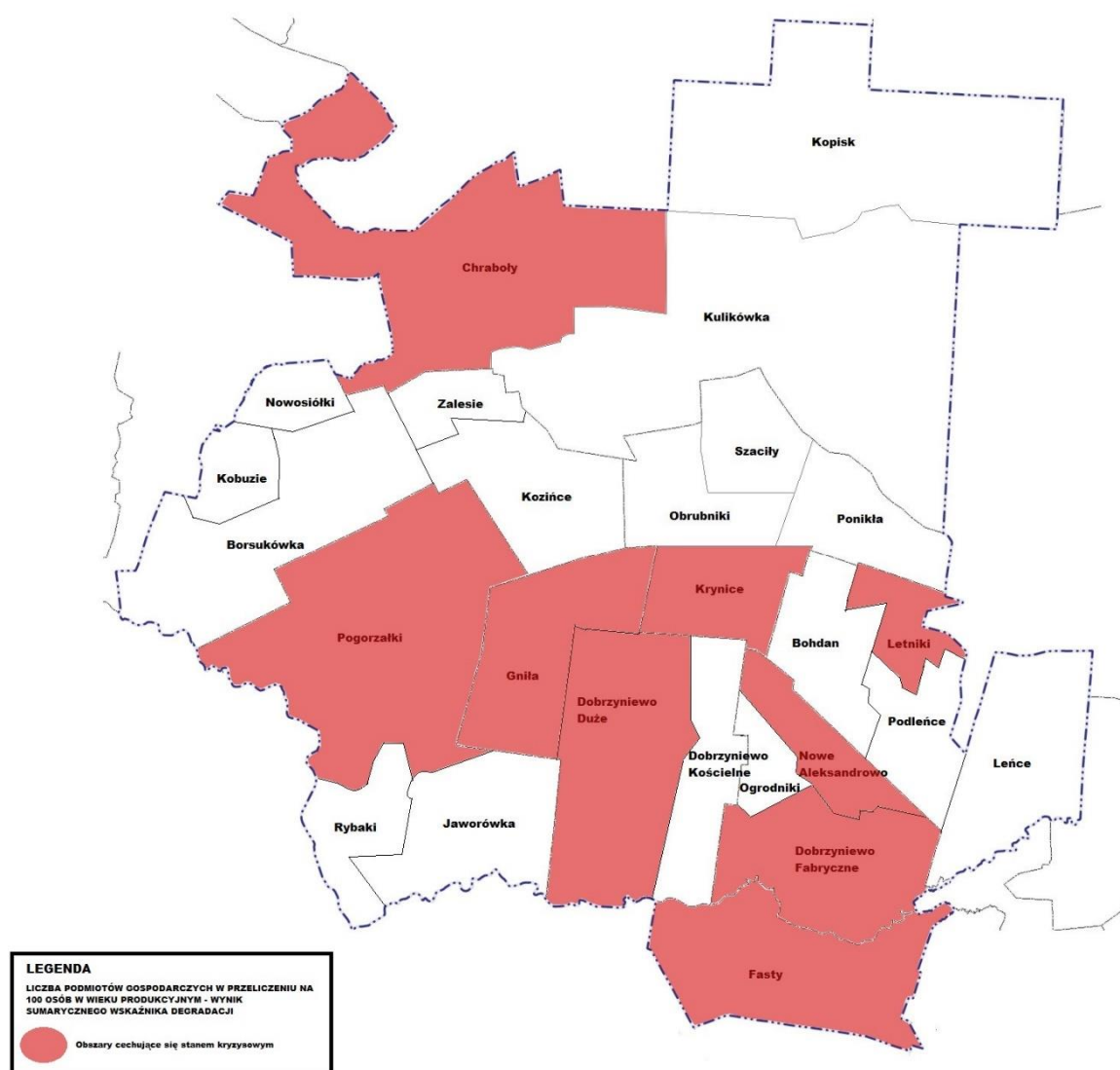
Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym

Jednostka analityczna	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Bohdan	44,44	-1,19
Borsukówka	47,29	-1,37
Dobrzyniewo Duże	2,33	1,50
Dobrzyniewo Fabryczne	8,60	1,10
Dobrzyniewo Kościelne	42,57	-1,07
Fasty	1,94	1,52
Gniła	7,41	1,17
Kobuzie	38,89	-0,83
Kopisk	37,08	-0,72
Kozińce	33,14	-0,47
Krynice	7,96	1,14
Leńce	33,33	-0,48
Letniki	7,73	1,15
Nowosiółki	30,77	-0,32
Podleńce	34,69	-0,57
Pogorzałki	0,48	1,61
Ponikła	38,46	-0,81

Jednostka analityczna	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Rybaki	35,71	-0,63
Szacicy	46,91	-1,35
Zalesie	30,95	-0,33
Chraboły	6,97	1,20
Jaworówka	34,69	-0,57
Kulikówka	30,00	-0,27
Nowe Aleksandrowo	3,96	1,393
Obrubniki	34,48	-0,55
Ogrodniki	30,28	-0,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

Rysunek 15. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Najwięcej podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym funkcjonuje na terenie sołectwa Borsukówka (47,29), Szacity (46,91), Bohdan (44,44) i Dobryńsko Kościelne (42,57).

Natomiast najmniejszy potencjał rozwojowy występuje w Pogorzałkach, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada najmniejsza liczba podmiotów gospodarczych. Stan kryzysowy diagnozuje się również w sołectwach: Fasty (1,94), Dobryńsko Duże (2,33), Nowe Aleksandrowo (3,96), Chraboły (6,97), Letniki (7,73), Krynice (7,96) i Dobryńsko Fabrycznym (8,60).

Ze względu na rolniczy charakter gminy obszar ten posiada małą powierzchnię terenów inwestycyjnych. Również słaba innowacyjność sektora rolniczego powoduje, że region też jest mało atrakcyjny dla potencjalnych przedsiębiorców. W konsekwencji w regionie nie powstają nowe miejsca pracy dla mieszkańców gminy, co wpływa na pogłębienie się problemu niskiej przedsiębiorczości w regionie i bezrobocia.

3.1.3 Sfera środowiskowa

Wyroby azbestowe

Przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów azbestowych na obszarze jednostki wiejskiej poprzedziła sporządzenie *Planu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Dobrzyniewo Duże*. Inwentaryzacja ta wykazała występowanie dużej powierzchni pokryć dachowych i okładzin elewacyjnych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych. W 2016 r. powierzchnia wyrobów zawierających azbest wynosiła 22,74 ha, a ich łączna waga była równa 2497622,6 kg. Wyroby azbestowe występują na terenie wszystkich sołectw w gminie.

Największą powierzchnię pokryć azbestowych zidentyfikowano w obrębie 13 sołectw. Wśród nich znalazły się: Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Kościelne, Fasty, Gniła, Kobuzie, Koziniec, Krynice, Letniki, Nowosiółki, Pogorzałki, Ponikta, Szaciły i Odrubniki.

Tabela 8. Liczba wyrobów azbestowych [ha] w przeliczeniu na powierzchnie sołectwa [ha]

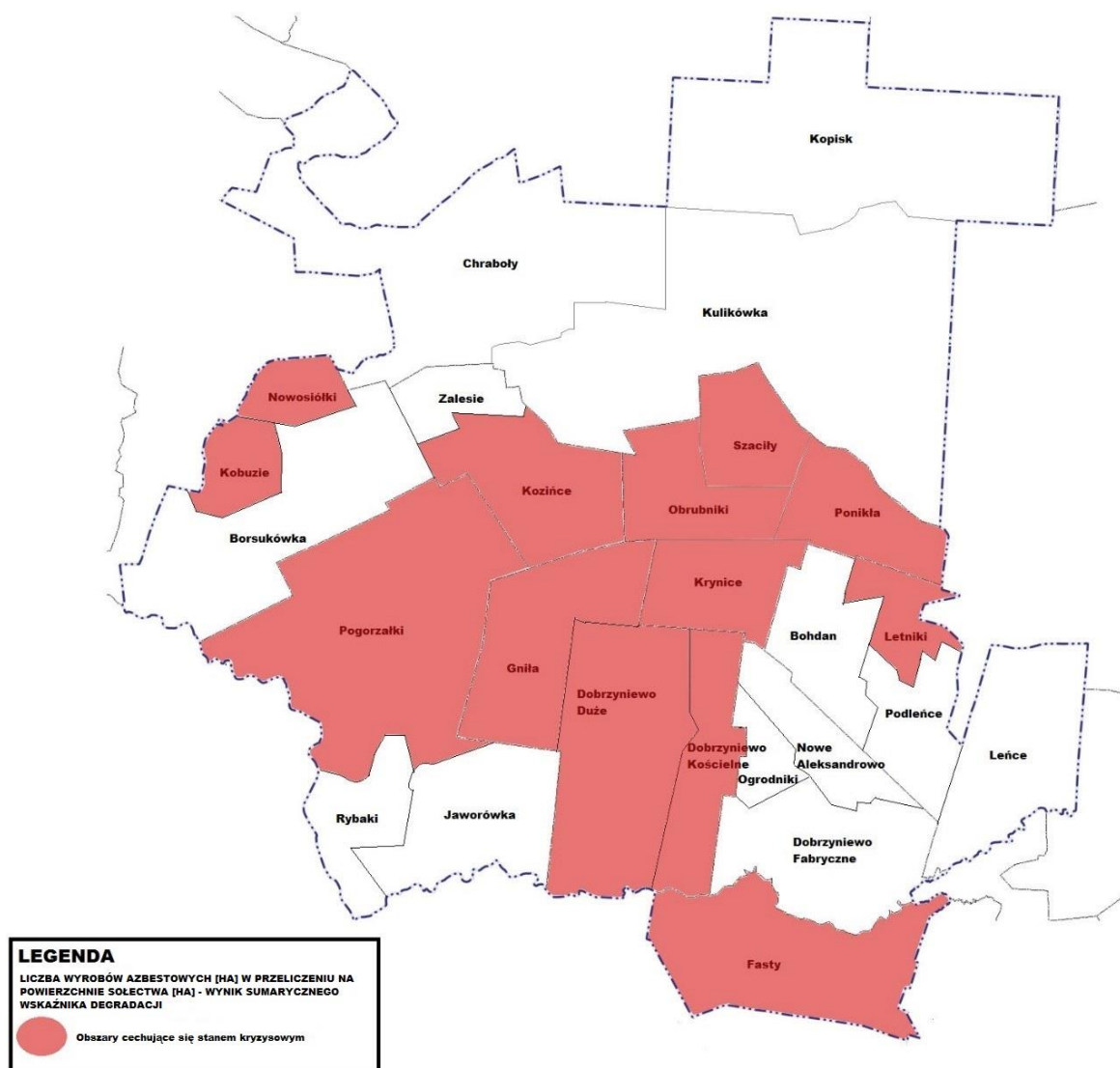
Jednostka analityczna	Liczba wyrobów azbestowych [ha] w przeliczeniu na powierzchnie sołectwa [ha]	Liczba wyrobów azbestowych [ha] w przeliczeniu na powierzchnie sołectwa [ha] – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Bohdan	0,0009	-0,80
Borsukówka	0,0010	-0,76
Dobrzyniewo Duże	0,0026	1,06
Dobrzyniewo Fabryczne	0,0004	-1,36
Dobrzyniewo Kościelne	0,0026	1,03
Fasty	0,0032	1,73
Gniła	0,0021	0,47

Jednostka analityczna	Liczba wyrobów azbestowych [ha] w przeliczeniu na powierzchnie sołectwa [ha]	Liczba wyrobów azbestowych [ha] w przeliczeniu na powierzchnie sołectwa [ha] – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji
Kobuzie	0,0018	0,15
Kopisk	0,0004	-1,32
Kozińce	0,0024	0,85
Krynice	0,0021	0,49
Leńce	0,0009	-0,78
Letniki	0,0024	0,81
Nowosiółki	0,0018	0,15
Podleńce	0,0012	-0,50
Pogorzałki	0,0020	0,44
Ponikła	0,0032	1,76
Rybaki	0,0006	-1,19
Szacily	0,0028	1,30
Zalesie	0,0009	-0,81
Chraboły	0,0008	-0,90
Jaworówka	0,0014	-0,28
Kulikówka	0,0003	-1,46
Nowe Aleksandrowo	0,0016	-0,01
Obrubniki	0,0027	1,21
Ogrodniki	0,0005	-1,30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

Rozkład występowania zjawiska przedstawiony został na poniższym kartogramie.

Rysunek 16. Wyroby azbestowe (ha) na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji

Źródło: Opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Degradacja sfery środowiskowej dotyczy wysokiego udziału wyrobów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię sołectwa. Wyroby azbestowe, stosowane na szeroką skalę w budownictwie, energetyce czy przemyśle w poprzednim wieku, są obecnie najczęściej elementami pokryć dachowych, rur, płyt i tektur miękkich. Dopiero w latach 80. XX wieku zakazano produkcji azbestu ze względu na wysoką szkodliwość dla zdrowia i życia człowieka. W wyniku uszkodzeń mechanicznych lub destrukcji materiału do powietrza

przedostają się włókna azbestowe, które wywoływać mogą choroby układu oddechowego, nowotwory krtani, żołądka, jelit, trzustki, jajnika czy chłoniaki.

Zgodnie z procedurą postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest, właściciele i zarządcy obiektów, instalacji lub urządzeń zawierających azbest zobowiązani są do usunięcia niebezpiecznych materiałów. Gmina udziela pomocy finansowej w zakresie utylizacji i transportu niebezpiecznych materiałów, jednak ze względu na wysokie koszty nowego pokrycia, właściciele nieruchomości niechętnie zgadzają się na szybkie usunięcie niebezpiecznego materiału.

3.1.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Lokalne centra kultury i edukacji

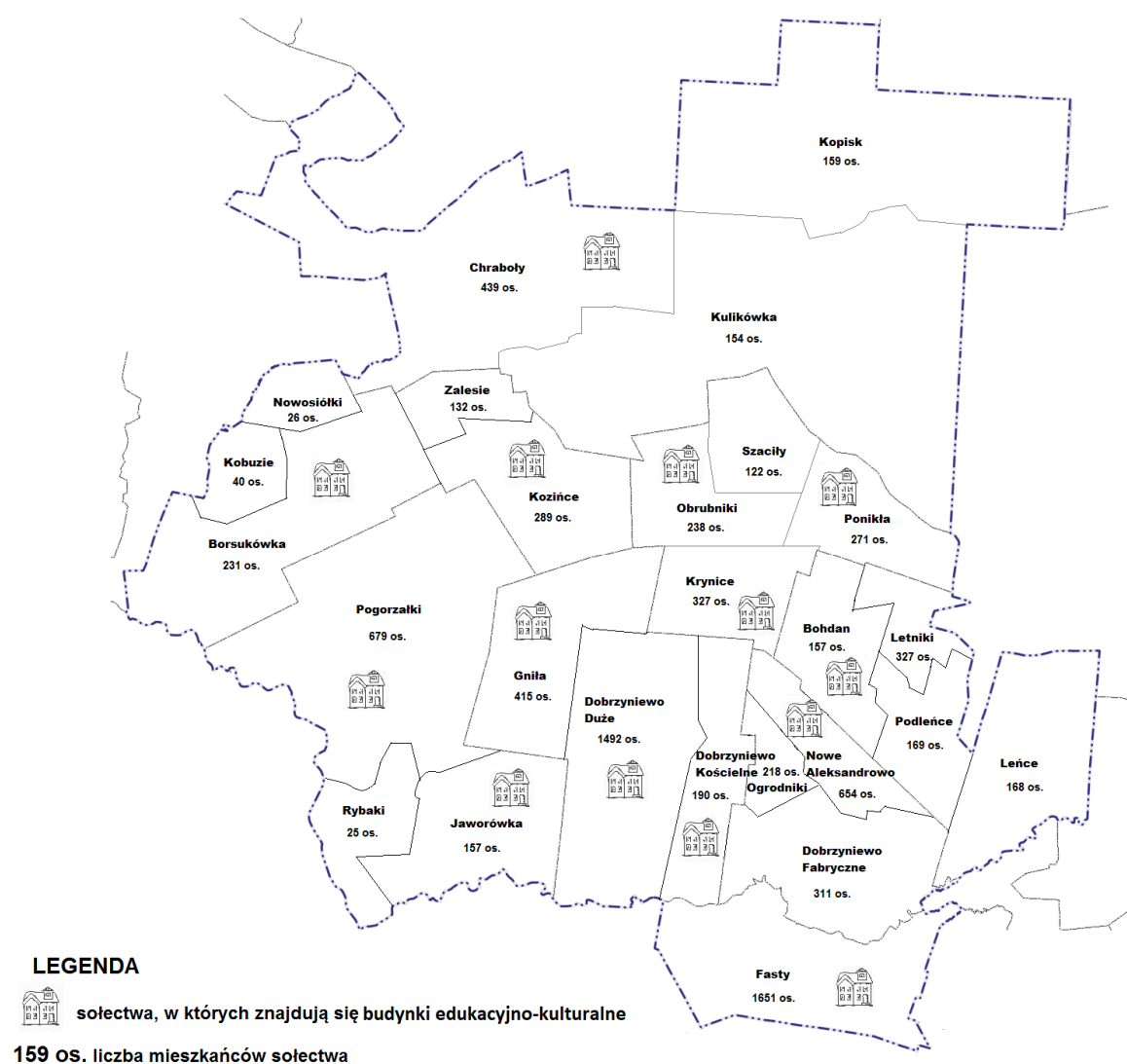
Dla integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców wszystkich grup wiekowych bardzo ważne jest, by w stosunkowo bliskiej odległości od każdego gospodarstwa domowego znajdowało się miejsce, gdzie organizowane będą działania społeczne (zajęcia kulturalne, edukacyjne, rekreacyjne). Gmina Dobrzyniewo Duże podzielona jest na 26 sołectw, mogłoby się więc wydawać, że potrzebnych jest 26 obiektów oferujących stałą ofertę kulturalną. Należy jednak zauważyć, że większość jednostek analitycznych zamieszkuje stosunkowo niewielka liczba mieszkańców, która nie zapełnia zapotrzebowania na zajęcia (z zajęć kulturalno-edukacyjnych korzysta mniej niż połowa mieszkańców). Dodatkowo, wielu mieszkańców korzysta także z oferty różnorodnych placówek kulturalnych, edukacyjnych i rekreacyjnych działających na terenie Białegostoku. Stąd rozsądnym wydaje się, by świetlice wiejskie zlokalizowane były w różnych miejscach gminy i obsługiwały mieszkańców więcej niż jednego sołectwa.

Uznaje się, że na terenie gminy występuje wystarczająca liczba placówek kulturalnych i edukacyjnych. Ważne jednak, by obiekty te zapewniały dobre warunki uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, były dostosowane do potrzeb wszystkich mieszkańców, w tym szczególnie osób starszych i dzieci oraz

posiadały odpowiednio zagospodarowaną przestrzeń wokół (m.in. parking, oświetlenie, miejsce na zajęcia na świeżym powietrzu).

Na mapie poniżej oznaczono sołectwa, w których znajduje się świetlica wiejska lub szkoła oraz liczbę mieszkańców poszczególnych jednostek analitycznych.

Rysunek 17 Sołectwa, w których znajdują się placówki edukacyjno-kulturalne

Źródło: opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

W ramach wskaźnika dotyczącego obiektów kulturalnych i edukacyjnych, przeanalizowano stan techniczny i wyposażenie poszczególnych budynków

oraz zagospodarowanie przestrzeni wokół³. Prac modernizacyjnych wymagają szczególnie obiekty znajdujące się w sołectwach:

- Dobrzyniewo Duże
- Dobrzyniewo Kościelne
- Gniła
- Kozińce
- Krynice
- Pogorzałki
- Chraboły
- Obrubniki

Tabela 9 Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji w liczbie placówek edukacyjno-kulturalnych ogółem danej jednostki podziału (analiza dotyczy jedynie jednostek, w których znajdują się placówki edukacyjno-kulturalne)

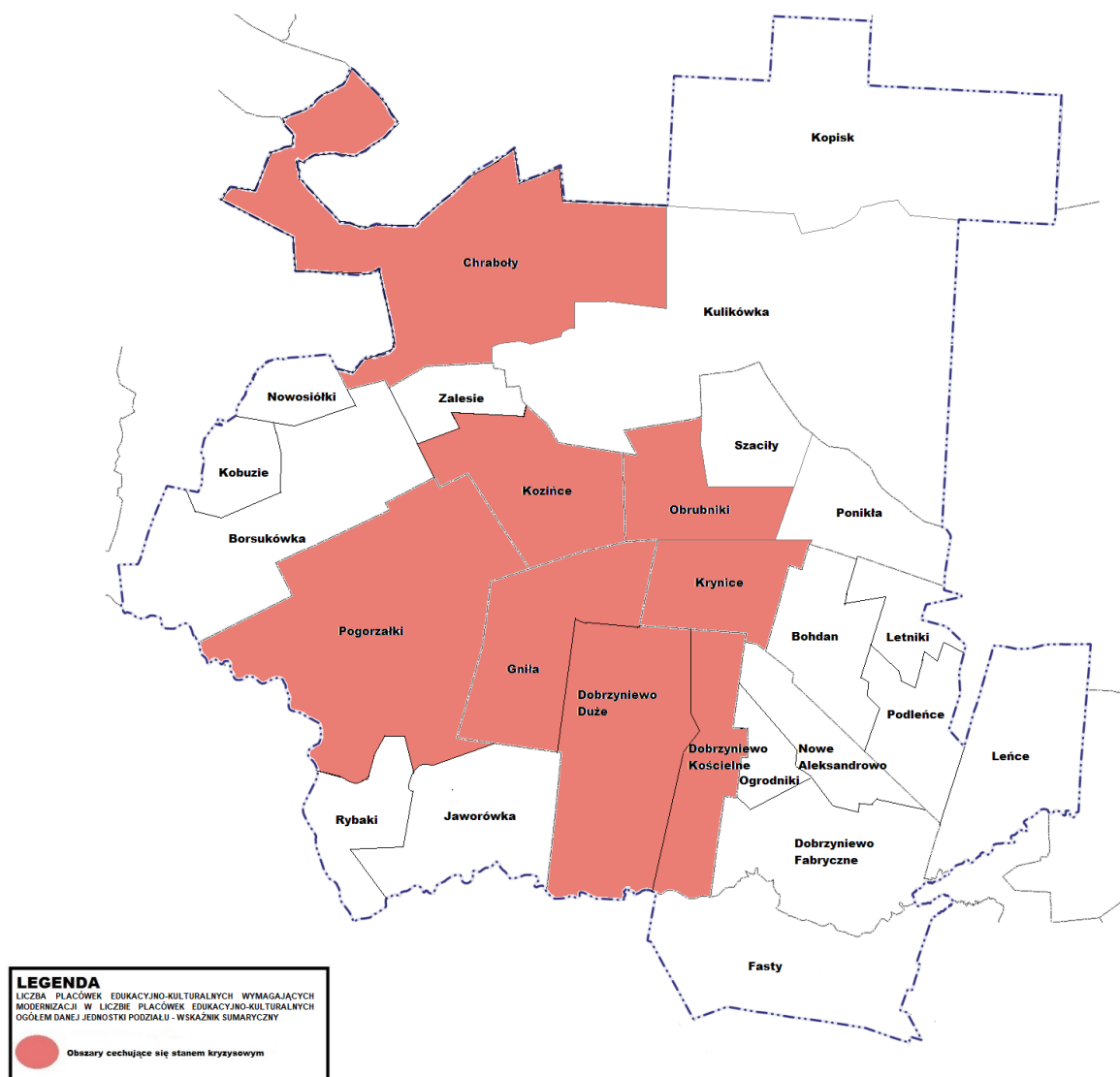
Sołectwo	Rodzaj budynku	Potrzeba modernizacji	Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji w liczbie placówek edukacyjno-kulturalnych danej jednostki podziału	Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji w liczbie placówek edukacyjno-kulturalnych danej jednostki podziału – wskaźnik sumaryczny
Bohdan	Świetlica wiejska	NIE	0,00	-1,08
Borsukówka	Świetlica wiejska	NIE	0,00	-1,08
Dobrzyniewo Duże	Gminne Centrum Kultury	TAK	0,50	0,00
	Szkoła ZSP	NIE		
Dobrzyniewo Fabryczne	-	-	-	-
Dobrzyniewo Kościelne	Świetlica wiejska	TAK	1,00	1,08
Fasty	Szkoła ZSP	NIE	0,00	-1,08
Gniła	Świetlica wiejska	TAK	1,00	1,08
Kobuzie	-	-	-	-
Kopisk	-	-	-	-
Kozińce	Świetlica wiejska	TAK	1,00	1,08

³ Z uwagi na brak zasadności analizy miejscowości, w których nie funkcjonują placówki edukacyjno-kulturalne, jednostki te zostały pominięte w liczeniu wartości wskaźnika

Krynice	Świetlica wiejska	TAK	1,00	1,08
Leńce	-	-	-	-
Letniki	-	-	-	-
Nowosiółki	-	-	-	-
Podleńce	-	-	-	-
Pogorzałki	Świetlica wiejska	TAK	0,50	0,00
	Szkoła Podstawowa	NIE		
Ponikła	Świetlica wiejska	NIE	0,00	-1,08
Rybaki	-	-	-	-
Szaciły	-	-	-	-
Zalesie	-	-	-	-
Chraboły	Świetlica wiejska	TAK	1,00	1,08
Jaworówka	Świetlica wiejska	NIE	0,00	-1,08
Kulikówka	-	-	-	-
Nowe Aleksandrowo	Świetlica wiejska	NIE	0,00	-1,08
	Szkoła ZSP	NIE		
Obrubniki	Świetlica wiejska	TAK	1,00	1,08
	Szkoła Podstawowa	TAK		
Ogrodniki	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych

Rysunek 18 Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji w liczbie placówek edukacyjno-kulturalnych danej jednostki podziału

Źródło: opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

Poniższa tabela zawiera dokładny opis potrzeb modernizacyjnych obiektów prezentujących ofertę kulturalną i edukacyjną. Część obiektów wymaga gruntownego remontu, część remontu wewnątrz pomieszczeń, inne zaś doposażenia w niezbędny sprzęt, czy zagospodarowania przestrzeni wokół obiektu.

Tabela 10 Opis stanu technicznego i wyposażenia obiektów kulturalno-edukacyjnych

Ośrodek kultury	Opis stanu technicznego i wyposażenia obiektu
Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym	<ul style="list-style-type: none"> - niezbędna wymiana stolarki drzwiowej i instalacji elektrycznej w części obiektu; - potrzeba rozbudowy ze względu na brak specjalistycznych pracowni np. plastycznej, muzycznej, teatralnej, multimedialnej; - zbyt mała sala widowiskowa jak na gminne potrzeby (ok. 85 m²); - brak pomieszczeń gospodarczych; - brak poczekalni dla rodziców oczekujących na odbiór dzieci po zajęciach; - budynek nie jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych (pracownie i biblioteka usytuowane są na piętrze, do pomieszczeń prowadzą schody); - zlokalizowanie kilku instytucji w jednym budynku siedziby Gminnego Centrum Kultury, tj. Gminnej Biblioteki Publicznej, jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, Stowarzyszenia Przyjaciół Gminy Dobrzyniewo; - braki w wyposażeniu: stół bilardowy, piłkarzyki, stół do tenisa stołowego z akcesoriami, sprzęt nagłaśniający.
Wiejski Dom Kultury w Pogorzalkach	<ul style="list-style-type: none"> - brak pomieszczeń gospodarczych; - konieczna rozbudowa małej infrastruktury w postaci np.: placu zabaw; - konieczna dobudowa wiatrołapów zewnętrznych; - potrzeba termomodernizacji ze względu na wysokie koszty utrzymania w okresie grzewczym oraz dużą wilgoć prowadzącą do niszczenia i zagrzybienia pomieszczeń; - brak parkingu pomimo istniejącego miejsca na jego zorganizowanie; - konieczna wymiana ogrodzenia; - potrzeba adaptacji strychu na dodatkowe pracownie artystyczne; jednak wcześniej strych wymaga docieplenia, doprowadzenia ogrzewania, wymiany stolarki okiennej i drzwiowej, wykonania sanitariów.
Pracownie Edukacji Kulturalnej w Gnilej	<ul style="list-style-type: none"> - Potrzeba rozbudowy oświetlenia zewnętrznego ze względu na dużą odległość od ścistej zabudowy wsi.
Pracownie Edukacji Kulturalnej w Krynicach	<ul style="list-style-type: none"> - konieczny jest remont istniejącej toalety oraz dobudowa dodatkowej; - na zewnątrz świetlicy istnieje podjazd dla wózków inwalidzkich, wewnątrz budynku znajdują się schody uniemożliwiające dalszą komunikację osób niepełnosprawnych; - budynek świetlicy wymaga adaptacji strychu (poprzez docieplenie, wymianę stolarki okiennej, zakup stolarki drzwiowej, przystosowanie schodów betonowych na strych, wykonanie podłogi) na pracownię komputerową i miejsce do gier zespołowych; - wymiana instalacji elektrycznej;

	<ul style="list-style-type: none"> - zakup dodatkowych grzejników elektrycznych na salę widowiskową i na strych; - docieplenie sufitu na sali widowiskowej i montaż nowych lamp oświetleniowych.
Pracownie Edukacji Kulturalnej w Koziańcach	<ul style="list-style-type: none"> - wymiana przestarzałej instalacji grzewczej; - brakuje podjazdu dla osób niepełnosprawnych; - potrzeba remontu klatki schodowej i sali na piętrze (prace szpachlarsko-malarskie).
Świetlica wiejska w Obrubnikach	- potrzeba utworzenia nowej nawierzchni wokół obiektu, która przystosowana zostanie do poruszania się przez osoby niepełnosprawne, poprawi także bezpieczeństwo poruszania się pozostałych osób korzystających ze świetlicy.
Szkoła Podstawowa w Obrubnikach	- niska jakość wyposażenia w sprzęt komputerowy i audiowizualny, co wpływa na jakość kształcenia i zmniejsza możliwości edukacyjne szkoły.
Świetlica wiejska w Chrabołach	<ul style="list-style-type: none"> - potrzeba rozbudowy pomieszczeń na cele organizacji zajęć teatralnych (rozbudowa sceny i widowni); - remont drogi dojazdowej do świetlicy wiejskiej, który umożliwi realizację działań społecznych.
Świetlica wiejska w Dobrzyniewie Kościelnym	<ul style="list-style-type: none"> - potrzeba rozbudowy budynku (zwiększenie powierzchni użytkowej); - dopasowanie obiektu do osób niepełnosprawnych; - utworzenie placu zabaw; - konieczność rozbudowy pomieszczeń ze względu na organizację zajęć animacyjno-kulturalnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych

Przyczyną złego stanu technicznego ośrodków kultury jest często niedofinansowanie miejsc świadczących usługi aktywizacji społecznej. W wyniku małego wkładu, obiekty te stają się mało atrakcyjne do spędzania czasu wolnego. Równie często ze względu na brak podjazdów dla niepełnosprawnych, osoby te są wykluczone z uczestnictwa w organizowanych zajęciach.

Miejsca rekreacji dla dzieci i młodzieży

Za miejsca rekreacji dla dzieci i młodzieży na potrzeby Programu uznaje się place zabaw oraz boiska do gier zespołowych. W przeciwieństwie do świetlic wiejskich i szkół podstawowych, place zabaw czy boiska powinny znajdować się w każdym sołectwie, by najmłodsze dzieci nie musiały pokonywać długich, tym samym niebezpiecznych dla nich odległości, lub rezygnować z zabawy na

świeżym powietrzu. Istnienie takich obiektów jest potrzebne także dla młodzieży, która mając do pokonania kilka kilometrów do najbliższego boiska, często będzie wolała spędzić czas w domu, przed komputerem.

Brak obiektu rekreacyjnego dla osób w wieku przedprodukcyjnym lub ich niedostateczną liczbę odnotowano na terenie sołectw:

- Bohdan
- Borsukówka
- Dobrzyniewo Duże
- Dobrzyniewo Fabryczne
- Fasty
- Gniła
- Kobuzie
- Kopisk
- Leńce
- Nowosiółki
- Podleńce
- Rybaki
- Zalesie
- Chraboły
- Jaworówka
- Kulikówka
- Nowe Aleksandrowo
- Ogrodniki

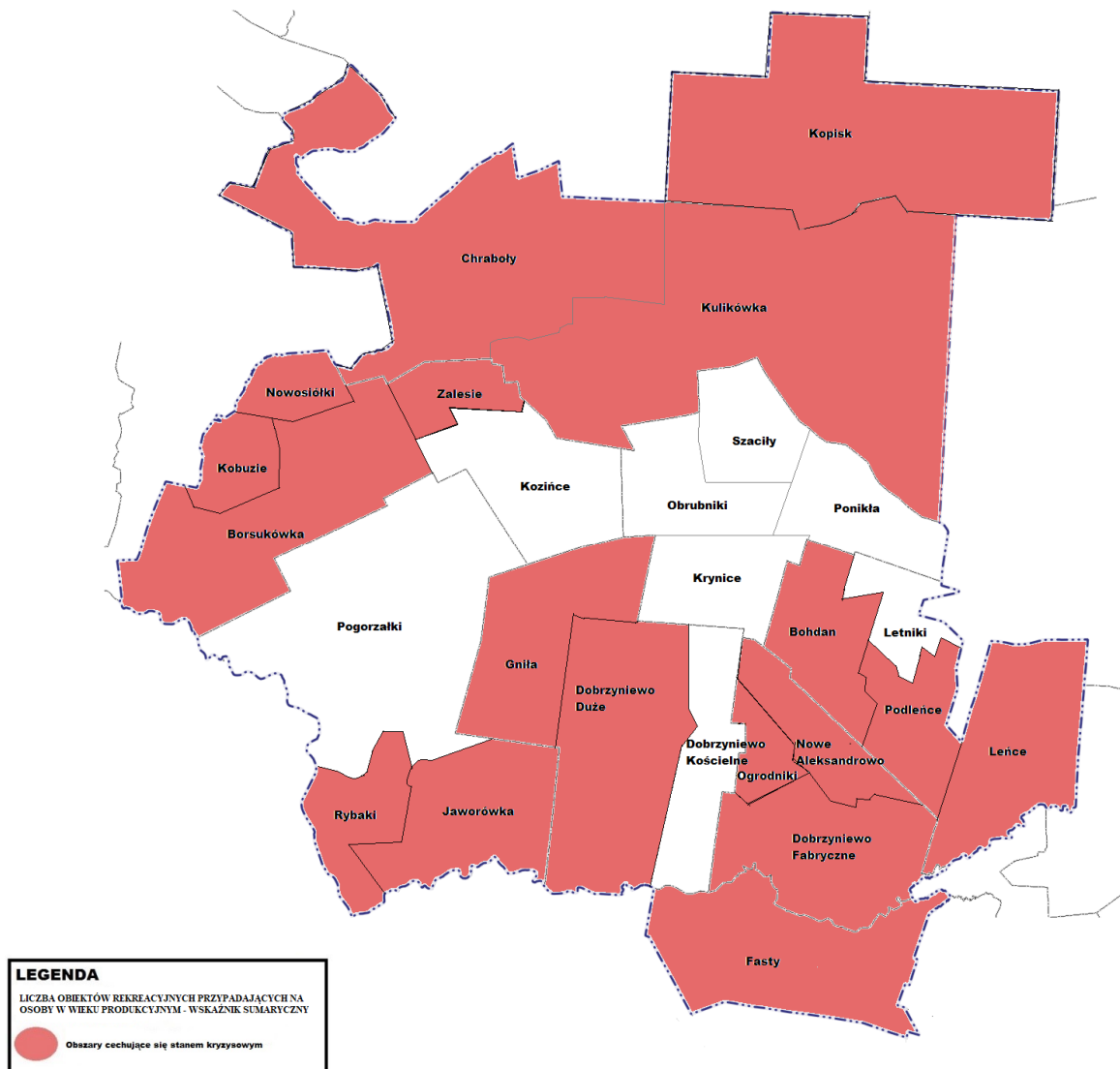
Tabela 11 Liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na osoby w wieku przedprodukcyjnym

Sołectwo	Rodzaj obiektu	Liczba boisk i placów zabaw	Liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na osoby w wieku przedprodukcyjnym	Liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na osoby w wieku przedprodukcyjnym – wskaźnik sumaryczny
Bohdan	-	0	0,00	0,54
Borsukówka	-	0	0,00	0,54
Dobrzyniewo Duże	Plac zabaw	3	0,01	0,22
	Boisko x 2			
Dobrzyniewo Fabryczne	-	0	0,00	0,54
Dobrzyniewo Kościelne	Plac zabaw	2	0,05	-1,15
	Boisko			
Fasty	Plac zabaw	2	0,01	0,30
	Boisko			
Gniła	-	0	0,00	0,54
Kobuzie	-	0	0,00	0,54
Kopisk	-	0	0,00	0,54
Kozińce	Plac zabaw	2	0,03	-0,63
	Boisko			
Krynice	Plac zabaw	1	0,02	-0,06
Leńce	-	0	0,00	0,54
Letniki	Plac zabaw	2	0,03	-0,53

	Boisko			
Nowosiółki	-	0	0,00	0,54
Podleńce	-	0	0,00	0,54
Pogorzałki	Plac zabaw	1	0,02	-0,02
	Boisko	1		
Ponikła	Plac zabaw	2	0,03	-0,53
	Boisko			
Rybaki	-	0	0,00	0,54
Szaciły	Plac zabaw	2	0,13	-4,30
	Boisko			
Zalesie	-	0	0,00	0,54
Chraboły	Boisko	1	0,01	0,15
Jaworówka	-	0	0,00	0,54
Kulikówka	-	0	0,00	0,54
Nowe Aleksandrowo	Plac zabaw	2	0,01	0,04
	Boisko			
Obrubniki	Plac zabaw	2	0,04	-1,01
	Boisko			
Ogrodniki	-	0	0,00	0,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych

Rysunek 19 Liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na osoby w wieku przedprodukcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

3.1.5 Sfera techniczna

Infrastruktura kanalizacyjna

Wyposażenie w infrastrukturę kanalizacyjną to ogromne ułatwienie, które wpływa na podniesienie jakości życia. Mieszkańcy mogą swobodnie korzystać z instalacji sanitarnych, nie przejmując się stanem zbiornika. Przydomowe bezodpływowe zbiorniki na nieczystości (tzw. szamba) trzeba regularnie opróżniać, co wiąże się z nieprzyjemnymi zapachami, a w dłuższej

perspektywie czasowej nie jest opłacalne. Dodatkowo, szamba dość często okazują się nieszczelne. Ścieki z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych wsiąkają w glebę, trafiają do przydrożnych rowów, kanalizacji deszczowej oraz wód gruntowych, przez co zanieczyszczają glebę.

Sołectwami, które w ogóle nie są podłączone do sieci kanalizacyjnej, są:

- Bohdan
- Borsukówka
- Kobuzie
- Kopisk
- Kozińce
- Krynice
- Leńce
- Letniki
- Nowosiółki
- Podleńce
- Ponikła
- Rybaki
- Szaciły
- Jaworówka
- Kulikówka
- Obrubniki

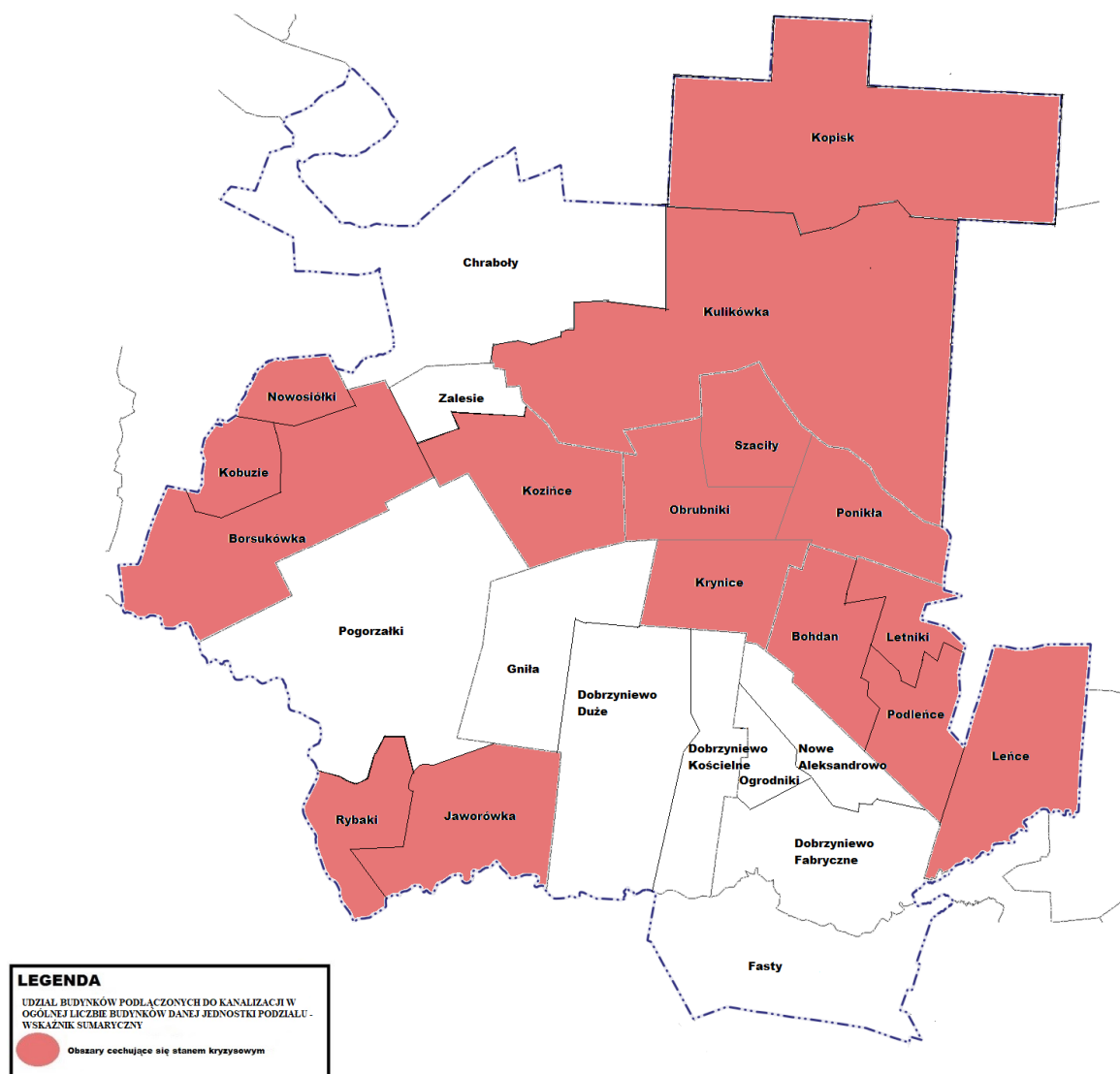
Tabela 12 Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału

Jednostka analityczna	Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału	Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału – wskaźnik sumaryczny
Bohdan	0,00	0,76
Borsukówka	0,00	0,76
Dobrzyniewo Duże	0,59	-0,80
Dobrzyniewo Fabryczne	0,82	-1,42
Dobrzyniewo Kościelne	0,66	-1,00
Fasty	0,75	-1,24
Gniła	0,65	-0,96
Kobuzie	0,00	0,76
Kopisk	0,00	0,76
Kozińce	0,00	0,76
Krynice	0,00	0,76
Leńce	0,00	0,76
Letniki	0,00	0,76
Nowosiółki	0,00	0,76

Jednostka analityczna	Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału	Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału – wskaźnik sumaryczny
Podleńce	0,00	0,76
Pogorzałki	0,38	-0,25
Ponikła	0,00	0,76
Rybaki	0,00	0,76
Szacity	0,00	0,76
Zalesie	1,00	-1,90
Chraboły	1,00	-1,90
Jaworówka	0,00	0,76
Kulikówka	0,00	0,76
Nowe Aleksandrowo	0,79	-1,33
Obrubniki	0,00	0,76
Ogrodniki	0,78	-1,30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

Rysunek 20 Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału

Źródło: opracowanie własne na podkładzie openstreetmap.org.

W przypadku Gminy Dobrzyniewo Duże ze względów ekonomicznych (a czasem także technicznych), nie we wszystkich sołectwach możliwe jest podłączenie do istniejącego zbiorczego systemu kanalizacyjnego. W takich przypadkach dobrą praktyką jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Choć początkowe koszty związane z wybudowaniem przydomowej oczyszczalni są wyższe niż koszt budowy zbiornika bezodpływowego, jest to rozwiązanie bardziej ekonomiczne w dłuższej perspektywie czasowej. Dodatkowo, są one łatwiejsze w eksploatacji, a co ważniejsze, znacznie

bezpieczniejsze dla środowiska niż szamba, ponieważ nieczystości nie dostają się do gleby i wód powierzchniowych i podziemnych. Z tych powodów, Gmina Dobrzyniewo Duże w 2017 roku, uchwałą Nr XXIX/152/17, wprowadziła możliwość dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

3.2 Obszar zdegradowany i rewitalizacji

3.2.1 Obszar zdegradowany

Na podstawie sumarycznego wskaźnika degradacji (opisany szerzej w Rozdziale 2.1 Metodologia wyboru obszaru rewitalizacji) oraz analizy lokalnych potencjałów, wyznaczony został obszar zdegradowany.

Wartość dodatnia wskazuje na wyższy poziom degradacji w danej jednostce analitycznej. W sferze społecznej największe natężenie zjawisk negatywnych występuje w Szaciłach. Uzyskana wartość równa jest 12,76. Sołectwami, w których wartość wskaźnika sumarycznego przekroczyła wartość 10 są także: Chрабоły, Dobrzyniewo Kościelne i Kozieńce. Stosunkowo wysokie wartości odnotowano również w Kopisku, Kulikówce, Obrubnikach i Borsukówce. Również sześć innych jednostek analitycznych uzyskały wartości na plusie – Dobrzyniewo Fabryczne, Ponikła, Jaworówka, Gniła, Zalesie i Kobuzie.

Jednostki analityczne, które w sferze społecznej uzyskały wartości na minusie (nie występuje stan kryzysowy), nie zostały zakwalifikowane do obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Tabela 13. Sumaryczny wskaźnik degradacji dla sfery społecznej

Jednostka analityczna	Sumaryczny wskaźnik degradacji dla sfery społecznej
Szaciły	12,78
Chрабоły	10,92
Dobrzyniewo Kościelne	10,48
Kozieńce	10,13
Kopisk	8,66
Kulikówka	5,11
Obrubniki	3,96
Borsukówka	3,36
Dobrzyniewo Fabryczne	2,71
Ponikła	2,34
Jaworówka	1,30
Gniła	1,26

Jednostka analityczna	Sumaryczny wskaźnik degradacji dla sfery społecznej
Zalesie	0,67
Kobuzie	0,44
Krynice	-0,83
Podleńce	-1,26
Bohdan	-2,96
Nowe Aleksandrowo	-4,01
Leńce	-4,10
Pogorzałki	-5,03
Letniki	-5,49
Ogrodniki	-7,41
Fasty	-7,72
Dobrzyniewo Duże	-8,83
Nowosiółki	-12,51
Rybaki	-13,97

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela przedstawiona poniżej przedstawia częściowe wartości sumaryczne poszczególnych wskaźników z podziałem na analizowane sfery (społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną).

Tabela 14. Wyniki wartości sumarycznego wskaźnika degradacji dla wszystkich mierników wskaźnikowych

Jednostka analityczna	Sfera społeczna													Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Bohdan	0,43	-0,23	-0,47	0,46	0,43	-0,40	0,31	-0,55	0,11	-0,83	0,15	-1,30	-1,06	-1,19	-0,82	-1,08	0,54	0,76
Borsukówka	0,43	-0,07	-0,84	-0,17	0,01	0,60	0,34	1,36	-0,41	0,20	0,56	1,36	-0,02	-1,37	-0,71	-1,08	0,54	0,76
Dobrzyniewo Duże	-2,04	-0,41	-0,53	-0,73	-0,39	-0,45	-0,80	-0,65	-1,08	-0,52	-0,27	-0,55	-0,41	1,50	1,06	0,00	0,22	-0,80
Dobrzyniewo Fabryczne	0,43	0,17	-0,45	-0,02	0,44	0,10	0,32	0,40	0,53	-0,07	0,74	0,80	-0,67	1,10	-1,37	-	0,54	-1,42
Dobrzyniewo Kościelne	0,43	1,01	1,75	1,73	-0,33	-0,56	0,05	-1,18	2,49	0,42	1,85	2,00	0,84	-1,07	1,06	1,08	1,15	-1,00
Fasty	-0,69	-0,32	-0,52	-0,57	-0,31	0,10	-0,77	-0,82	-1,28	-0,69	0,09	-1,18	-0,76	1,52	1,73	-1,08	0,30	-1,24
Gniła	0,43	0,31	-0,09	0,53	0,60	0,10	-0,63	0,00	0,63	-0,26	-0,13	-0,15	-0,09	1,17	0,51	1,08	0,54	-0,96
Kobuzie	0,43	2,34	0,66	-1,49	4,23	-1,35	-1,20	1,27	-1,51	-0,83	-1,00	-0,06	-1,06	-0,83	0,18	-	0,54	0,76
Kopisk	-3,43	1,24	1,83	1,39	0,41	-0,41	2,52	1,28	0,88	2,16	1,27	-1,96	1,46	-0,72	-1,37	-	0,54	0,76
Kozińce	0,43	0,14	0,59	0,36	0,19	0,73	1,26	0,52	0,68	3,28	2,12	-0,35	0,19	-0,47	0,84	1,08	0,63	0,76

Jednostka analityczna	Sfera społeczna													Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Krynice	0,43	0,06	-0,23	0,61	-0,25	-0,43	-0,11	-0,88	0,04	-0,11	0,10	0,14	-0,20	1,14	0,51	1,08	-0,06	0,76
Leńce	0,43	-0,71	0,00	-1,49	-0,26	-0,46	-1,20	-0,59	0,75	0,58	-1,00	0,43	-0,58	-0,48	-0,82	-	0,54	0,76
Letniki	0,43	-0,85	-0,79	-0,09	-0,56	-0,43	-0,11	-0,58	-0,73	-0,83	-1,00	0,39	-0,32	1,15	0,84	-	0,53	0,76
Nowosiółki	0,43	-2,13	-1,64	-1,49	-0,87	-1,35	-1,20	-1,18	-1,51	-0,83	-1,00	1,31	-1,06	-0,32	0,18	-	0,54	0,76
Podleńce	0,43	-0,72	-0,01	-1,04	-0,87	0,42	-0,50	-0,02	-0,01	0,57	0,07	-0,43	0,84	-0,57	-0,49	-	0,54	0,76
Pogorzałki	-0,47	-0,37	-0,42	-0,25	-0,72	-0,25	-0,33	-0,60	-1,13	0,22	-0,47	-0,71	0,48	1,61	0,40	0,00	0,02	-0,25
Ponikła	0,43	0,07	0,74	-0,08	-0,49	0,31	0,55	0,63	-0,11	0,92	-0,33	0,03	-0,32	-0,81	1,73	1,08	0,53	0,76
Rybaki	0,43	-2,13	-1,64	-1,49	-0,87	-1,35	-1,20	-1,18	-1,51	-0,83	-1,00	-0,16	-1,06	-0,63	-1,15	-	0,54	0,76
Szacily	0,43	1,29	2,13	2,27	-0,03	2,34	1,71	1,23	1,60	-0,83	0,48	0,90	-0,73	-1,35	1,29	-	4,30	0,76
Zalesie	0,43	-0,32	-0,94	0,25	-0,87	2,06	-0,30	-0,43	1,37	-0,83	-1,00	2,02	-0,75	-0,33	-0,82	-	0,54	-1,90
Chraboły	-2,36	1,67	1,50	1,64	0,76	2,41	2,31	3,06	-0,07	0,25	0,23	-0,51	0,04	1,20	-0,93	1,08	0,15	-1,90

Jednostka analityczna	Sfera społeczna													Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzennie-funkcjonalna	Sfera techniczna	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13					
Jaworówka	0,43	-0,23	-1,05	-0,03	-0,22	-0,40	0,31	0,69	0,91	0,68	-1,00	-1,30	2,51	-0,57	-0,26	- 1,0 8	0,5 4	0,76
Kulikówka	0,43	0,58	0,75	0,49	1,12	-0,38	0,34	-0,54	0,14	0,71	2,51	-1,28	0,24	-0,27	-1,48	-	0,5 4	0,76
Nowe Aleksandrowo	0,43	-0,49	-0,65	-0,79	-0,71	0,48	-0,83	-0,58	-0,54	-0,83	-0,72	0,88	0,35	1,39	-0,04	- 1,0 8	0,0 4	- 1,33
Obrubniki	0,43	0,87	0,68	0,44	-0,01	-0,09	-0,20	0,06	0,09	-0,83	-0,24	-0,04	2,81	-0,55	1,18	1,0 8	- 1,0 1	0,76
Ogrodniki	0,43	-0,76	-0,37	-0,44	-0,40	-1,35	-0,65	-0,73	-0,35	-0,83	-1,00	-0,27	-0,69	-0,28	-1,26	-	0,5 4	- 1,30

Źródło: Opracowanie własne.

W poniższej tabeli zaprezentowano występowanie stanu kryzysowego w podziale na jednostki analityczne i analizowane sfery. Dodatnia wartość sumarycznego wskaźnika degradacji dla poszczególnej sfery oznaczona została sformułowaniem „stan kryzysowy”. W przypadku gdy wartość jednostki analitycznej przyjęła wartość ujemną, oznaczone to zostało słowem „brak”.

Rysunek 21. Podsumowanie analizy wskaźnikowej dla jednostek analitycznych

Jednostka analityczna	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcyjna	Sfera techniczna
Bohdan	Brak	Brak	Brak	Brak	Stan kryzysowy
Borsukówka	Stan kryzysowy	Brak	Brak	Brak	Stan kryzysowy
Dobrzyniewo Duże	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Brak
Dobrzyniewo Fabryczne	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Brak
Dobrzyniewo Kościelne	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Brak	Brak
Fasty	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Brak	Brak
Gniła	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Brak
Kobuzie	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Kopisk	Stan kryzysowy	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Kozińce	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Krynice	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Leńce	Brak	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Letniki	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy
Nowosiółki	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Podleńce	Brak	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Pogorzalki	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Brak	Brak
Ponikła	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy
Rybaki	Brak	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Szacity	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy

Jednostka analityczna	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna
Zalesie	Stan kryzysowy	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Brak
Chрабоły	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Brak
Jaworówka	Stan kryzysowy	Brak	Brak	Brak	Stan kryzysowy
Kulikówka	Stan kryzysowy	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Nowe Aleksandrowo	Brak	Stan kryzysowy	Brak	Brak	Brak
Obrubniki	Stan kryzysowy	Brak	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy	Stan kryzysowy
Ogrodniki	Brak	Brak	Brak	Stan kryzysowy	Brak

Źródło: Opracowanie własne.

Analizie poddano również lokalne potencjały jednostek analitycznych, które charakteryzują się występowaniem sytuacji kryzysowej:

Tabela 15 Lokalne potencjały jednostek, które charakteryzują się występowaniem sytuacji kryzysowej

Jednostka analityczna	Lokalny potencjał
Szacify	<ul style="list-style-type: none"> – Rozległe obszary Natura 2000, które mogą stanowić potencjał turystyczny (coraz bardziej popularne wypoczywanie z dala od zgiełku miasta, wśród natury); – Chęć mieszkańców do zaangażowania się, chęć integracji; – Ścieżki rowerowe, które zwiększają mobilność mieszkańców i zapewniają im bezpieczeństwo; – Druga najwyższa w Gminie wartość wskaźnika dotyczącego liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, co stanowi o potencjale gospodarczym i przedsiębiorczości mieszkańców.
Chрабоły	<ul style="list-style-type: none"> – Kaplica – dom katechetyczny, zaspokajający potrzeby sakralne, ale także integracyjne i aktywizacyjne; – Świetlica wiejska, która może stać się kluczowym miejscem integracji i aktywizacji mieszkańców; – Szkoła podstawowa, która może stanowić nie tylko bazę lokalową dla działań rewitalizacyjnych, ale także wsparcie merytoryczne świadczone przez nauczycieli; – Działalność Centrum Szkolenia Jeździeckiego oraz Klubu Jeździeckiego, która przyciąga nie tylko mieszkańców Gminy, ale także mieszkańców okolicznych gmin; – Rolnictwo ekologiczne: poprzez stosowanie naturalnych środków możliwa jest produkcja żywności ekologicznej. Zdrowa żywność

Jednostka analityczna	Lokalny potencjał
	<p>zyskuje na popularności, co wzmacnia potencjał gospodarczy obszaru.</p>
Dobrzyniewo Kościelne	<ul style="list-style-type: none"> – Parafia pw. Zwiastowania NMP, obejmująca swoim zasięgiem także 11 okolicznych miejscowości. Parafia gromadzi mieszkańców Gminy, integruje i aktywizuje ich podczas cyklicznych wydarzeń oraz podczas spotkań przykościelnych grup; – Świetlica wiejska, obsługująca także okoliczne miejscowości. Jest ona miejscem integracji i aktywizacji mieszkańców, stanowi miejsce, gdzie organizowane mogą być działania rewitalizacyjne; – Zabytki: zabytkowe cmentarze, kościół, plebania i kostnica, które świadczą o występowaniu potencjału kulturowego i dziedzictwa historycznego sołectwa, tworzą także lokalną tożsamość; – Trzecia najwyższa w Gminie wartość wskaźnika dotyczącego liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, co stanowi o potencjale gospodarczym i przedsiębiorczości mieszkańców.
Kozińce	<ul style="list-style-type: none"> – Ochotnicza Straż Pożarna, która nie tylko dba o bezpieczeństwo mieszkańców, ale jej siedziba (strażnica) jest także miejscem spotkań; – Świetlica wiejska, która jest miejscem aktywizacji i integracji mieszkańców, może także stanowić miejsce działań rewitalizacyjnych; – Stosunkowo duża liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (większa niż liczba osób w wieku poprodukcyjnym), co stanowi o potencjale rozwojowym sołectwa.
Kopisk	<ul style="list-style-type: none"> – Najwyższy w Gminie wskaźnik dotyczący organizacji pozarządowych (najwyższa w Gminie), co świadczy o potencjale społecznym miejscowości; – Parafia NMP Królowej Polski, która nie tylko stanowi miejsce realizacji potrzeb sakralnych, ale integruje i aktywizuje mieszkańców; – Puszcza Knyszyńska, która stanowi miejsce spacerów i odpoczynku dla mieszkańców, dodatkowo wpływa na bardzo dobry stan środowiska naturalnego.
Kulikówka	<ul style="list-style-type: none"> – Chęć mieszkańców do działania, wysoki kapitał społeczny; – Stosunkowo duża liczba dzieci, co może stanowić potencjał społeczny i gospodarczy miejscowości; – Rezerwat przyrody „Kulikówka”, dostarczający miejsce na spacer, pozytywnie wpływa także na stan środowiska naturalnego.
Obrubniki	<ul style="list-style-type: none"> – Szkoła Podstawowa, która może stanowić nie tylko bazę lokalową dla działań rewitalizacyjnych, ale także wsparcie merytoryczne świadczone przez nauczycieli;

Jednostka analityczna	Lokalny potencjał
	<ul style="list-style-type: none"> – Świetlica wiejska, której odpowiednie wykorzystanie może spowodować, że stanie się ona kluczowym miejscem integracji i aktywizacji mieszkańców; – Stosunkowo duża liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, które stanowią potencjał społeczny i gospodarczy; – Duża liczba podmiotów gospodarczych, co świadczy o potencjale gospodarczym obszaru.
Borsukówka	<ul style="list-style-type: none"> – Świetlica wiejska, która obsługuje nie tylko mieszkańców sołectwa, ale także okolicznych miejscowości. Wspiera aktywizację i integrację mieszkańców, może stać się miejscem działań rewitalizacyjnych; – Najwyższa w Gminie wartość wskaźnika dotyczącego liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, co stanowi o potencjale gospodarczym i przedsiębiorczości mieszkańców; – Dobre skomunikowanie z siedzibą Gminy.
Ponikła	<ul style="list-style-type: none"> – Świetlica wiejska obsługująca zarówno mieszkańców Ponikły jak i okolicznych wsi, która jest miejscem aktywizacji i integracji mieszkańców; – Duża liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, co stanowi o potencjale społecznym i gospodarczym sołectwa; – Dobre skomunikowanie z Białymstokiem i resztą Gminy, dzięki czemu mieszkańcy mogą uczestniczyć w działaniach rewitalizacyjnych na terenie innych miejscowości; – Duża liczba zabytków, co buduje lokalną tożsamość.
Jaworówka	<ul style="list-style-type: none"> – Świetlica wiejska, która stanowi miejsce aktywizacji i integracji mieszkańców; – Dobre skomunikowanie z resztą Gminy; – Chęć mieszkańców do angażowania się w życie społeczne.
Gniła	<ul style="list-style-type: none"> – Świetlica wiejska, która stanowi miejsce aktywizacji i integracji mieszkańców; – Szkoła podstawowa, która stanowi nie tylko miejsce kształcenia najmłodszych, ale może stanowić bazę lokalową dla działań rewitalizacyjnych oraz służyć wsparciem merytorycznym nauczycieli; – Duża liczba dzieci, co może stanowić potencjał społeczny i gospodarczy; – Dobre skomunikowanie z resztą Gminy i duża liczba przystanków.
Zalesie	<ul style="list-style-type: none"> – Chęć mieszkańców do zaangażowania się w działania na rzecz lokalnej społeczności; – Bliskość rezerwatu „Kulikówka”, który zapewnia miejsce odpoczynku i spędzania czasu wolnego.

Jednostka analityczna	Lokalny potencjał
Kobuzie	<ul style="list-style-type: none"> – Stosunkowo duża liczba podmiotów gospodarczych, co świadczy o wysokim poziomie przedsiębiorczości mieszkańców; – Wszyscy mieszkańcy się znają, dzięki czemu łatwiej im podjąć wspólne działania na rzecz lokalnej społeczności.

Źródło: opracowanie własne.

Podstawą do wyznaczenia obszaru zdegradowanego było występowanie niekorzystnych zjawisk społecznych, a dopiero w następnym kroku – wystąpienie co najmniej jednego zjawiska kryzysowego w pozostałych sferach i lokalny potencjał. Na podstawie poniższego zestawienia wybrano obszar zdegradowany.

Tabela 16. Występowanie stanu kryzysowego w sferze społecznej, pozaspołecznej i lokalnego potencjału na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże

Jednostka analityczna	Stan kryzysowy w sferze społecznej	Stan kryzysowy w jednej z pozostałych sfer (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej)	Występowanie lokalnego potencjału
Bohdan	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Borsukówka	Występuje	Występuje	Występuje
Dobrzyniewo Duże	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Dobrzyniewo Fabryczne	Występuje	Występuje	Nie występuje
Dobrzyniewo Kościelne	Występuje	Występuje	Występuje
Fasty	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Gniła	Występuje	Występuje	Występuje
Kobuzie	Występuje	Występuje	Występuje
Kopisk	Występuje	Występuje	Występuje
Kozińce	Występuje	Występuje	Występuje
Krynice	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Leńce	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Letniki	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Nowosiółki	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Podleńce	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Pogorzalki	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Ponikła	Występuje	Występuje	Występuje
Rybaki	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Szacily	Występuje	Występuje	Występuje

Jednostka analityczna	Stan kryzysowy w sferze społecznej	Stan kryzysowy w jednej z pozostałych sfer (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej)	Występowanie lokalnego potencjału
Zalesie	Występuje	Występuje	Występuje
Chraboły	Występuje	Występuje	Występuje
Jaworówka	Występuje	Występuje	Występuje
Kulikówka	Występuje	Występuje	Występuje
Nowe Aleksandrowo	Nie występuje	Występuje	Nie występuje
Obrubniki	Występuje	Występuje	Występuje
Ogrodniki	Nie występuje	Występuje	Nie występuje

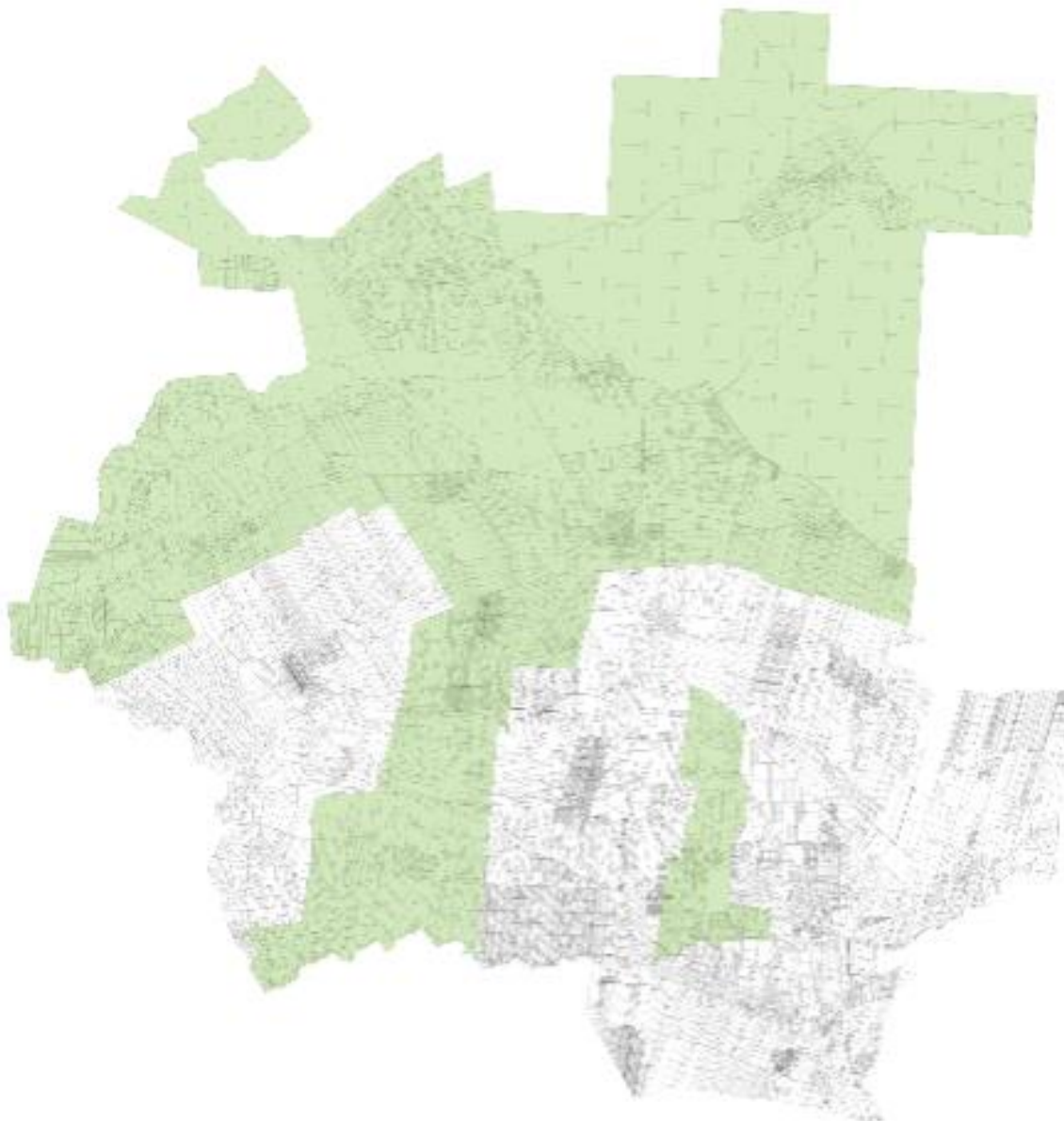
Źródło: Opracowanie własne.

W skład obszaru zdegradowanego wchodzi następujące jednostki analityczne:

- Szacify,
- Kozinice,
- Dobrzyniewo Kościelne,
- Kopisk,
- Chraboły,
- Obrubniki,
- Borsukówka,
- Kulikówka,
- Kobuzie,
- Jaworówka,
- Zalesie,
- Gniła,
- Ponikła.

Obszar zdegradowany zamieszkuje 2837 mieszkańców, co stanowi **31,38% mieszkańców gminy**. Zajmuje powierzchnie 9599 ha, co stanowi **59,73% powierzchni gminy**.

Rysunek 22 Poglądowa mapa obszaru zdegradowanego Gminy Dobrzyniewo Duże

Źródło: Opracowanie własne.

3.2.2 Obszar rewitalizacji

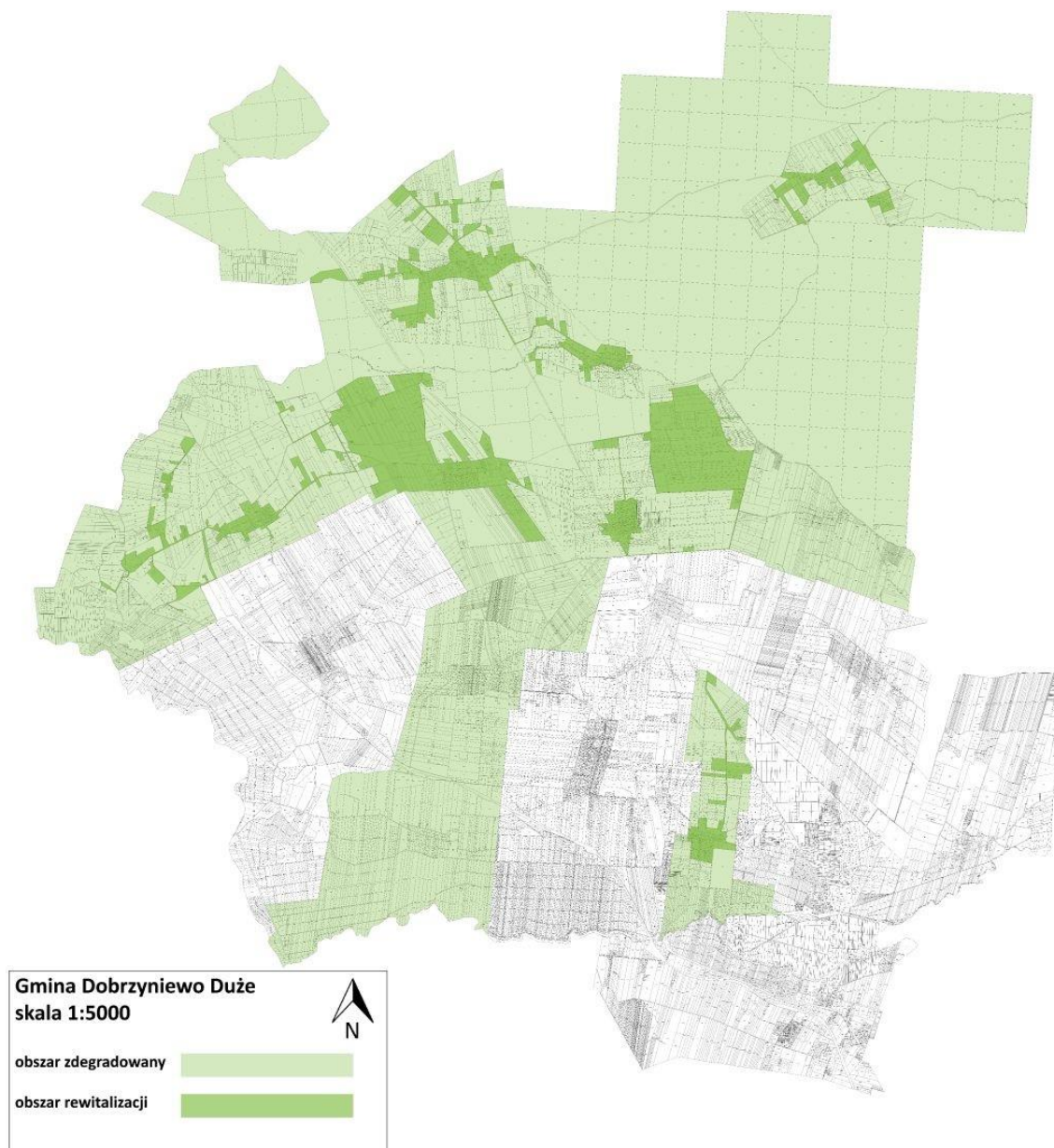
Ze względu na przekroczenie wartości wskazanych w Ustawie o rewitalizacji z dnia 09.10.2015 r., **obszar zdegradowany nie może zostać w pełni zakwalifikowany jako obszar rewitalizacji**. Zgodnie z artykułem 10.2. „obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy”. Wybór obszaru rewitalizacji na obszarze wiejskim jest utrudniony z powodu trudności w jednoznacznym wskazaniu miejsca, w którym występuje kumulacja negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzennych, technicznych i środowiskowych. Ze względu specyfikę obszarów wiejskich oraz na fakt, że obszar zdegradowany łącznie przekracza wskazane wartości, wybór obszaru rewitalizacji nastąpił **na podstawie nawarstwienia niekorzystnych zjawisk społecznych** (określonych najwyższymi wartościami sumarycznego wskaźnika degradacji) oraz analizy lokalnego potencjału. W skład obszaru rewitalizacji wchodzi następujące obszary:

- Szaciły,
- Kozińce,
- Dobrzyniewo Kościelne,
- Kopisk,
- Chрабоły,
- Obrubniki,
- Borsukówka,
- Kulikówka.

Obszar rewitalizacji zawężony został do terenów zamieszkałych.

Obszar rewitalizacji zamieszkuje 1822 mieszkańców, co stanowi **20,15% mieszkańców gminy**. Zajmuje powierzchnie 1950 ha, co stanowi **12,13% powierzchni gminy**.

Rysunek 23 Poglądowa mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na tle gminy

Źródło: Opracowanie własne.

4. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

4.1 Podobszar I: Szacify

W sołectwie Szacify zameldowanych jest 122 mieszkańców. Łącznie sołectwo zajmuje 1,38% powierzchni gminy.

Diagnoza wykazała, że Podobszar I cechuje się niskim poziomem aktywności organizacji pozarządowych. Niski poziom zaangażowania w sprawy publiczne powoduje, że realizowane przedsięwzięcia publiczne nie zawsze odpowiadają na potrzeby i oczekiwania społeczności lokalnej. Brak organizacji pozarządowych, które integrowałyby mieszkańców w ramach wspólnych działań, sprzyjają powstaniu zjawiska wykluczenia społecznego. **Przyczyną** niskiego zaangażowania w działalność na rzecz społeczności lokalnej może być brak lokalnego lidera, który „pociągnąłby” za sobą mieszkańców chętnych do integracji i łączenia się w grupy nieformalne i formalne.

Proces tworzenia wspólnoty mieszkańców w Szacicach jest utrudniony również ze względu na zróżnicowanie materialne. Obniżenie statusu majątkowego i społecznego jest **skutkiem** wysokiego udziału osób bezrobotnych. Jedną z **przyczyn** braku zatrudnienia jest zaprzestanie przez rolników prowadzenia działalności gospodarczej z powodu zaostrzenia standardów produkcji rolnej. Trudność w znalezieniu pracy zgodnej z profilem wykształcenia i umiejętności, stała się powodem tak wysokiej liczby osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej oraz bez kwalifikacji zawodowych. Na zmniejszenie aktywności zawodowej **wpływa** również długotrwałe pozostawanie bez pracy, które skutkuje brakiem chęci zmiany sytuacji życiowej i pogłębieniem stanu kryzysowego. Niemożliwość zaspokojenia potrzeb materialnych, w konsekwencji wpływającej na zubożenie społeczeństwa, **przyczynia** się do korzystania z pomocy społecznej. Dane pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazują, że wielu mieszkańców Podobszaru I pobiera świadczenia pomocy społecznej z powodu ubóstwa, a także korzysta ze świadczeń wychowawczych z tytułu „500+” na pierwsze dziecko.

W przypadku, gdy wartość pobieranych świadczeń jest na tyle wysoka, zmniejsza się potrzeba podejmowania działań związanych z poszukiwaniem pracy i rozwojem własnym.

Zdiagnozowane problemy w sferze społecznej potwierdzone zostały również w opinii mieszkańców. Na spotkaniu konsultacyjnym wskazano na:

- Niski poziom uczestnictwa w życiu politycznym i kulturalnym,
- Bezrobocie osób w wieku produkcyjnym,
- Korzystanie z pomocy społecznej,
- Wykluczenie społeczne.

Problemem zdiagnozowanym na etapie delimitacji oraz potwierdzonym w ocenie społecznej, jest wysoki udział wyrobów azbestowych. Eternit, stanowiący materiał szkodliwy dla zdrowia i życia człowieka, musi zostać w całości usunięty do roku 2032. Jednak **ze względu na** wysokie koszty likwidacji azbestu i często niski poziom świadomości ekologicznej, właściciele nieruchomości niechętnie decydują się na szybką wymianę. Problemem jest także brak kanalizacji, który wymusza na mieszkańcach samodzielne zajmowanie się problemem nieczystości. **Przyczyną** braku sieci kanalizacyjnej są głównie kwestie ekonomiczne – na terenie sołectwa mieszka niewielka liczba osób, stąd podłączenie do sieci jest nieopłacalne.

Lokalny potencjał tego obszaru stanowią walory przyrodniczo-krajobrazowe. Położenie przy dużych kompleksach leśnych, w obrębie Natury 2000 wpływa na wzrost atrakcyjności sołectwa jako potencjalnego miejsca do zamieszkania. O lokalnym potencjale Podobszaru I stanowią również ścieżki rowerowe, dzięki którym możliwe jest nie tylko aktywne spędzanie czasu wolnego, ale także bezpieczne przemieszczanie się między sołectwami. Dzieci i młodzież mogą korzystać z placu zabaw i boiska, które zapewniają im miejsce do zabawy i aktywnego spędzania czasu wolnego wspólnie z rówieśnikami. Ponadto zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, na podobszarze występują tereny zabudowy usług

publicznych: usługi turystyki i wypoczynku. Na terenie sołectwa zaobserwowano zadowalający poziom przedsiębiorczości (wysoka liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym), a co za tym idzie potencjał gospodarczy.

4.2 Podobszar II: Kozińce i Borsukówka

Kozińce i Borsukówka, zgodnie z Wytycznymi, ze względu na wspólne granice terenów zamieszkałych, zostały połączone w Podobszar II. Łącznie Podobszar II zamieszkiwany jest przez 520 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały.

Główną **przyczyną** występowania stanu kryzysowego w Podobszarze II jest wysoki udział mieszkańców pozostających bez stałego zatrudnienia. Bezrobocie **wynika** głównie z wieku i niedostosowania wykształcenia do potrzeb rynku pracy (brak kwalifikacji, niskie wykształcenie). Młodzi mieszkańcy pozostający bez pracy decydują się na migrację ekonomiczną. Podejmują pracę w większym, sąsiednim ośrodku miejskim - Białymstoku. Natomiast osoby, których kwalifikacje zawodowe niedostosowane są do potrzeb lokalnego rynku pracy, zmuszeni są do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Niemożliwość znalezienia pracy często staje się **przyczyną** występowania dysfunkcji w życiu rodzinnym, wpływającej na pogłębienie się zjawiska bezradności. Obniżenie statusu materialnego osób pozostających bez pracy i ich rodzin, **przyczynia** się z kolei do nadmiernego korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Ubóstwo i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych to najczęstsze **powody** przyznawania świadczeń Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Podobszar II charakteryzuje się również wysokim udziałem osób niepełnosprawnych. Często osoby niepełnosprawne, ze względu na rodzaj i stopień występowania choroby, nie mogą podjąć same zatrudnienia. Również ich opiekunowie, ze względu na potrzebę opieki całodobowej, pozostają bez stałego zatrudnienia, co skutkuje potrzebą korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych jest dodatkowo utrudniona ze względu na brak inicjatyw

organizowanych przez nieformalne grupy społeczne. Małe zaangażowanie mieszkańców w życie kulturalne sołectwa **wynika** przede wszystkim z mało rozwiniętego trzeciego sektora, którego członkowie podejmowaliby działania na rzecz rozwoju kapitału społecznego.

Degradacja Podobszaru II w sferze środowiskowej **wynika** ze znacznej ilości wyrobów azbestowych. Zalegające wyroby azbestowe przyczyniają się do pogarszania jakości powietrza. Obecność włókien azbestu w atmosferze powoduje, że szkodliwe substancje wraz z wdychanym powietrzem wnikają do organizmu człowieka. Źródłem zagrożenia jest także woda, która często doprowadzana jest do gospodarstw domowych i przemysłowych rurami azbestowo-cementowymi. Zarówno na terenie Borsukówki, jak i Kozińców, brakuje podłączenia do sieci kanalizacyjnej. Podobnie jak w przypadku Szacił, **powodem** są głównie względy ekonomiczne. Problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w Borsukówce jest także brak terenów rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, które nie mają specjalnie wyznaczonej przestrzeni, która służyłaby ich aktywnościom. Na terenie Kozińców funkcjonuje świetlica wiejska, która wymaga wymiany instalacji grzewczej (zimną w budynku jest zimno) oraz remontu klatki schodowej i piętra.

Lokalny potencjał Podobszaru II stanowi bliska dostępność do infrastruktury społecznej. W Kozińcach i Borsukówce funkcjonują świetlice wiejskie, zaś w Kozińcach dodatkowo strażnica Ochotniczej Straży Pożarnej, które stanowią ośrodek życia kulturalnego mieszkańców, a ich odpowiednie poprowadzenie może zwiększyć aktywizację i integrację nie tylko mieszkańców Podobszaru, ale także sołectw sąsiadujących. Świetlica jest również miejscem spotkań społeczności z lokalną władzą. Ponadto zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, na podobszarze występują tereny zabudowy usług komercyjnych. Na terenie Podobszaru II zaobserwowano zadowalający poziom przedsiębiorczości (wysoka liczba

podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym), a co za tym idzie potencjał gospodarczy.

4.3 Podobszar III: Dobrzyniewo Kościelne

Dobrzyniewo Kościelne to sołectwo, które zamieszkiwane jest przez 190 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały.

Podobszar III cechuje się wysokim udziałem osób korzystających z pomocy społecznej. **Przyczyną** pobierania zasiłków pomocowych jest najczęściej ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niepełnosprawność. Trudności te często łączą się ze sobą, jedne stają się powodem drugich, pogłębiając wykluczenie w sferze zawodowej, edukacyjnej, kulturalnej, itd. Obniżenie poczucia własnej wartości (związanej z brakiem samodzielności i niezależności) **generuje** negatywną postawę do chęci zmiany sytuacji życiowej. Ubóstwo, którego często **przyczyną** jest niemożliwość podjęcia zatrudnienia zgodnie z profilem wykształcenia lub kompetencji zawodowych, generuje występowanie jeszcze innych problemów. Powszechnym zjawiskiem jest dziedziczenie biedy, **przez co** prowadzenie działań mających na celu poprawę swojego statusu, jest utrudnione. Dzieci z takich rodzin rzadziej korzystają z płatnej oferty sportowej i kulturalnej oraz mają mniejszą możliwość skorzystania z odpłatnych zajęć edukacyjnych. **Powoduje to**, że dzieci czują się gorsze i szukają grup rówieśniczych o podobnym statusie społeczno-ekonomicznym. Dostęp do rozszerzonej i bezpłatnej oferty edukacyjnej, kulturalnej czy sportowej jest utrudniony, ponieważ na terenie Dobrzyniewa Kościelnego nie funkcjonuje żadna organizacja pozarządowa. działalność trzeciego sektora często związana jest z wyrównywaniem szans w dostępie do dóbr kultury czy edukacji. Jej brak **generuje** zatem zahamowanie w rozwoju społecznym mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Innym problemem występującym na terenie Podobszaru III jest wysoki udział wyrobów azbestowych. Na terenie sołectwa funkcjonuje także świetlica

wiejska, która wymaga rozbudowy – jej obecna powierzchnia jest zbyt mała, by zaspokoić potrzeby mieszkańców i móc organizować zajęcia aktywizujące. Ponadto, potrzebne jest dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz stworzenie miejsca rekreacji dla dzieci wokół placówki.

Lokalne potencjały: zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, na podobszarze występują tereny zabudowy usług publicznych: usługi sakralne i kościelne oraz usług komercyjnych. Na terenie sołectwa istnieje świetlica wiejska – odpowiednie jej wykorzystanie może spowodować, że stanie się ona kluczowym miejscem integracji i aktywizacji mieszkańców. Na integrację i aktywizację dzieci i młodzieży wpływ mają także obiekty rekreacyjne – boisko oraz plac zabaw. Poprzez gry i zabawy zawiązują oni nowe znajomości, uczą się współpracy w grupie, dbają o aktywność fizyczną. Istniejące zabytki (zabytkowe cmentarze, kościół, plebania i kostnica) świadczą o występowaniu potencjału kulturowego i dziedzictwa historycznego sołectwa. Na terenie zaobserwowano zadowalający poziom przedsiębiorczości (wysoka liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym), a co za tym idzie potencjał gospodarczy.

4.4 Podobszar IV: Kopisk

Kopisk zamieszkuje 159 mieszkańców, co stanowi 1,73% ludności gminy. **Źródłem** stanu kryzysowego, który występuje w sferze społecznej, jest wysoki udział mieszkańców pozostających bez pracy. Struktura osób bezrobotnych w Kopisku kształtuje się następująco:

- osoby bez średniego wykształcenia,
- osoby do 25 roku życia,
- osoby z wykształceniem podstawowym lub poniżej,
- osoby bez kwalifikacji zawodowych.

Istotnym problemem występującym na terenie Podobszaru IV jest długotrwałe bezrobocie. Jest to grupa, którą najtrudniej zaktywizować oraz wymaga największych kosztów przy jej aktywizacji. Długotrwałe bezrobocie staje się **powodem** występowania innych problemów w sferze społecznej, które zmuszają mieszkańców do korzystania z pomocy społecznej. Niemożliwość podjęcia zatrudnienia i wynikający z tego wysoki poziom frustracji, doprowadzić może do uzależnień lub popełniania przestępstw i wykroczeń.

Wśród problemów w sferze technicznej wyróżnić należy brak podłączenia do sieci kanalizacyjnej, który **spowodowany** jest znacznym oddaleniem od siedziby gminy Dobrzyniewo Duże oraz Białegostoku. Doprowadzenie kanalizacji do Kopisk jest więc nieopłacalne.

Lokalny potencjał: Zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, na podobszarze występują tereny zabudowy usług publicznych oraz usług komercyjnych. Istniejące zabytki (mogila z czasów II wojny światowej oraz rzymskokatolicki cmentarz z II połowy XX wieku) mogą świadczyć o występowaniu potencjału kulturowego i dziedzictwa historycznego sołectwa. Ponadto na terenie Kopisk działa Fundacja Mazur i Podlasia. Dzieci i młodzież, choć nie posiadają w sołectwie świetlicy wiejskiej, integrować mogą się na lokalnym boisku i placu zabaw. Zaobserwowano również zadowalający poziom przedsiębiorczości (wysoka liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym), a co za tym idzie potencjał gospodarczy.

4.5 Podobszar V: Chрабоły

Sołectwo Chрабоły leży w północno-zachodniej części gminy i jest zamieszkiwane przez 439 osób.

W trakcie konsultacji społecznych mieszkańcy wskazali, że głównym problemem występującym na terenie Chрабоłów jest bezrobocie. Potwierdziły to również wartości mierników wskaźnikowych, które we wszystkich analizowanych rodzajach bezrobocia przekroczyły wartości powyżej średniej

dla gminy. Wśród **przyczyn** występowania tego zjawiska wymienić można min. zbyt małą liczbę miejsc pracy, brak przemysłu, niski poziom wykształcenia, czy niezaradność życiową. Mieszkańcy pozostający bez pracy to osoby bez wykształcenia średniego, bez kwalifikacji zawodowych lub wykluczone z rynku pracy z powodu wieku. Niewystarczająca ilość zasobów finansowych, pozwalających na zaspokojenie potrzeb własnych i rodziny, staje się **czynnikiem generującym** występowanie problemów społecznych. Jednym z nich jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Niemożliwość zapewnienia pełnej opieki dziecku i zaspokojenia jego potrzeb powoduje, że rodzice zmuszeni są do korzystania z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Utrata zatrudnienia, która często skutkuje marazmem, prowadzi do pogorszenia relacji rodzinnych i sąsiedzkich.

Na terenie sołectwa zarejestrowanych jest stosunkowo niewiele podmiotów gospodarczych, co świadczy o niskim potencjale gospodarczym i braku przedsiębiorczości wśród mieszkańców, który może być **spowodowany** niechęcią lub strachem przed zakładaniem własnej firmy. Wśród problemów w sferze przestrzenno-infrastrukturalnej wyróżnić należy niedostosowanie świetlicy wiejskiej do potrzeb mieszkańców – obiekt wymaga rozbudowy pomieszczeń oraz remont drogi dojazdowej.

Podobszar V cechuje się **lokalnym potencjałem**. Chraboty to sołectwo, w którym rozwija się rolnictwo ekologiczne. Stosowanie wyłącznie środków naturalnych i nieprzetworzonych technologicznie korzystnie wpływa na środowisko naturalne, podnosząc jakość życia mieszkańców. Zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, na podobszarze występują tereny zabudowy usług publicznych: usługi sakralne i kościelne. Na terenie sołectwa istnieje świetlica wiejska – odpowiednie jej wykorzystanie może spowodować, że stanie się ona kluczowym miejscem integracji i aktywizacji mieszkańców. Centralnym punktem aktywizacji może stać się również zlokalizowana w Chrabotach szkoła podstawowa. Integrację i

aktywizację zapewnia także lokalne boisko, które gromadzi dzieci i młodzież. O lokalnym potencjale stanowi również dostępność komunikacyjna. Ponadto na terenie sołectwa działa Centrum Szkolenia Jeździeckiego oraz Klub Jeździecki.

4.6 Podobszar VI: Obrubniki

Podobszar VI stanowi sołectwo Obrubniki, które zamieszkiwane jest przez 238 osób.

W trakcie spotkania konsultacyjnego wskazano, że największym problemem społecznym jest niski poziom integracji mieszkańców. **Wynika** to głównie z braku aktywnie działających organizacji pozarządowych, które odpowiedzialne są za podnoszenie świadomości i wiedzy obywatelskiej wśród mieszkańców. Niski kapitał społeczny **wpływa** również na występowanie problemu bezrobocia. Bezrobotni to zarówno osoby długotrwale pozostające bez zatrudnienia, osoby bez średniego wykształcenia, jak i bez kwalifikacji zawodowych.

Świetlica wiejska wymaga remontu, ponieważ w okresie jesienno-zimowym ze względu na chłód w pomieszczeniu, zdecydowanie mniej mieszkańców decyduje się na uczestnictwo w organizowanych zajęciach. Jednocześnie, interesariusze Programu wskazywali, że świetlica wiejska stanowi lokalny potencjał Obrubników.

Problemem w sferze technicznej jest brak sieci kanalizacyjnej. Mieszkańcy zmuszeni są do korzystania z bezodpływowych zbiorników na nieczystości lub przydomowych oczyszczalni ścieków, które wymagają jednak większych (jednorazowych) nakładów finansowych.

Wśród problemów sfery środowiskowej wyróżnić należy stosunkowo dużą powierzchnię wyrobów azbestowych pokrywających dachy oraz rury.

Lokalny potencjał: Na terenie sołectwa istnieje świetlica wiejska – odpowiednie jej wykorzystanie może spowodować, że stanie się ona kluczowym miejscem integracji i aktywizacji mieszkańców, zacieśnienia więzi sąsiedzkich oraz

kształcenia się. Centralnym punktem aktywizacji mogą stać się również boisko i plac zabaw oraz zlokalizowana w Obrubnikach szkoła podstawowa, która oprócz pełnienia funkcji edukacyjnej, integruje najmłodszych mieszkańców poza godzinami zajęć szkolnych. Istniejące zabytki (drewniane budynki mieszkalne oraz budynek gospodarczy z końca XIX w. oraz I połowy XX w.) świadczą o występowaniu potencjału kulturowego i dziedzictwa historycznego sołectwa. Zaobserwowano również zadowalający poziom przedsiębiorczości (wysoka liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym), a co za tym idzie potencjał gospodarczy.

4.7 Podobszar VII: Kulikówka

Kulikówka zamieszkiwana jest przez 154 osoby, co stanowi 1,70% mieszkańców gminy.

Mieszkańcy Kulikówki to w znacznej części beneficjenci Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. **Powody** korzystania ze świadczeń pomocy społecznej to ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niepełnosprawność. Część problemów **jest pochodną** utrzymywania się z niewielkich gospodarstw rolnych lub pozostawania bez pracy. **Powodem** bezrobocia jest zarówno trudność w znalezieniu pracy, jak również potrzeba całodobowej opieki nad osobami niepełnosprawnymi. Bezradność, która również została zdiagnozowana wśród mieszkańców Kulikówki, objawia się niemożliwością zaspokojenia podstawowych potrzeb rodziny. **Ze względu na** niedostateczny dochód rodziców, dzieci korzystają z programu dożywiania. Również gorszy dostęp do kultury i mniejsza różnorodność spędzania czasu wolnego, wpływa na utrudniony proces integrowania i aktywizacji dzieci z rodzin korzystających z pomocy społecznej z pozostałymi grupami rówieśniczymi.

Problemem w sferze technicznej jest brak kanalizacji. Sołectwo Kulikówka zajmuje bardzo dużą powierzchnię, na jego terenie znajduje się bardzo dużo

terenów zielonych, w tym rezerwat przyrody, przez co podłączenie sołectwa do sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalne.

O lokalnym potencjale stanowi fakt, iż Kulikówka jest obszarem atrakcyjnym pod względem wysokiej jakości środowiska naturalnego. Wysoki poziom zalesienia regionu i mniejsza ilość wyrobów azbestowych, stanowi o lokalnym potencjale obszaru. Zaobserwowano również zadowalający poziom przedsiębiorczości (wysoka liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym), a co za tym idzie potencjał gospodarczy. Aktywizacja i integracja najmłodszych mieszkańców sołectwa odbywa się na lokalnym boisku.

5. Powiązanie z dokumentami strategicznymi

W poniższej tabeli przedstawione zostały szczegółowe powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy:

Tabela 17. Powiązanie dokumentów planistycznych i strategicznych

POWIĄZANIE Z GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI
STRATEGIA ROZWOJU GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE NA LATA 2016-2024
<p>Gminny Program Rewitalizacji zawiera projekty zadań, które nawiązują do poszczególnych celów strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże. Zakładane cele dotyczą budowy spójności terytorialnej i przeciwdziałania marginalizacji obszarów problemowych w gminie. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże jest zgodny z niniejszymi celami strategicznymi:</p> <p>Cel strategiczny A. Gmina Dobrzyniewo Duże obszarem efektywnie wykorzystującym swoje atrakcyjne położenie dla obsługi Aglomeracji Białostockiej pod kątem lokalizacji działalności gospodarczej oraz budownictwa jednorodzinnego, stosująca nowoczesne metody zarządzania rozwojem lokalnym dla pobudzenia wzrostu dochodów mieszkańców i budżetu Gminy.</p> <p>Cel strategiczny B. Gmina Dobrzyniewo Duże obszarem rozwoju nowoczesnego rolnictwa i powstającej w jego otoczeniu konkurencyjnej przedsiębiorczości, racjonalnie i efektywnie wykorzystujących lokalne zasoby w celu zapewnienia wielofunkcyjnego rozwoju obszaru Gminy.</p> <p>Cel strategiczny C. Gmina Dobrzyniewo Duże obszarem trwałego i zrównoważonego rozwoju infrastruktury technicznej zapewniającej atrakcyjne warunki życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych.</p> <p>Cel strategiczny D. Gmina Dobrzyniewo Duże obszarem rosnącej dostępności do infrastruktury społecznej życia kulturalnego, edukacji i wszechstronnego rozwoju osobistego mieszkańców z bogatą ofertą</p>

POWIĄZANIE Z GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

rekreacyjno – turystyczną skierowaną do wszystkich mieszkańców Powiatu Białostockiego.

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY DOBRZYŃIEWO DUŻE NA LATA 2012 – 2022

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dobrzyńewo Duże na lata 2012-2022 ma pełnić rolę schematu integrującego działania poszczególnych uczestników życia społecznego w gminie. Zakłada realizację pięciu celów strategicznych:

- 6.1.** Systematyczna analiza istniejących problemów społecznych.
- 6.2.** Budowanie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych z uwzględnieniem ich aktywności.
- 6.3.** Rozwiązywanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych.
- 6.4.** Wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.
- 6.5.** Budowanie systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów.

Wszystkie wymienione cele strategiczne są spójne z założeniami Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyńewo Duże.

PLAN USUWANIA AZBESTU Z TERENU GMINY DOBRZYŃIEWO DUŻE

Plan Usuwania Azbestu z terenu Gminy Dobrzyńewo Duże zakłada bezpieczne dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcie wyrobów zawierających azbest z obszaru Gminy do końca 2032 roku, w ramach następujących zadań:

- 1) inwestycyjnych, zmierzających do oczyszczenia terenów Gminy Dobrzyńewo Duże z wyrobów zawierających azbest,
- 2) pozainwestycyjnych, polegających na:
 - a) organizacji kampanii informacyjnych o szkodliwości azbestu oraz bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
 - b) wdrożeniu monitoringu realizacji Planu,

POWIĄZANIE Z GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

c) podjęciu działań w kierunku pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,

d) okresowej weryfikacji i aktualizacji *Planu*.

W nawiązaniu do określonych zadań, zaplanowane kierunki działań w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże przyczynią się do sukcesywnej likwidacji substancji szkodliwych dla zdrowia i życia mieszkańców oraz poprawy stanu środowiska naturalnego.

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE

„Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Dobrzyniewo Duże” zakłada realizację celu strategicznego, który brzmi: *„Dążenie do utrzymania niskoemisyjnego rozwoju gospodarczego i zaspokajania potrzeb społeczeństwa, tj. rozwoju gospodarczo-społecznego gminy Dobrzyniewo Duże do 2020 roku następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną i finalną”*. Cel strategiczny określony został za pomocą dwunastu celów strategicznych. Gminny Program Rewitalizacji jest spójny z następującymi celami:

- 1) Wdrożenie wizji gminy Dobrzyniewo Duże jako obszaru zarządzanego w sposób zrównoważony i ekologiczny, stanowiącego przykład zarówno dla gmin regionu, jak i kraju.
- 2) Ograniczenie emisji CO₂ oraz emisji zanieczyszczeń z instalacji wykorzystywanych na terenie gminy, a także emisji pochodzącej z transportu; spełnienie norm w zakresie powietrza.
- 7) Poprawa ładu przestrzennego, rozwój zrównoważonej przestrzeni publicznej.
- 9) Zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej ich wpływu na lokalną gospodarkę ekoenergetyczną oraz jakość powietrza.

POWIĄZANIE Z GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

10) Promocja i realizacja wizji zrównoważonego transportu – z uwzględnieniem transportu publicznego, rowerowego oraz infrastruktury drogowej.

11) Promocja wykorzystywania efektywnych energetycznie rozwiązań w oświetleniu.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DOBRZYŃIEWO DUŻE

Celem „Studium Uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” jest kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na obszarze gminy w długim horyzoncie czasowym. *Studium* zakłada podstawowe zadania, tj.

- 1) uzyskanie kompleksowego rozpoznania i oceny uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy, w tym: tendencji, problemów, barier i szans.
- 2) Ustalenie na bazie w/w uwarunkowań długofalowych kierunków przekształceń i rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy, z uwzględnieniem współpracy z gminami sąsiadującymi i etapowania,
- 3) określenie zasad i sposobu realizacji zagospodarowania, w tym w szczególności: potrzeb w zakresie sporządzania planów miejscowych i realizacji komunalnej infrastruktury transportowej i technicznej,
- 4) stworzenie podstaw rozwiązań planistycznych w planach miejscowych i ich koordynacji z polityką przestrzenną gminy,
- 5) uzyskanie bazy informacyjnej i ustaleń polityki przestrzennej gminy, służących określonym celom.

Gminny Program Rewitalizacji jest kolejnym dokumentem strategicznym, który jest powiązany ze *Studium* pod względem uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Program zakładający realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wpływających na ograniczenie problemów w pięciu analizowanych sferach, zostanie uzupełniony o zmiany niezbędne

POWIĄZANIE Z GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

do wprowadzenia w Studium, w przypadku gdy realizacja projektów lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych spowoduje zmianę funkcji zagospodarowania terenu.

Źródło: Opracowanie własne.

6. Wizja obszaru rewitalizacji

Istotną częścią Gminnego Programu Rewitalizacji jest określenie wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. Podstawą do sformułowania planowanego efektu rewitalizacji była szczegółowa diagnoza sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, a także opinie interesariuszy Programu.

Diagnoza i ocena społeczna wykazała, że obszary wskazane do rewitalizacji charakteryzują się występowaniem problemów w sferze społecznej. Głównym źródłem występowania stanu kryzysowego jest bezrobocie i wynikające z niego ubóstwo mieszkańców. Na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano występowanie długotrwałego pozostawania bez pracy i bezrobocia ze względu na wiek oraz wykształcenie. Niska samowystarczalność ekonomiczna przyczynia się do korzystania ze świadczeń pomocowych. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji to beneficjenci Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, którzy korzystają ze świadczeń z powodu ubóstwa, niepełnosprawności i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Ubóstwo wśród mieszkańców zostało zdiagnozowane również we wskaźnikach dotyczących pobierania świadczeń „500+” na pierwsze dziecko i korzystania z programu dożywiania dla dzieci. Trudność we wskazaniu dominującego problemu obszaru rewitalizacji wynika z faktu, że często łączą się ze sobą, jedne stają się przyczyną drugich, w konsekwencji pogłębiając wykluczenie społeczne. Osoby obciążone wymienionymi problemami czują się gorsze, przez co nie dostrzegają potrzeby integracji z szerszą społecznością lokalną. Utrudniony proces nabywania nowych wzorców i zachowań prospołecznych od innych członków społeczności, szczególnie wśród dzieci, które od rodziców otrzymują złe wzorce, powoduje, że pogłębia się proces degradacji obszarów.

Wskazane wyżej problemy mają potwierdzenie w ocenie społecznej. Zgodnie z wynikami badania ankietowego i przeprowadzonych spotkań z mieszkańcami, na obszarze rewitalizacji występują takie problemy jak:

- Bezrobocie,
- Problemy opiekuńczo-wychowawcze,
- Słaba integracja mieszkańców,
- Niski poziom zaufania w społeczeństwie,
- Niewystarczający kapitał społeczny,
- Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym.

Działania rewitalizacyjne powinny również objąć sferę pozaspoteczną. Zdiagnozowanymi problemami na obszarze rewitalizacji były: mała liczba podmiotów gospodarczych, duża ilość zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych, mały udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej, brak miejsc rekreacji dla dzieci i młodzieży oraz obiekty edukacyjno-kulturalne wymagające rozbudowy i modernizacji. Mieszkańcy w badaniu ankietowym i na spotkaniach konsultacyjnych potwierdzili występowanie problemów takich jak: niedostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych i niewykorzystanie budynków świetlic wiejskich do aktywizacji mieszkańców.

W oparciu o przeprowadzoną analizę mierników wskaźnikowych i wyniki oceny społecznej, skonstruowano następującą wizję obszaru rewitalizacji:

Szacify, Kozińce, Borsukówka, Dobrzyniewo Kościelne, Kopisk, Chрабоły, Obrubniki i Kulikówka w roku zakończenia Programu staną się obszarami o zwiększonej aktywności społecznej, dzięki realizacji działań lokalnych angażujących i integrujących wszystkie grupy społeczne. Zwiększy się także udział społeczności lokalnej w życiu społecznym poprzez wzrost aktywnie działających organizacji pozarządowych. Zminimalizowanie problemu nadmiernego korzystania ze świadczeń pomocy społecznej pozwoli na rozwój społeczny obszarów. Poprawa warunków życia nastąpi również poprzez rozwój sfery gospodarczej, skutkującej zmniejszeniem liczby osób bezrobotnych. W wyniku podniesienia standardu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawi się ich status społeczny. Wzrost atrakcyjności i komfortu zamieszkania nastąpi także poprzez podwyższenie jakości przestrzeni publicznej, w tym rozbudowę infrastruktury społecznej i technicznej. Zmniejszenie ilości zinwentaryzowanego azbestu, poprawi stan środowiska naturalnego i pozwoli na zwiększenie komfortu oraz jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne.

7. Cele rewitalizacji i kierunki działań

7.1 Cele strategiczne dla obszaru rewitalizacji

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji opiera się na kompleksowym procesie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Działania rewitalizacyjne prowadzone będą na rzecz społeczności lokalnej, stanu gospodarki, przestrzeni oraz środowiska naturalnego.

Cele rewitalizacji wyznaczono na podstawie problemów zidentyfikowanych na etapie diagnozy i konsultacji społecznych. Odnoszą się one do różnych sfer, a ponadto są pochodną wizji określającej stan docelowy procesu rewitalizacji.

Szacify, Kozłince, Borsukówka, Dobrzyniewo Kościelne, Kopisk, Chraboty, Obrubniki i Kulikówka w roku zakończenia Programu staną się obszarami o zwiększonej aktywności społecznej, dzięki realizacji działań lokalnych angażujących i integrujących wszystkie grupy społeczne. Zwiększy się także udział społeczności lokalnej w życiu społecznym poprzez wzrost aktywnie działających organizacji pozarządowych. Zminimalizowanie problemu nadmiernego korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, pozwoli na rozwój społeczny obszarów. Poprawa warunków życia nastąpi również poprzez rozwój sfery gospodarczej, skutkującej zmniejszeniem liczby osób bezrobotnych. W wyniku podniesienia standardu życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawi się ich status społeczny. Wzrost atrakcyjności i komfortu zamieszkania nastąpi także poprzez podwyższenie jakości przestrzeni publicznej, w tym rozbudowę infrastruktury społecznej i technicznej. Zmniejszenie ilości zinwentaryzowanego azbestu, poprawi stan środowiska naturalnego i pozwoli na zwiększenie komfortu oraz jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Na potrzeby procesu rewitalizacji zaplanowano realizację czterech celów strategicznych, które ze względu na duży poziom ogólności, odnoszą się do całego obszaru rewitalizacji. Są to:

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej

- 1.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych
- 1.2 Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności
- 1.3 Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym
- 1.4 Wzrost liczby inicjatyw lokalnych poprzez rozwój organizacji pozarządowych

Cel strategiczny 2: Wzrost poziomu przedsiębiorczości i rozwój gospodarczy regionu

- 2.1 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości

Cel strategiczny 3: Poprawa i ochrona stanu środowiska poprzez zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych

- 3.1. Aktywizacja mieszkańców w zakresie usuwania wyrobów azbestowych

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej

- 4.1. Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców

- 4.2. Poprawa jakości korzystania z kanalizacji

Poniżej zaprezentowano kierunki działań przyporządkowane do podobszarów rewitalizacji.

PODOBSZAR I Szacily

W wyniku przeprowadzonej delimitacji zaobserwowano, że grupy zagrożone wykluczeniem społecznym to:

- Bezrobotni, w tym szczególnie długotrwale bezrobotni oraz bezrobotni ze względu na wiek i wykształcenie,
- Osoby ubogie,
- Osoby niepełnosprawne.

Na terenie sołectwa nie działa żadna organizacja pozarządowa, co świadczy o niskim poziomie społeczeństwa obywatelskiego.

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej:

Dla wyodrębnionych grup społecznych wskazano następujące kierunki działań:

Kierunek działań 1.1.: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunek działań 1.2.: Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek działań 1.3.: Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności

Kierunek działań 1.4.: Wzrost liczby inicjatyw lokalnych poprzez rozwój organizacji pozarządowych

Na terenie Podobszaru Szacicy zdiagnozowano również problem znacznej ilości wyrobów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię sołectwa. W celu zmniejszenia problemu zaplanowano:

Cel strategiczny 3: Poprawa i ochrona stanu środowiska poprzez zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych:

Kierunek działań 3.1.: Aktywizacja mieszkańców w zakresie usuwania wyrobów azbestowych

Sołectwo Szacicy nie jest podłączone do sieci kanalizacyjnej, co negatywnie wpływa na jakość życia mieszkańców. Zaplanowano następujący kierunek działań:

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej:

Kierunek 4.1.: Poprawa jakości korzystania z kanalizacji

PODOBSZAR II Kozłńce i Borsukówka

Na Podobszarze II grupy zagrożone wykluczeniem społecznym to:

- Bezrobotni, w tym osoby pozostające bez pracy ze względu na wiek, poziom wykształcenia i brak kwalifikacji,
- Osoby ubogie,
- Osoby bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Na terenie sołectwa nie działa żadna organizacja pozarządowa, co świadczy o niskim poziomie społeczeństwa obywatelskiego.

W celu zmniejszenia problemów społecznych zaplanowano następujące kierunki działań:

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej:

Kierunek działań: 1.1: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunek działań: 1.2: Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek działań 1.3: Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności

Kierunek działań 1.4: Wzrost liczby inicjatyw lokalnych poprzez rozwój organizacji pozarządowych

Na terenie Podobszaru zdiagnozowano występowanie znacznej ilości wyrobów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię sołectwa. W celu zmniejszenia problemu zaplanowano:

Cel strategiczny 3: Poprawa i ochrona stanu środowiska poprzez zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych:

Kierunek działań 3.1: Aktywizacja mieszkańców w zakresie usuwania wyrobów azbestowych.

Identyfikuje się również problem w zakresie jakości obiektów kulturalno-rekreacyjnych oraz braku kanalizacji. W celu zwiększenia poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym i wzrostu jakości życia, zaplanowano:

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej:

Kierunek działań 4.1: Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców

Kierunek działań 4.2: Poprawa jakości korzystania z kanalizacji

PODOBSZAR III Dobrzyniewo Kościelne

Podobszar III cechuje się degradacją w sferze społecznej. Grupy społeczne, do których skierowana powinna być interwencja, to:

- Bezrobotni, w tym szczególnie osoby długotrwale bezrobotne, bezrobotni z wykształceniem podstawowym
- Osoby ubogie, korzystające ze świadczeń pieniężnych
- Osoby bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- Niepełnosprawni.

Na terenie sołectwa nie działa żadna organizacja pozarządowa, co świadczy o niskim poziomie społeczeństwa obywatelskiego.

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej:

Kierunek działań 1.1: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunek działań 1.2: Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek działań 1.3: Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności

Kierunek działań 1.4: Wzrost liczby inicjatyw lokalnych poprzez rozwój organizacji pozarządowych

Na terenie Dobrzyniewa Kościelnego zdiagnozowano występowanie znacznej ilości wyrobów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię sołectwa. W celu zmniejszenia problemu zaplanowano:

Cel strategiczny 3: Poprawa i ochrona stanu środowiska poprzez zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych:

Kierunek działań 3.1: Aktywizacja mieszkańców w zakresie usuwania wyrobów azbestowych

Degradacja występuje również w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. W celu zmniejszenia występowania stanu kryzysowego zaplanowano następujące działania:

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej:

Kierunek działań 4.1: Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców

PODOBSZAR IV Kopisk

Podobszar IV zamieszkują osoby zagrożone wykluczeniem i wykluczone społecznie. Wśród osób szczególnie zagrożonych są:

- Osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne, bezrobotne ze względu na wiek, wykształcenie oraz kwalifikacje zawodowe,
- Osoby ubogie, korzystające z dożywiania,

- Osoby bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Dla wskazanych grup społecznych zaplanowano następujące kierunki działań:

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej:

Kierunek działań 1.1: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunek działań 1.2: Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek działań 1.3: Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności

Na terenie Podobszaru, z powodu znacznego oddalenia od centralnych miejscowości gminy, brak sieci kanalizacyjnej. W celu poprawy jakości życia mieszkańców zaplanowano:

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej:

Kierunek działań 4.1: Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców

Kierunek działań 4.2: Poprawa jakości korzystania z kanalizacji

PODOBSZAR V Chraboły

Na terenie Podobszaru V diagnozuje się występowanie następujących problemów w sferze społecznej:

- Bezrobocie, w tym bezrobocie długotrwałe, ze względu na wykształcenie, kwalifikacje zawodowe i wiek,
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- Korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności.

W celu ograniczenia negatywnych zjawisk, zaplanowano następujące kierunki działań:

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej:

Kierunek działań 1.1: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunek działań 1.2: Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek działań 1.3: Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności

Podobszar V charakteryzuje się małą liczbą podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym. W celu ograniczenia problemu niskiego stopnia przedsiębiorczości zaplanowano:

Cel strategiczny 2: Wzrost poziomu przedsiębiorczości i rozwój gospodarczy regionu:

Kierunek działań 2.1: Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Na terenie Podobszaru funkcjonuje świetlica wiejska, która wymaga powiększenia i modernizacji. W celu poprawy jakości korzystania z obiektu kulturalno-edukacyjnego zaplanowano:

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej:

Kierunek działań 4.1: Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców

PODOBSZAR VI Obrubniki

W wyniku przeprowadzonej delimitacji zaobserwowano, że grupy zagrożone wykluczeniem społecznym to:

- Bezrobotni, w tym szczególnie osoby długotrwale bezrobotne, bezrobotni bez wykształcenia i kwalifikacji,
- Rodziny z niską samowystarczalnością ekonomiczną, korzystające ze świadczeń.

Dodatkowo, na terenie sołectwa nie działa żadna organizacja pozarządowa, co świadczy o niskim poziomie społeczeństwa obywatelskiego.

Dla Podobszaru VI przyjęto następujące kierunki działań:

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej:

Kierunek działań 1.1: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunek działań 1.3: Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności

Kierunek działań 1.4: Wzrost liczby inicjatyw lokalnych poprzez rozwój organizacji pozarządowych

Na terenie VI odnotowano stan kryzysowy w sferze środowiskowej. Problem zostanie zmniejszony poprzez:

Cel strategiczny 3: Poprawa i ochrona stanu środowiska poprzez zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych:

Kierunek działań 3.1: Aktywizacja mieszkańców w zakresie usuwania wyrobów azbestowych

Na terenie Podobszaru zdiagnozowano problemy w sferze przestrzenno-infrastrukturalnej i technicznej. W celu niwelacji zjawisk kryzysowych, zaplanowano:

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej:

Kierunek działań 4.1: Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców.

Kierunek działań 4.2: Poprawa jakości korzystania z kanalizacji

PODOBSZAR VII Kulikówka

Na terenie Podobszaru VII zdiagnozowano występowanie grup społecznych, zagrożonych lub wykluczonych społecznie, w tym:

- Bezrobotnych (osoby długotrwale bezrobotne, bezrobotni bez wykształcenia, ze względu na wiek),
- Osoby niepełnosprawne,
- Osoby bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- Osoby ubogie, korzystające ze świadczeń.

Na terenie Kulikówki nie działa żadna organizacja pozarządowa, co świadczy o niskim poziomie społeczeństwa obywatelskiego.

Zakres planowanej interwencji obejmuje:

Cel strategiczny 1: Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej:

Kierunek działań 1.1: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych

Kierunek działań 1.2: Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym

Kierunek działań 1.3: Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności

Kierunek działań 1.4: Wzrost liczby inicjatyw lokalnych poprzez rozwój organizacji pozarządowych

Na terenie Podobszaru VII zidentyfikowano także brak sieci kanalizacyjnej. W tym zakresie planuje się:

Cel strategiczny 4: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej:

Kierunek działań 4.1: Poprawa jakości korzystania z kanalizacji

8. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

8.1 Lista projektów głównych

Na liście głównej znajdują się projekty, bez których realizacja celów nie będzie możliwa. Dodatkowo, realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do wyjścia z sytuacji kryzysowej, czyli osiągnięcia wizji obszaru rewitalizacji.

Podczas planowania i realizacji poszczególnych inwestycji zlokalizowanych na obszarowych formach ochrony respektowane będą przepisy określone w aktualnych aktach prawnych dot. obszarów Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006, Puszcza Knyszyńska PLB200003, Ostoja Narwiańska PLH200024 oraz Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej i Obszarze Chronionego Krajobrazu Dolina Narwi.

Program zapewni właściwą ochronę poszczególnych form ochrony przyrody określonych w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Tabela 18. Przedsięwzięcie nr 1

Nazwa przedsięwzięcia	Aktywizacja zawodowa
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Partner: Powiatowy Urząd Pracy
Zakres zadań	Obszary rewitalizacji na terenie gminy zamieszkuje istotny odsetek osób bezrobotnych, w tym bez wykształcenia średniego (a nawet z podstawowym lub niższym) czy kwalifikacji zawodowych. Odnotowano także bezrobotnych pozostających bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy. Skutkiem tego zjawiska jest wykluczenie społeczne oraz marginalizacja osób bezrobotnych lub nieaktywnych zawodowo, ale także ich rodzin. Powoduje ono także brak samowystarczalności ekonomicznej rodzin (skutkujące ubóstwem), wycofanie z życia społecznego, a często również alkoholizm czy inne uzależnienia. Celem projektu jest wyposażenie osób bezrobotnych w dodatkowe umiejętności, co będzie stanowić atut

	<p>przy ubieganiu się o zatrudnienie u potencjalnych pracodawców po zakończeniu udziału w projekcie. W związku z tym planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cykl spotkań z doradcą zawodowym, • warsztaty kompetencji społecznych, • warsztaty z możliwych form poszukiwania pracy (jakie formy są najefektywniejsze, gdzie można znaleźć informacje, jak szukać itd.), • szkolenia, kursy i inne formy umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych. <p>Spotkania, ze względu na dostępną infrastrukturę, będą odbywały się w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, jednak interesariuszami będą osoby bezrobotne ze wszystkich podobszarów rewitalizacji. W przypadku nie zapewnienia liczby przewidywanych miejsc dopuszcza się możliwość udziału w projekcie mieszkańców spoza terenu rewitalizacji.</p>
Lokalizacja	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Dobrzyniewo Duże
Szacowana wartość	350 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 19. Przedsięwzięcie nr 2

Nazwa przedsięwzięcia	Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Usług Asystenckich
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Zakres zadań	Obszar rewitalizacji charakteryzuje się znacznym odsetkiem osób objętych pomocą GOPS – głównie z powodu niepełnosprawności, dożywiania, a także bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W związku z wysokim natężeniem zjawiska dotyczącym nieodpowiedniego gospodarowania środkami i sprawowaniem roli rodzicielskiej, a także niepełnosprawności zaplanowano utworzenie punktu poradnictwa rodzinnego i usług asystenckich na terenie gminy. Jego zadaniem będzie wsparcie rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, a także

	<p>osób z niepełnosprawnościami. Punkt będzie świadczył wsparcie w następującym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poradnictwa pedagogicznego i wychowawczego, • Poradnictwa psychologicznego, • Poradnictwa prawnego, • Usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych. <p>Punkt będzie utworzony przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej ze względu na fakt, iż jest to obiekt ogólnodostępny, a do tego korzystają z niego interesariusze, do których skierowany jest projekt.</p> <p>Do realizacji przedsięwzięcia zaangażowani zostaną przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych.</p>
Lokalizacja	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Dobrzyniewo Duże
Szacowana wartość	300 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 20. Przedsięwzięcie nr 3

Nazwa przedsięwzięcia	Aktywni razem
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Zakres zadań	<p>Na terenie gminy funkcjonuje niewielka liczba organizacji pozarządowych, co przekłada się na niską aktywność lokalnej społeczności. Celem projektu będzie zatem zwiększenie partycypacji w życiu gminy zarówno organizacji pozarządowych, jak i mieszkańców. Istotne będzie także zachęcanie do powoływania stowarzyszeń i prowadzenia działalności na rzecz gminy. W ramach projektu planuje się przeprowadzenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • warsztatów dotyczących form aktywizacji lokalnej społeczności wraz z omówieniem dobrych praktyk w tym zakresie, • warsztatów skierowanych do osób zainteresowanych animacją zajęć dla dzieci i młodzieży w świetlicach wiejskich,

	<ul style="list-style-type: none"> • warsztatów odnośnie profesjonalnego organizowania imprez, • szkolenia dla sołtysów wspierającego ich jako lokalnych liderów, • spotkania z osobami zainteresowanymi założeniem organizacji pozarządowej i działalnością na rzecz lokalnej społeczności, • imprez integracyjnych prezentujących dorobek i potencjał gminy i jej mieszkańców. <p>Interesariuszami projektu będą przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w przypadku niezapełnienia wszystkich przewidywanych miejsc istnieje możliwość włączenia do projektu mieszkańców spoza terenu rewitalizacji. Do realizacji przedsięwzięcia zaangażowani zostaną przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych.</p>
Lokalizacja	Gminny Centrum Kultury w Dobrzniewie Dużym oraz świetlice wiejskie na obszarach rewitalizacji
Szacowana wartość	200 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 21. Przedsięwzięcie nr 4

Nazwa przedsięwzięcia	Wolni od azbestu
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzniewo Duże
Zakres zadań	Diagnoza wykazała, iż na terenie gminy znajdują się znaczne pokłady azbestu. Zaznaczyć należy, że zdecydowana większość z nich znajduje się na budynkach mieszkalnych i gospodarczych, co wpływa niekorzystnie na zdrowie oraz jakość życia mieszkańców. W związku z powyższym planuje się wsparcie lokalnej społeczności przy usuwaniu azbestu lub materiałów zawierających azbest. W ramach projektu planuje się organizację mobilnych punktów konsultacyjnych w okresie letnim, informujących mieszkańców o szkodliwości wyrobów azbestowych. Pracownicy Urzędu Gminy będą zachęcać mieszkańców do składania wniosków o utylizację i transport niebezpiecznego materiału, którego koszty

	pokrywa Gmina w ramach „Planu Usuwania Azbestu z terenu Gminy Dobrzyniewo Duże”.
Lokalizacja	Szacify, Kozinice, Dobrzyniewo Kościelne, Kopisk, Chraboty, Obrubniki, Kulikówka, Borsukówka
Szacowana wartość	Ok. 300 x ok. 1000,00 zł. = 300 000,00 zł
Okres realizacji	2017-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 22. Przedsięwzięcie nr 5

Nazwa przedsięwzięcia	Punkt mediacji
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, osoby uprawnione do udzielania porad w zakresie mediacji Partner: Towarzystwo Młodzi dla Dobrzyniewa Dużego
Zakres zadań	W ramach projektu przewiduje się utworzenie punktu mediacji, który skierowany będzie do mieszkańców z problemami. Nacisk położony zostanie na osoby, które weszły konflikt z prawem. Projekt skierowany będzie do mieszkańców (ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizacji), których nie stać na profesjonalną poradę prawną. Celem zmniejszenia skali zjawiska planuje się utworzenie punktu informacyjnego dotyczącego mediacji, w ramach którego udzielane będą porady dotyczące pozasądowego rozwiązywania konfliktów.
Lokalizacja	Punkt mediacji będzie tworzony w świetlicach wiejskich, które poddawane będą modernizacji w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych: <ul style="list-style-type: none"> • Świetlica wiejska, Dobrzyniewo Kościelne, 16-002 Dobrzyniewo Duże; • Świetlica wiejska, Działki numer: 320, 321, 322, 323, 315, 353. Chraboty, 16-002 Dobrzyniewo Duże; • Wiejski Dom Kultury, Kozinice 9, 16-002 Dobrzyniewo Duże; • Świetlica wiejska, Obrubniki 32A, 16-002 Dobrzyniewo Duże.
Szacowana wartość	60 000,00 zł
Okres realizacji	2017-2021
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 23. Przedsięwzięcie nr 6

Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja świetlicy wiejskiej w Dobrzyniewie Kościelnym
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże
Zakres zadań	<p>Obecny budynek pełniący funkcję świetlicy wiejskiej wymaga gruntownego remontu a także rozbudowy. Nie posiada ogrzewania, zaplecza kuchennego ani sanitarnego, co uniemożliwia organizowanie w nim większych imprez i spotkań. Rozbudowanie świetlicy wpłynęłoby na zwiększenie aktywności mieszkańców, organizację większej liczby wydarzeń oraz integrację. W ramach projektu planuje się zatem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowę budynku (zwiększenie powierzchni użytkowej); • Adaptację budynku dla potrzeb osób niepełnosprawnych; • Utworzenie placu zabaw; • Utworzenie parkingu; • Zatrudnienie animatora wychowawcy (w początkowej fazie, po 1-2 miesiącach funkcje animatora pełniłby na zasadzie dobrowolnych dyżurów mieszkańcy wsi) w wymiarze 3-4 h w ustalonych dniach, co będzie wsparciem dla matek samotnie wychowujących czy rodzin wielodzietnych, a przy okazji możliwość aktywnego i wspólnego spędzenia czasu wolnego przez dzieci z rodzin o różnych statusach społecznych, co wpłynie na możliwość czerpania pozytywnych wzorców od rówieśników przez dzieci z rodzin o niższym statusie społecznym; • Po rozbudowie obiektu, organizację większej liczby wydarzeń kulturalnych (w tym: zajęcia typu aerobik czy kurs tańca w porozumieniu z Gminnym Centrum Kultury, spotkań z asystentami rodzinnymi mającymi na celu wskazywanie pozytywnych wzorców, prowadzenia domu czy racjonalnego gospodarowania pieniędzmi, organizowanie wyjazdów do teatru, filharmonii, itp., kursów językowych i zajęć dodatkowych jak np.

	<p>wspólne odrabianie prac domowych, aktywowanie spotkań Koła Gospodyń Wiejskich (które zawiesiło działalność po kilku spotkaniach w związku z brakiem odpowiedniej infrastruktury w Świetlicy Wiejskiej) i organizacja spotkań z dietetykiem, policjantem, strażakiem, prawnikiem, inspektorem BHP dla mieszkańców).</p> <p>Remont świetlicy wiejskiej umożliwi uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych osobom niepełnosprawnym. Ponadto, przyczyni się do stworzenia punktu centralnego we wsi, do którego każdy mieszkaniec Dobrzyniewa Kościelnego będzie miał blisko.</p>
Lokalizacja	Świetlica wiejska w Dobrzyniewie Kościelnym
Szacowana wartość	200 000,00 zł
Okres realizacji	2017-2019
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 24. Przedsięwzięcie nr 7

Nazwa przedsięwzięcia	Remont świetlicy w Chrabołach
Podmiot odpowiedzialny	Gmina i Stowarzyszenie z Gminy Partner: Mieszkańcy i Rada Sołecka
Zakres zadań	<p>Opis: niedokończony remont świetlicy, ogrodzenia. Szpecący wygląd otaczającej świetlicę.</p> <p>Zakres realizowanych zadań: dokonać remontu świetlicy i otoczenia w celu utworzenia sceny i widowni. Remont świetlicy zwiększy atrakcyjność obiektu, przez co mieszkańcy chętniej korzystać będą z nowopowstałej infrastruktury. Przyczyni się to do wzrostu aktywności i integracji między mieszkańcami obszaru rewitalizacji. Dodatkowo, w ramach remontu świetlicy w Chrabołach wyremontowanie zostanie droga dojazdowa, która zwiększy zainteresowanie z korzystania obiektu.</p>
Lokalizacja	Wieś Chraboły, działki o numerze: 320, 321, 322, 323, 315 oraz 353
Szacowana wartość	150 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2019

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 25. Przedsięwzięcie nr 8

Nazwa przedsięwzięcia	Remont Wiejskiego Domu Kultury wraz z infrastrukturą wokół obiektu
Podmiot odpowiedzialny	Gmina Dobrzyniewo Duże, Gminne Centrum Kultury
Zakres zadań	<p>W ramach WDK funkcjonuje biblioteka, sala do gry w bilarda, sala do tenisa stołowego, działalność prowadzi także Zespół Folklorystyczny i Kapela. Ponadto prowadzone są warsztaty (m.in. plastyczne, muzyczne) i liczne wydarzenia kulturalne. Dom Kultury stanowi centrum kulturalne Kozienic i okolicznych miejscowości. Stan klatki schodowej budynku pozostaje jednak w bardzo złym stanie technicznym, w związku z czym w ramach projektu planuje się modernizację infrastruktury. Również teren wokół Wiejskiego Domu Kultury jest zdegradowany. W ramach projektu planuje się również budowę nowego ogrodzenia i tarasu. Przy budynku powstanie również parking, który umożliwi swobodne korzystanie z oferty kulturalnej.</p> <p>Celem działań będzie zwiększenie komfortu użytkownika budynku.</p>
Lokalizacja	Kozińce
Szacowana wartość	200 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 26. Przedsięwzięcie nr 9

Nazwa przedsięwzięcia	Wyrównanie powierzchni wokół świetlicy wiejskiej w Obrubnikach
Podmiot odpowiedzialny	Gmina Dobrzyniewo Duże
Zakres zadań	<p>Brak utwardzenia terenu. Należy wyrównać teren wokół świetlicy oraz położyć nową nawierzchnię. Projekt skierowany jest do osób niepełnosprawnych, które mają problemy z swobodnym poruszaniem się. Wyrównanie powierzchni pozwoli na samodzielne</p>

	skorzystanie z oferty kulturalnej w świetlicy wiejskiej, bez pomocy innych osób. Zwiększy to poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym i publicznym niepełnosprawnych mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Lokalizacja	Świetlica wiejska w Obrubnikach
Szacowana wartość	150 000,00 zł
Okres realizacji	2021-2022
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 27. Przedsięwzięcie nr 10

Nazwa przedsięwzięcia	Doposażenie Szkoły Podstawowej w Obrubnikach w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże Partner: SP w Obrubnikach
Zakres zadań	Opis: Niska jakość wyposażenia SP w Obrubnikach, brak wiedzy z zakresu funkcjonowania cyfrowej szkoły Zakres: doposażenie SP w Obrubnikach w nowoczesny sprzęt komputerowy audiowizualny połączony z cyklem zajęć dydaktycznych tematycznych i funkcjonowania cyfrowej szkoły.
Lokalizacja	Szkoła Podstawowa, Obrubniki 33, 16-002 Dobrzyniewo Duże
Szacowana wartość	250 000,00 zł
Okres realizacji	2019-2021
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 28 Przedsięwzięcie nr 11

Nazwa przedsięwzięcia	„Zrób to dziś!” – cykl szkoleń w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże Partner: Powiatowy Urząd Pracy
Zakres zadań	Na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano niski udział zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W ramach projektu planuje się organizację szkolenia, w trakcie którego poruszane zostaną zagadnienia związane z: - prowadzeniem działalności gospodarczej, - uwarunkowaniami lokalnego rynku pracy oraz zapotrzebowaniem na produkty i usługi,

	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczeniami w prowadzeniu działalności gospodarczej, pozyskaniem kapitału niezbędnego do uruchomienia przedsiębiorstwa, - tworzeniem biznesplanu, - podstawami księgowości, marketingu i promocji działalności, - forma rejestracji działalności gospodarczej i zatrudnienia pracowników.
Lokalizacja	Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym
Szacowana wartość	120 000,00 zł
Okres realizacji	2018-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 29 Przedsięwzięcie nr 12

Nazwa przedsięwzięcia	Proekologiczne gospodarstwa rolne – pomysłem na nowe przedsięwzięcie
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże Partner: Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym
Zakres zadań	<p>Obszar rewitalizacji ma charakter rolniczy, jednak niewiele gospodarstw rolnych zajmuje się uprawą proekologiczną. W tym zakresie planuje się organizację szkoleń dla obecnych rolników i osób, które chciałyby rozpocząć działalność w sektorze rolniczym. W ramach projektu przewiduje się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Przeprowadzenie szkoleń w zakresie zakładania i funkcjonowania grup producenckich. Planuje się również utworzenie wspólnej oferty eko-produktów, a także zagospodarowanie przestrzeni na organizację cotygodniowych targów eko-rolnictwa. 2. Szkolenie rolników oraz domowników z zakresu upraw ekologicznych, z dystrybucji i sprzedaży wytworzonych produktów. Po zakończeniu szkoleniu każdy uczestnik otrzyma certyfikat gospodarstwa ekologicznego. 3. Warsztatów zdrowego żywienia – przeprowadzenie cyklu warsztatów z zasad zdrowego żywienia, zróżnicowanej i zbilansowanej diety. <p>W ramach projektu planuje się również organizację spotkań w zakresie tworzenia i funkcjonowania grup konsumenckich. Ułatwi to nowym przedsiębiorcom</p>

	odnalezienie się na lokalnym rynku pracy oraz pozwoli na nawiązanie pierwszych relacji partnerskich.
Lokalizacja	Szkolenia i warsztaty będą organizowane w świetlicach wiejskich, które poddawane będą modernizacji w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych: <ul style="list-style-type: none"> • Świetlica wiejska, Dobrzyniewo Kościelne, 16-002 Dobrzyniewo Duże; • Świetlica wiejska, Działki numer: 320, 321, 322, 323, 315, 353. Chroboty, 16-002 Dobrzyniewo Duże; • Wiejski Dom Kultury, Kozińce 9, 16-002 Dobrzyniewo Duże; • Świetlica wiejska, Obrubniki 32A, 16-002 Dobrzyniewo Duże.
Szacowana wartość	200 000,00 zł
Okres realizacji	2019-2020
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 30 Przedsięwzięcie nr 13

Nazwa przedsięwzięcia	Kurs na przewodnika turystycznego
Podmiot odpowiedzialny	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże
Zakres zadań	Na terenie gminy zidentyfikowaną znaczną liczbę obiektów zabytkowych wpisanych na wykaz gminnej ewidencji zabytków. Gminę cechuje również bogactwo przyrodniczo-krajobrazowe. Na jego terenie funkcjonują dwa rezerваты przyrody, tj. Rezerwat Przyrody „Kulikówka” w Zalesiu i Rezerwat Leśno-Archeologiczny „Krzemianka” w Parku Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej. W celu skutecznej aktywizacji zawodowej planuje się organizację kursu na zdobycie kwalifikacji przewodnika turystycznego dla bezrobotnych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Kurs na przewodnika turystycznego przewiduje: <ul style="list-style-type: none"> • Wykłady teoretyczne, • Wycieczki piesze i autokarowe, • Poznanie historii gminy i województwa, • Zdobycie wiedzy w zakresie metodyki prowadzenia wycieczek, • Kurs pierwszej pomocy,

	<ul style="list-style-type: none"> Techniki autoprezentacji. <p>Projekt, ze względu na dostępną infrastrukturę, realizowany będzie m.in. w sali multimedialnej w Szkole Podstawowej w Obrubnikach.</p>
Lokalizacja	Zajęcia teoretyczne będą realizowane w Szkole Podstawowej w Obrubnikach, zajęcia praktyczne natomiast będą polegały na organizacji wycieczek na terenie podobszarów rewitalizacji, do miejsc, które wybiorą mieszkańcy obszaru rewitalizacji chcący wziąć udział w wydarzeniu.
Szacowana wartość	20 000,00 zł
Okres realizacji	2022
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem oceny i mierzenia znajdują się w rozdziale System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji.	

Źródło: opracowanie własne.

8.2 Projekty uzupełniające

Na listę wpisane zostały projekty, które stanowią projekty uzupełniające dla przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Ze względu na jednostkowy charakter są trudne do zidentyfikowania, jednak ich realizacja będzie odpowiadała na potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Projekty na liście uzupełniającej będą wchodzić w synergię z projektami głównymi. Zapewni to wielokrotnienie uzyskanych korzyści oraz pozwoli na realizację w sposób kompleksowy Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2017-2022.

■ 1. **Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców**

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się bardzo wysokim wskaźnikiem osób korzystających z pomocy społecznej i pozostających bez stałego zatrudnienia. Aktywizacja zawodowa oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości pozwoli na zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego. Realizacja projektu będzie polegać na organizacji warsztatów dot. prowadzenia działalności gospodarczej i zakładania nowego przedsiębiorstwa (analiza potrzeb rynku, koncepcja pomysłu na biznes) oraz spotkań mających na celu zdobycie informacji na temat pozyskania środków finansowych, zarządzania małym

przedsiębiorstwem oraz omówienie potencjalnych problemów pojawiających się w pierwszych latach działalności firmy. Projekt w pierwszej kolejności skierowany będzie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, jednak z projektu nie będą wykluczeni pozostali mieszkańcy gminy. W przypadku, gdy pula miejsc nie zostanie wykorzystana przez mieszkańców obszaru rewitalizacji, do projektu włączani będą pozostali mieszkańcy gminy.

■ 2. Programy wspomagające prowadzenie firmy

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się niskim poziomem przedsiębiorczości mieszkańców. W celu zwiększenia udziału podmiotów gospodarczych planuje się organizację projektu „Zrób to dziś!” – cykl szkoleń w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej”. W przypadku gdy projekt cieszyć się będzie dużą popularnością, zorganizowane zostanie szkolenie „Programy wspomagające prowadzenie firmy” w sali komputerowej w Szkole Podstawowej w Obrubnikach. W trakcie szkolenia zaprezentowane zostaną programy komputerowe, które ułatwiają prowadzenie działalności gospodarczej, tj.: Microsoft Office, FIT Faktura (program bezpłatny) i Księga Express (program bezpłatny). Zaprezentowanie przyszłym przedsiębiorcom darmowych programów komputerowych, pozwoli na zminimalizowanie kosztów rozpoczęcia działalności gospodarczej.

■ 3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków

Z uwagi na fakt, iż doprowadzenie sieci kanalizacyjnej do miejscowości oddalonych od dostępnej infrastruktury jest nieopłacalne ekonomicznie, Gmina Dobrzyniewo Duże pomaga mieszkańcom poprzez udzielanie dotacji celowej dla osób fizycznych na dofinansowanie budowy przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków. W ten sposób mieszkańcy mogą otrzymać dotację nawet do 50% poniesionych kosztów (jednak nie więcej niż 4 000 zł). Dzięki temu mieszkańcy, posiadając znacznie mniejszy wkład własny mogą pokryć początkowe, stosunkowo wysokie koszty związane z budową przydomowych oczyszczalni ścieków. W trakcie użytkowania koszty te zwracają

się. Przydomowe oczyszczalnie ścieków są także łatwiejsze w eksploatacji, wpływają na poprawę jakości życia mieszkańców, ale także poprawę stanu środowiska naturalnego (w porównaniu ze zbiornikami bezodpływowymi).

W ramach projektu w otrzymaniu dotacji planuje się pierwszeństwo mieszkańców obszaru rewitalizacji, szczególnie zaś mieszkańców miejscowości: Obrubniki, Szaciły, Kopisk, Kozińce, Borsukówka i Kulikówka, w których podłączenia do sieci kanalizacyjnej nie ma żaden budynek.

■ 4. Budowa placów zabaw dla dzieci wraz z siłownią pod chmurką

Na terenie sołectw Borsukówka, Kopisk oraz Kulikówka brakuje miejsc dostępnych dla dzieci i młodzieży. Dzieci nie mają się gdzie bawić, zaś rodzice nie zawsze mogą sobie pozwolić na dowożenie dzieci na plac zabaw do sąsiedniego sołectwa. W ramach projektu planuje się wyposażyć place zabaw w zjeżdżalnie, huśtawki, drabinki i inne urządzenia zabawowe. Dodatkowo, planuje się wyposażenie obiektów w ławki oraz kosze na odpady. Obok urządzeń zabawowych postawione zostaną urządzenia do ćwiczeń na świeżym powietrzu.

Budowa placu zabaw wraz z siłownią pod chmurką pozwoli na zagospodarowanie czasu nie tylko dzieci, ale także ich starszego rodzeństwa czy rodziców, którzy będą przychodzić z nimi na plac.

■ 5. Kulturalnie bez azbestu

W ramach swojej działalności Gmina Dobrzyniewo Duże organizuje coroczne festyny, koncerty oraz imprezy okolicznościowe, w trakcie których szczególna uwaga zwracana jest na identyfikację „dzikich wysypisk”, odpadów azbestowych oraz szkodliwości azbestu dla zdrowia.

Z uwagi na duże nagromadzenie wyrobów azbestowych w sołectwach Dobrzyniewo Kościelne, Kozińce, Szaciły oraz Obrubniki, to właśnie na terenie tych sołectw organizowane będą imprezy okolicznościowe zawierające działania na rzecz usuwania wyrobów azbestowych.

■ 6. Zajęcia dodatkowe w szkole w Obrubnikach

W ramach zajęć dodatkowych z zakresu matematyki, ekologii i przyrody, języka angielskiego, a co najważniejsze, zajęć komputerowych, dzieci będą korzystać z wyposażenia Szkoły Podstawowej w nowoczesny sprzęt komputerowy. Dzieci będą korzystać ze sprzętu zarówno w ramach zajęć wyrównawczych, jak i kół naukowych, które gromadzą najbardziej zdolnych uczniów. Dzieci będą mogły korzystać z audiowizualnych pomocy naukowych, dzięki którym poszerzą swoje horyzonty i lepiej zrozumieją zawitości nauki.

Do szkoły w Obrubnikach uczęszczają dzieci z następujących miejscowości: Obrubniki, Kopisk, Kulikówka, Kozińce, Szacify, Krynice oraz Ponikła. Organizacja zajęć na nowoczesnym sprzęcie pozwoli więc na zapobieganie wykluczenia cyfrowego u dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji.

■ 7. Wzrost samooceny mieszkańców

Przeprowadzona analiza wykazała, że wielu mieszkańców bezradnych życiowo czy niepełnosprawnych ma bardzo niską samoocenę, która powstrzymuje ich przed zwiększeniem własnej samodzielności czy poprawą jakości życia. W ramach projektów głównych realizowane będzie wsparcie psychologiczne dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej. Uzupełnieniem tego projektu będą warsztaty z zakresu wzmocnienia własnej wartości, samorealizacji, kompetencji miękkich z zakresu autoprezentacji i prowadzenia rozmów kwalifikacyjnych, a także warsztaty z zakresu gospodarowania pieniędzmi i komunikacji.

Warsztaty będą prowadzone w świetlicach znajdujących się na terenie rewitalizacji. Prowadzić je będą psycholog oraz coach.

9. Mechanizmy zapewniania komplementarności rewitalizacji

9.1 Komplementarność przestrzenna

Konieczność wzięcia pod uwagę, podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji, powiązań pomiędzy projektami/ przedsięwzięciami realizowanymi na obszarze rewitalizacji oraz znajdującymi się poza nim, cechuje komplementarność przestrzenna. Jej zapewnienie ma służyć temu, aby program rewitalizacji efektywnie oddziaływał na cały obszar dotknięty kryzysem, poprzez wzajemne dopełnianie się przestrzenne projektów/ przedsięwzięć rewitalizacyjnych w taki sposób, aby zachodził między nimi efekt synergii. Celem zapewnienia komplementarności przestrzennej jest zaplanowanie interwencji w taki sposób, by prowadzone działania nie skutkowały przenoszeniem się problemów na inne obszary lub nie prowadziły do negatywnych efektów społecznych (tj. segregacja społeczna i wykluczenie).

Lokalizacja projektów miękkich w centrum gminy, Dobrzyniewie Dużym, uwarunkowane jest kilkoma czynnikami:

- Dogodny dojazd do miejscowości, która jest dobrze skomunikowana, dzięki czemu w projektach weźmie udział większa liczba osób,
- Realizacja projektów dla osób korzystających ze wsparcia w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej może zachęcić osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem do wzięcia udziału w projektach, dzięki temu, że GOPS jest miejscem znajomym,
- Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym, podobnie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, to miejsce znane, posiadające odpowiednią ilość miejsca i wyposażenie.

Oprócz tego, projekty realizowane będą w lokalnych świetlicach wiejskich, które znajdują się w bliskiej odległości od miejsca zamieszkania ludności

obszaru rewitalizowanego. Dzięki temu mieszkańcy w łatwy sposób będą mogli dotrzeć na zajęcia.

Dzięki zapewnieniu realizacji projektów zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i w siedzibie gminy, efekt rewitalizacji widoczny będzie także poza obszarem kryzysowym. W poniższej tabeli przedstawione zostały dokładne lokalizacje projektów rewitalizacyjnych z listy głównej i uzupełniającej.

Tabela 31. Miejsce realizacji projektów rewitalizacyjnych

	Nazwa projektu	Miejsce realizacji projektu
PROJEKTY GŁÓWNE		
1	Aktywizacja zawodowa	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Białostocka 23, 16-002 Dobrzyniewo Duże
2	Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Usług Asystenckich	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Białostocka 23, 16-002 Dobrzyniewo Duże
3	Aktywni razem	1. Gminne Centrum Kultury Lipowa 71, 16-002 Dobrzyniewo Duże 2. Wiejski Dom Kultury, Koziańce 9, 16-002 Dobrzyniewo Duże 3. Budynek po „starej szkole”, Chraboty 41, 16-002 Dobrzyniewo Duże. 4. Świetlica wiejska, Obrubniki 32A, 16-002 Dobrzyniewo Duże 5. Świetlica wiejska, Dobrzyniewo Kościelne, 16-002 Dobrzyniewo Duże
4	Wolni od azbestu	Szacicy, Koziańce, Dobrzyniewo Kościelne, Kopisk, Chraboty, Obrubniki, Kulikówka, Borsukówka
5	Punkt mediacji	Świetlica wiejska, Dobrzyniewo Kościelne, 16-002 Dobrzyniewo Duże Świetlica wiejska, Chraboty, 16-002 Dobrzyniewo Duże Wiejski Dom Kultury, Koziańce 9, 16-002 Dobrzyniewo Duże Świetlica wiejska, Obrubniki 32A, 16-002 Dobrzyniewo Duże
6	Modernizacja świetlicy wiejskiej w Dobrzyniewie Kościelnym	Świetlica wiejska, Dobrzyniewo Kościelne, 16-002 Dobrzyniewo Duże
7	Remont świetlicy w Chrabotach	Świetlica wiejska, Chraboty, 16-002 Dobrzyniewo Duże
8	Remont Wiejskiego Domu Kultury z infrastrukturą wokół obiektu	Wiejski Dom Kultury, Koziańce 9, 16-002 Dobrzyniewo Duże
9	Wyrównanie powierzchni wokół świetlicy wiejskiej w Obrubnikach	Świetlica wiejska, Obrubniki 32A, 16-002 Dobrzyniewo Duże
10	Doposażenie Szkoły Podstawowej w Obrubnikach	Szkoła Podstawowa, Obrubniki 33, 16-002 Dobrzyniewo Duże

	Nazwa projektu	Miejsce realizacji projektu
	w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny	
11	„Zrób to dziś!” – cykl szkoleń w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej	Gminne Centrum Kultury ul. Lipowa 71, 16-002 Dobrzyniewo Duże
12	Proekologiczne gospodarstwa rolne – pomysłem na nowe przedsięwzięcie	Świetlica wiejska, Dobrzyniewo Kościelne, 16-002 Dobrzyniewo Duże Świetlica wiejska, Chraboty, 16-002 Dobrzyniewo Duże Wiejski Dom Kultury, Kozińce 9, 16-002 Dobrzyniewo Duże Świetlica wiejska, Obrubniki 32A, 16-002 Dobrzyniewo Duże
13	Kurs na przewodnika turystycznego	Zajęcia teoretyczne będą realizowane w Szkole Podstawowej w Obrubnikach (33 Obrubniki, 16-002 Dobrzyniewo Duże), zajęcia praktyczne natomiast będą polegały na organizacji wycieczek na terenie podobszarów rewitalizacji, do miejsc, które wybiorą mieszkańcy obszaru rewitalizacji chcący wziąć udział w wydarzeniu.
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE		
1	Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców	Gminne Centrum Kultury ul. Lipowa 71, 16-002 Dobrzyniewo Duże
2	Programy wspomagające prowadzenie firmy	Szkoła Podstawowa, Obrubniki 33, 16-002 Dobrzyniewo Duże
3	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Obrubniki, Szaciły, Kopisk, Kozińce, Borsukówka, Kulikówka
4	Budowa placów zabaw dla dzieci wraz z siłownią pod chmurką	Borsukówka, Kopisk, Kulikówka
5	Kulturalnie bez azbestu	Dobrzyniewo Kościelne, Kozińce, Szaciły, Obrubniki
6	Zajęcia dodatkowe w szkole w Obrubnikach	Szkoła Podstawowa, Obrubniki 33, 16-002 Dobrzyniewo Duże
7	Wzrost samooceny mieszkańców	Świetlica wiejska, Dobrzyniewo Kościelne, 16-002 Dobrzyniewo Duże Świetlica wiejska, Chraboty, 16-002 Dobrzyniewo Duże Wiejski Dom Kultury, Kozińce 9, 16-002 Dobrzyniewo Duże Świetlica wiejska, Obrubniki 32A, 16-002 Dobrzyniewo Duże

Źródło: Opracowanie własne.

9.2 Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza realizację projektów/ przedsięwzięć rewitalizacyjnych tak, aby wzajemnie dopełniały się tematycznie, powodując, że program będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich aspektach, (tj. społecznym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym i środowiskowym⁴). Komplementarność problemowa ma przeciwdziałać fragmentaryzacji działań, dzięki czemu uwaga skoncentrowana będzie na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru.

Mimo, iż na części podobszarów (Borsukówka, Kopisk, Szaciły, Kulikówka) nie planuje się realizacji głównych projektów infrastrukturalnych, spełniony będzie wobec nich wymóg komplementarności problemowej. Jak wspomniano na etapie delimitacji, z uwagi na stosunkowo niewielką liczbę mieszkańców poszczególnych sołectw, działające na terenie Gminy placówki edukacyjno-kulturalne obsługują więcej niż jeden podobszar. W ten sposób projekty infrastrukturalne realizowane na części podobszarów wpływają na rozwiązanie problemów społecznych na terenach, na których takie działania nie są prowadzone. Tak realizowane projekty wskazują także na komplementarność przestrzenną – zmiany na jednym podobszarze skutkować będą pozytywnymi zmianami na pozostałych podobszarach.

Ponadto, projekty pozaspoleczne realizowane są także w ramach projektów uzupełniających. Część z nich to działania, które już są realizowane, np. budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Wpisanie ich w Program pozwala na ich udoskonalenie i uprzywilejowanie osób z obszaru rewitalizacji. Inne działania uzupełniające polegają na stworzeniu miejsc rekreacji dla dzieci i młodzieży, zachęcaniu mieszkańców do wymiany pokryć azbestowych oraz wspieraniu osób bezradnych życiowo i niepewnych siebie.

⁴ Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.

Poniższa tabela przedstawia wpływ projektów rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty życia mieszkańców wyznaczonego obszaru. Powiązanie zdiagnozowanych problemów z kierunkami działań oraz zaplanowanymi do realizacji przedsięwzięciami znajduje się w rozdziale *System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji*.

Tabela 32. Wpływ projektów rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty życia

Lp.	Nazwa projektu	Aspekt społeczny	Aspekt gospodarczy	Aspekt przestrzenno-funkcjonalny	Aspekt techniczny	Aspekt środowiskowy
PROJEKTY GŁÓWNE						
1.	Aktywizacja zawodowa	x	x			
2.	Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Usług Asystenckich	x				
3.	Aktywni razem	x				
4.	Wolni od azbestu	x				x
5.	Punkt mediacji	x				
6.	Modernizacja świetlicy wiejskiej w Dobrzniewie Kościelnym	x		x	x	
7.	Remont świetlicy w Chrabołach	x		x	x	
8.	Remont Wiejskiego Domu Kultury wraz z infrastrukturą wokół obiektu	x		x	x	
9.	Wyrównanie powierzchni wokół świetlicy wiejskiej w Obrubnikach	x		x	x	
10.	Doposażenie Szkoły Podstawowej w Obrubnikach w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny	x		x		
11.	„Zrób to dziś!” – cykl szkoleń w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej	x	x			
12.	Proekologiczne gospodarstwa rolne – pomysłem na nowe przedsięwzięcie	x	x			x
13.	Kurs na przewodnika turystycznego	x	x			
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE						
1.	Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców	x	x			
2.	Programy wspomagające prowadzenie firmy	x	x			
3.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	x			x	
4.	Budowa placów zabaw dla dzieci wraz z siłownią pod chmurką	x		x		
5.	Kulturalnie bez azbestu	x				x
6.	Zajęcia dodatkowe w szkole w Obrubnikach	x				
7.	Wzrost samooceny mieszkańców	x				

Źródło: Opracowanie własne.

9.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna wymaga zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji tak, aby pozwolił na efektywne współdziałanie różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Komplementarność zapewniona zostanie przez system zarządzania oparty na Komitecie Rewitalizacji, którego działania wspierać będzie Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże, stanowiący forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy, a także sprawujący funkcje decyzyjne. System stworzony został z uwzględnieniem aktywnego udziału interesariuszy w proces tworzenia i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Szczegółowe informacje na ten temat zawarte zostały w rozdziale *System wdrażania (realizacji) Gminnego Programu Rewitalizacji*.

9.4 Komplementarność międzyokresowa

Oznacza konieczność dokonania rozeznania, analizy, krytycznej oceny i sformułowania wniosków na temat dotychczasowego sposobu wspierania procesów rewitalizacji, w kontekście jego skuteczności, osiągnięć i problemów wdrażania projektów i programów rewitalizacji. Komplementarność międzyokresowa oznacza uzupełnienie (dopełnienie) przedsięwzięć zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013 (np. o charakterze infrastrukturalnym) projektami komplementarnymi (np. o charakterze społecznym) realizowanymi w ramach polityki spójności 2014-2020.

Tabela 33. Projekty realizowane w latach 2007-2013

Lp.	Nazwa projektu	Kwota całkowita	Kwota dofinansowania
1.	Internet szansą rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże	11 609 66,20 zł	8 387 98,07 zł
2.	Przebudowa drogi gminnej Nr 105452B Pogorzałki-Kozińce	3 764 861,95 zł	1 922 323,87 zł
3.	Aktywność się opłaca. Aktywizacja Społeczno - Zawodowa w Gminie Dobrzyniewo Duże	2 368 04,51 zł	2 012 83,83 zł
4.	Dobry start w Dobrzyniewie Dużym	2 163 89,00 zł	1 839 30,65 zł
5.	Ku rozwojowi dzięki indywidualizacji nauczania	1 763 31,20 zł	1 498 81,52 zł

6.	Gmina Dobrzyniewo Duże - innowacyjne rozwiązania na rzecz integracji społecznej mieszkańców	49970,00 zł	42474,50 zł
7.	Razem wyruszamy w nieznane	99886,00 zł	84903,10 zł

Źródło: Opracowanie własne.

9.5 Komplementarność źródeł finansowania

W kontekście polityki spójności 2014 - 2020 oznacza, że finansowanie projektów rewitalizacyjnych, wynikających z planu rewitalizacji, opiera się na uzupełnianiu się i łączeniu wsparcia ze środków EFRR i EFS z wykluczeniem ryzyka wystąpienia podwójnego dofinansowania. Koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest konieczna do uzyskania korzystnych efektów dla obszarów rewitalizacji. Zdolność do łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania pozwala na osiągnięcie dynamiki pożądaných zmian.

Główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które zgłoszone zostały przez interesariuszy Programu, nie zakładają finansowania projektów ze środków prywatnych.

Tabela 34. Źródła finansowania

Nazwa projektu	Nazwa wnioskodawcy	Harmonogram realizacji projektu	Wartość projektu	Źródła dofinansowania	% dofinansowania
PROJEKTY GŁÓWNE					
Aktywizacja zawodowa	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2018-2020	350 000,00 zł	RPO WP (EFS), POWER, budżet Gminy	85% POWER/RPO WP 15% budżet Gminy
Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Usług Asystenckich	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, lokalne organizacje pozarządowe	2018-2020	300 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Aktywni razem	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, lokalne organizacje pozarządowe	2018-2020	200 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Wolni od azbestu	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2017-2020	300 000,00 zł	WFOŚiGW, budżet Gminy	85% WFOŚiGW 15% budżet Gminy
Punkt mediacji	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2017-2021	60 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Modernizacja świetlicy wiejskiej w Dobrzyniewie Kościelnym	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2017-2019	200 000,00 zł	RPO WP (EFRR), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Remont świetlicy w Chrabołach	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże i Stowarzyszenie z Gminy	2018-2019	150 000,00 zł	RPO WP (EFRR), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy

Nazwa projektu	Nazwa wnioskodawcy	Harmonogram realizacji projektu	Wartość projektu	Źródła dofinansowania	% dofinansowania
Remont Wiejskiego Domu Kultury z infrastrukturą wokół obiektu	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Gminne Centrum Kultury	2018-2020	200 000,00 zł	RPO WP (EFRR), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Wyrównanie powierzchni wokół świetlicy wiejskiej w Obrubnikach	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2021-2022	150 000,00 zł	RPO WP (EFRR), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Doposażenie Szkoły Podstawowej w Obrubnikach w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny	Stowarzyszenie	2019-2021	250 000,00 zł	RPO WP (EFRR), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
„Zrób to dziś!” – cykl szkoleń w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże Partner: Powiatowy Urząd Pracy	2018-2020	120 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Proekologiczne gospodarstwa rolne – pomysłem na nowe przedsięwzięcie	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże Partner: Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym	2019-2020	200 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Kurs na przewodnika turystycznego	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2022	20 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE					
Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2019-2020	150 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy

Nazwa projektu	Nazwa wnioskodawcy	Harmonogram realizacji projektu	Wartość projektu	Źródła dofinansowania	% dofinansowania
Programy wspomagające prowadzenie firmy	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2021	10 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2018-2020	400 000,00 zł	Budżet Gminy, środki prywatne mieszkańców	50% budżet Gminy 50% środki prywatne
Budowa placów zabaw dla dzieci wraz z siłownią pod chmurką	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2020-2022	150 000,00 zł	RPO WP (EFRR), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy
Kulturalnie bez azbestu	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2021	5 000 zł	Budżet Gminy	100% budżet Gminy
Zajęcia dodatkowe w szkole w Obrubnikach	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2022	100 000,00 zł	Budżet Gminy	100% budżet Gminy
Wzrost samooceny mieszkańców	Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże	2021	100 000,00 zł	RPO WP (EFS), budżet Gminy	85% RPO WP 15% budżet Gminy

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku braku uzyskania dotacji ze środków europejskich, możliwymi źródłami finansowania będą:

- Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku;
- Program Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020 (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej);
- Środki organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy;
- Dofinansowanie dla szkół i placówek oświatowych w ramach środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

10. Partycypacja społeczna w procesie rewitalizacji

10.1 Partycypacja społeczna na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji

10.1.1 **Konsultacje społeczne projektu uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji**

Przedmiot konsultacji

Przedmiotem konsultacji było poznanie opinii mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na temat projektu uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Podstawa prawna

Konsultacje społeczne przeprowadzono na podstawie art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2015 r. poz. 1777).

Podmioty uprawnione do uczestnictwa w konsultacjach

1. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
2. Mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
3. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
4. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5. Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6. Organy władzy publicznej;
7. Podmioty inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa;
8. Sołtysi.

Termin konsultacji

Konsultacje społeczne projektu Uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji zostały przeprowadzone w dniach od 12 maja do 12 czerwca 2017 roku.

Forma i tryb konsultacji

Przewidziano następujące formy konsultacji społecznych Uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji:

1. Zbieranie uwag w postaci:
 - a. papierowej (dostarczenie na adres: Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, ul. Białostocka 25, 16-002 Dobrzyniewo Duże z dopiskiem: konsultacje społeczne Diagnozy obszarów zdegradowanych i przeznaczonych do rewitalizacji) – nie została zgłoszona żadna uwaga;
 - b. elektronicznej (załączony do niniejszego obwieszczenia formularz można wysłać na adres: p.citko@dobrzyniewo.pl) – nie została zgłoszona żadna uwaga;
 - c. ustnej: do protokołu w Referacie Inwestycji, Planowania Przestrzennego i Gospodarki Gruntami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże - nie została zgłoszona żadna uwaga.
2. Badanie ankietowe w formie papierowej w terminie od 12 maja do 12 czerwca 2017 roku.
3. Badanie ankietowe za pomocą formularza na stronie internetowej, załączonego w dniu umieszczenia dokumentu, w terminie od 12 maja do 12 czerwca 2017 roku.
4. Realizacja spotkania z interesariuszami dot. wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego – projekt uchwały Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został poddany pod dyskusję z mieszkańcami.

Spotkanie odbyło się 12 czerwca 2017 roku o godzinie 16:30 w Gminnym Centrum Kultury w przy ulicy Lipowej 71 w Dobrzyniewie Dużym.

10.1.2 Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji

Przedmiot konsultacji

Przedmiotem konsultacji było poznanie opinii mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże na temat Projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże.

Podstawa prawna

Konsultacje społeczne przeprowadzone zostały na podstawie art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2015 r. poz. 1777).

Podmioty uprawnione do uczestnictwa w konsultacjach

1. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
2. Mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
3. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
4. Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
5. Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
6. Organy władzy publicznej;
7. Podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa;
8. Sołtysi.

Termin konsultacji

Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże przeprowadzone były w dniach od 22 grudnia 2017 roku do 22 stycznia 2018 roku.

Forma i tryb konsultacji

Przewidziano następujące formy konsultacji społecznych projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże:

- zbieranie uwag w postaci:
 - o papierowej (dostarczenie na adres: Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, ul. Białostocka 25, 16-002 Dobrzyniewo Duże z dopiskiem: konsultacje społeczne Projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże);
 - o elektronicznej (załączony do niniejszego obwieszczenia formularz można wysłać na adres: p.citko@dobrzyniewo.pl).
 - realizacja badania ankietowego - metoda CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW), za pomocą poniższego linku: <http://euconsul.pro-linuxpl.com/1/index.php?r=survey/index&sid=747624&lang=pl>
 - zbierania uwag ustnych do protokołu.

10.1.3 Inne formy partycypacji społecznej

Na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji zaplanowano również inne formy współpracy z mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Udział zróżnicowanych grup społecznych pozwolił na poznanie potrzeb społeczności lokalnej oraz wypracowanie rzeczywistych rozwiązań problemów występujących zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i całej gminy.

W poniższej tabeli zaprezentowane zostały metody włączania interesariuszy w proces tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 35. Metody włączania interesariuszy na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji

FORMY KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	OPIS PRZEBIEGU
Ankieta	<p>Badanie kwestionariuszowe przeprowadzone zostało metodą PAPI (z ang. Paper & Pen Personal Interview) na próbie 379 osób, w terminie od 12 maja do 12 czerwca 2017 roku.</p> <p>Celem badania była szczegółowa diagnoza zjawisk i czynników kryzysowych, a także analiza największych atutów i potencjałów obszaru rewitalizacji.</p> <p>Wyniki ankiety przedstawione zostały w Załączniku 2 do niniejszego dokumentu.</p>
Spotkanie konsultacyjne	<p>Pierwsze spotkanie odbyło się 27 kwietnia 2017 r. o godzinie 17:00 w Gminnym Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym, w którym uczestniczyły 4 osoby. W trakcie spotkania wyjaśniono podstawowe zagadnienia związane z procesem rewitalizacji oraz przeprowadzono badanie ankietowe, które miało na celu zdiagnozowanie problemów występujących na terenie gminy. Wyniki spotkania przedstawione zostały w Załączniku 3 do niniejszego dokumentu.</p> <p>Drugie spotkanie odbyło się 12 czerwca o godz. 16:30 w Gminnym Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym. Spotkaniu wzięło udział 10 osób. Celem zorganizowanych spotkań było wyjaśnienie zagadnień związanych z procesem rewitalizacji i poznanie opinii mieszkańców w zakresie wybranych obszarów zdegradowanych i przeznaczonych do rewitalizacji. Wyniki spotkania przedstawione zostały w Załączniku 3 do niniejszego dokumentu.</p> <p>Trzecie spotkanie odbyło się 14 lipca 2017 r. o godz. 18:00 w budynku „starej szkoły” w Chrabotach. W spotkaniu uczestniczyły 35 osoby. Celem spotkania było przedstawienie najważniejszych elementów Gminnego Programu Rewitalizacji oraz opracowywanie wraz z mieszkańcami przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wyniki spotkania przedstawione zostały w Załączniku 3 do niniejszego dokumentu.</p>

<p>FORMY KONSULTACJI SPOŁECZNYCH</p>	<p>OPIS PRZEBIEGU</p>
	<p>Metodą informowania mieszkańców były:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plakaty; - Artykuł w gazecie; - Informacje na stronie internetowej Urzędu Gminy.
<p>Spotkanie konsultacyjne – prezentacja draftu GPR</p>	<p>Spotkanie, w ramach 30-dniowych konsultacji społecznych Projektu Gminnego Programu Rewitalizacji, odbyło się dnia 9 sierpnia 2017 r. o godzinie 17:00 w budynku „starej szkoły” w Chrabotach. W spotkaniu uczestniczyło 12 osób. Celem spotkania było przedstawienie Projektu Gminnego Programu Rewitalizacji, omówienie</p>

FORMY KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	OPIS PRZEBIEGU
	<p>procesu tworzenia Programu oraz zebranie uwag do Projektu GPR. Metodą informowania o spotkaniu była informacja zamieszczona na stronie internetowej Urzędu Gminy.</p>
Szkolenia	<p>Na etapie diagnozy i tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji przeprowadzone zostały dwa szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego i jednostek organizacyjnych. Pierwsze szkolenie odbyło się dnia 27 kwietnia 2017 roku w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże. Celem spotkania było przedstawienie zagadnień związanych z procesem rewitalizacji oraz zapoznanie uczestników z procedurą tworzenia i wdrażania programu rewitalizacji. Drugie szkolenie przeprowadzone zostało dnia 11 lipca 2017 roku w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże. Celem spotkania było wypracowanie pomysłów projektów rewitalizacyjnych oraz analiza przyczyn i skutków występowania stanu kryzysowego na wskazanym obszarze rewitalizacji.</p>
Konferencja podsumowująca	<p>Konferencja podsumowująca prace nad Gminnym Programem Rewitalizacji odbyła się 18 sierpnia 2017 r. o godzinie 15:00 w budynku „starej szkoły” w Chrabołach. Uczestniczyło w niej 13 osób. Celem konferencji było zaprezentowanie najważniejszych punktów Programu, w tym zaprezentowanie metody wyboru obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, wskazanie najważniejszych problemów i ich skutków dla społeczności lokalnej, przedsięwzięć rewitalizacyjnych, systemu zarządzania i monitorowania oraz metod partycypacji społecznej na etapie monitorowania i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Na konferencji podsumowującej zaprezentowano również raport z konsultacji społecznych oraz sposób uwzględnienia zgłoszonych uwag. Metodą informowania o konferencji podsumowującej były:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plakaty, - Ulotki,

FORMY KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	OPIS PRZEBIEGU
	– Informacje zawarte na stronie internetowej Urzędu Gminy.
Karty przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Po przyjęciu uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji, interesariusze programu zostali zaproszeni do zgłaszania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w terminie od 28 czerwca 2017 r. do 11 lipca 2017 r. do godziny 15:30. Wypełnione karty przedsięwzięć rewitalizacyjnych można było złożyć osobiście w Urzędzie Gminy Dobrzyniewo Duże w Sekretariacie, przy ul. Białostockiej 25, wysłać drogą pocztową na adres: Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, Sekretariat, ul. Białostocka 25; 16-002 Dobrzyniewo Duże z dopiskiem „Fiszka projektowa – Gminny Program Rewitalizacji” lub drogą elektroniczną na podany adres e-mailowy.

Źródło: Opracowanie własne.

Kolejny raz Program został poddany konsultacjom w wyniku zmian wprowadzonych w dokumencie w związku z oceną dokonaną przez Ekspertów Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Przedmiot konsultacji

Przedmiotem konsultacji było poznanie opinii interesariuszy rewitalizacji na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże na temat projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2017-2022.

Podstawa prawna

Konsultacje społeczne przeprowadzono na podstawie art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1023).

Podmioty uprawnione do uczestniczenia w konsultacjach

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami

- znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- 2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
 - 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
 - 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
 - 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
 - 6) organy władzy publicznej;
 - 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Termin konsultacji

Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże przeprowadzone zostały w terminie od 22 grudnia 2017 roku do 22 stycznia 2018 roku. Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże wraz z załącznikami dostępny był na stronie www.dobrzyniewo.pl, na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej bip.ug.dobrzyniewoduze.wrotapodlasia.pl oraz w Referacie Inwestycji, Planowania Przestrzennego i Gospodarki Gruntami.

Forma i tryb konsultacji

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w następujących formach:

- zbieranie uwag w postaci:
 - papierowej (dostarczenie na adres: Urząd Gminy Dobrzyniewo Duże, ul. Białostocka 25, 16-002 Dobrzyniewo Duże z dopiskiem: konsultacje społeczne Projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże);

- o elektronicznej (załączony do obwieszczenia formularz można było wysłać na adres: p.citko@dobrzyniewo.pl).
- realizacja badania ankietowego - metoda CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW);
- zbierania uwag ustnych do protokołu.

Przebieg konsultacji

Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2017-2022 został opracowany w oparciu o zapisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1023). Konsultacje społeczne pozwoliły zweryfikować na ile propozycja Urzędu Gminy i Wójta odpowiada na potrzeby interesariuszy.

Uwagi złożone elektronicznie oraz w formie papierowej

Interesariusze Rewitalizacji mieli możliwość pobrania kwestionariusza rewitalizacji od 22 grudnia 2017 roku do 22 stycznia 2018 roku. Wzór formularza konsultacyjnego został przedstawiony poniżej:

Tabela 36 Wzór formularza konsultacyjnego

Imię i nazwisko			
Nazwa organizacji			
Adres do korespondencji			
E-mail			
Telefon komórkowy			
Zgłaszane uwagi do dokumentu			
Lp.	Część dokumentu, do której odnosi się uwaga (numer strony dokumentu, część lub obszar)	Treść uwagi (propozycja zmian)	Uzasadnienie uwagi

Źródło: opracowanie własne.

Za pośrednictwem formularza nie zgłoszono żadnych uwag.

Uwagi złożone ustnie

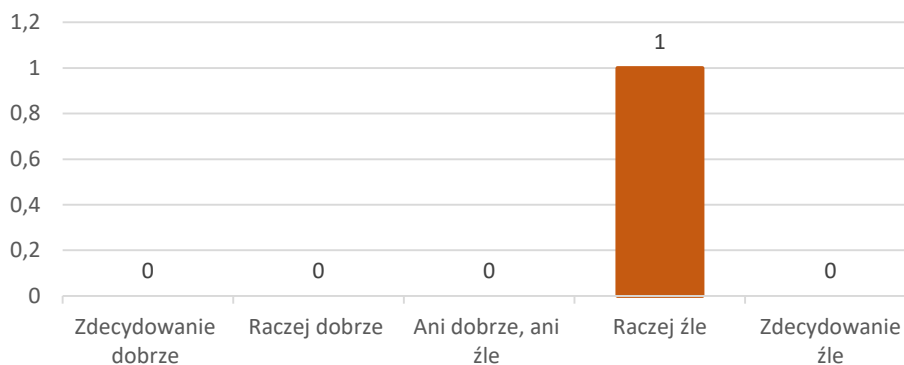
Również tym sposobem nie złożono uwag do projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże.

Analiza wyników badania ankietowego

W ankiecie udział wzięła jedna osoba. Wyniki badania ankietowego przedstawiono poniżej:

Jak ocenia Pan/ Pani projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże?

Wykres 1 Jak ocenia Pan/ Pani projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże?

Źródło: opracowanie własne.

Jakie Pana/ Pani zdaniem należy wprowadzić zmiany w projekcie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże?

Program pomija istotne kwestie. Sfera środowiskowa ogranicza się w zasadzie do problemu z azbestem. Pomija bardzo istotny problem dzikich wysypisk śmieci (zewidencjonowany na terenie gminy w ramach mapy zagrożeń bezpieczeństwa Policji).

Podobnie strefa przestrzenno-funkcjonalna i techniczna skupiają się wyłącznie na niewielkiej liczbie istniejących obiektów zabytkowych, ośrodków kultury itp. A pomija się podstawową sprawę istotną z punktu widzenia rewitalizacji - tj. sieć i dostępność transportu publicznego. Mieszkańcy zwracali uwagę na problem komunikacji w gminie - ale nie znalazło to odzwierciedlenia w Programie rewitalizacji. Problem dostępności do jakichkolwiek miejsc odpoczynku, rozrywki, aktywności

fizycznej, spędzania wolnego czasu zamknięty jest w Programie wyłącznie do działalności istniejących ośrodków kultury. Warto pomyśleć o rozbudowie infrastruktury rowerowej, ścieżkach turystycznych, urządzonych parkingach i miejscach biwakowych. Projekt nie wykazuje w tym zakresie komplementarności z działaniami prowadzonymi obecnie na terenie województwa czy też całej Polski wschodniej.

Odpowiedź na uwagę: Proces rewitalizacji ma na celu poprawę sytuacji mieszkańców przede wszystkim w sferze społecznej, dlatego też podstawową z punktu rewitalizacji kwestią jest m.in. poprawa jakości życia, czy też minimalizacja występowania zjawiska wykluczenia społecznego, a nie, jak wskazano w uwadze, sieć i dostępność transportu publicznego. Stąd też w programie znajdują się działania mające za zadanie zintegrowanie i zaktywizowanie mieszkańców wyznaczonego obszaru (takich skutków nie przyniosłaby realizacja zaproponowanych działań, mających na celu rozbudowę infrastruktury rowerowej czy utworzenie miejsc biwakowych), takie jak np. Aktywizacja zawodowa, Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Usług Asystenckich oraz Punkt mediacji. Pozwolą one na zmniejszenie występowania na terenie obszaru rewitalizacji zdiagnozowanych problemów, takich jak bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, czy też korzystanie ze wsparcia pomocy społecznej.

Czy zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne odpowiadają na zdiagnozowane problemy mieszkańców obszarów rewitalizacji?

Wykres 2 Czy zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne odpowiadają na zdiagnozowane problemy mieszkańców obszarów rewitalizacji?

Źródło: opracowanie własne.

Szkolenia prowadzone w świetlicach nie są skuteczną metodą zmniejszenia degradacji obszarów objętych programem. Zamiast wydawać środki na pogadanki, warto zapewnić mieszkańcom dobrą i taną komunikację, dostępną infrastrukturę. Aby grzybiarze nie musieli parkować na poboczach drogi 65 i zostawiać śmieci w lesie, ale mieli możliwość skorzystania np. z urządzonych miejsc postoju. Tego typu inwestycje bardziej przydadzą się mieszkańcom i będą stanowić lepszą bazę rozwoju gospodarczego gminy, niż podjazd dla niepełnosprawnych do budynku, gdzie żaden niepełnosprawny nigdy nie zajrzy.

Odpowiedź na uwagę: Działania zaprojektowane w ramach Programu Rewitalizacji skierowane mają być przede wszystkim do mieszkańców obszaru rewitalizacji (a nie do mieszkańców całej Gminy, czy też turystów i osób przyjezdnych, takich jak wymienieni w uwadze grzybiarze) i odpowiadać na problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji (np. wspomniana niepełnosprawność, czy też bezradność życiowa, niski poziom aktywności społecznej etc.). Ponadto rewitalizacja ma na celu poprawę sytuacji mieszkańców przede wszystkim w sferze społecznej (poprawa jakości życia, minimalizacja występowania zjawiska wykluczenia społecznego itp.)

Inne opinie i propozycje dotyczące przedmiotu konsultacji:

Warto rozmawiać o istotnych problemach gminy, a potem opracować program poprawy sytuacji, a nie odwrotnie - najpierw opracować program i działania które podlegają dofinansowaniu - i pod nie na siłę "podciągać" problemy mieszkańców. Czy naprawdę remont świetlic jest najistotniejszy

dla mieszkańców? Czy może zamiast kilku świetlic woleliby jeden posterunek policji w gminie? Jakie są priorytety tego programu? Postawione pod wytyczne instytucji finansującej - czy mają być rzeczywistymi problemami gminy i mieszkańców?

Odpowiedź na uwagę: Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne są odpowiedzią na zdiagnozowane na terenie obszaru rewitalizacji problemy. Przed powstaniem Gminnego Programu Rewitalizacji przygotowana została *Diagnoza obszarów zdegradowanych i przeznaczonych do rewitalizacji*, w której szczegółowej analizie poddano sytuację Gminy w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Dzięki diagnozie wyznaczony został obszar zdegradowany, a następnie obszar rewitalizacji, dla którego przygotowano kolejno: szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, wizję obszaru rewitalizacji, cele rewitalizacji i kierunki działań. Dopiero w następstwie tych działań powstały projekty rewitalizacyjne. Ponadto mieszkańcy zapraszani byli do udziału we współtworzeniu dokumentu na każdym etapie prac, w tym na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji czy też zbierania pomysłów na przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

10.2 Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji

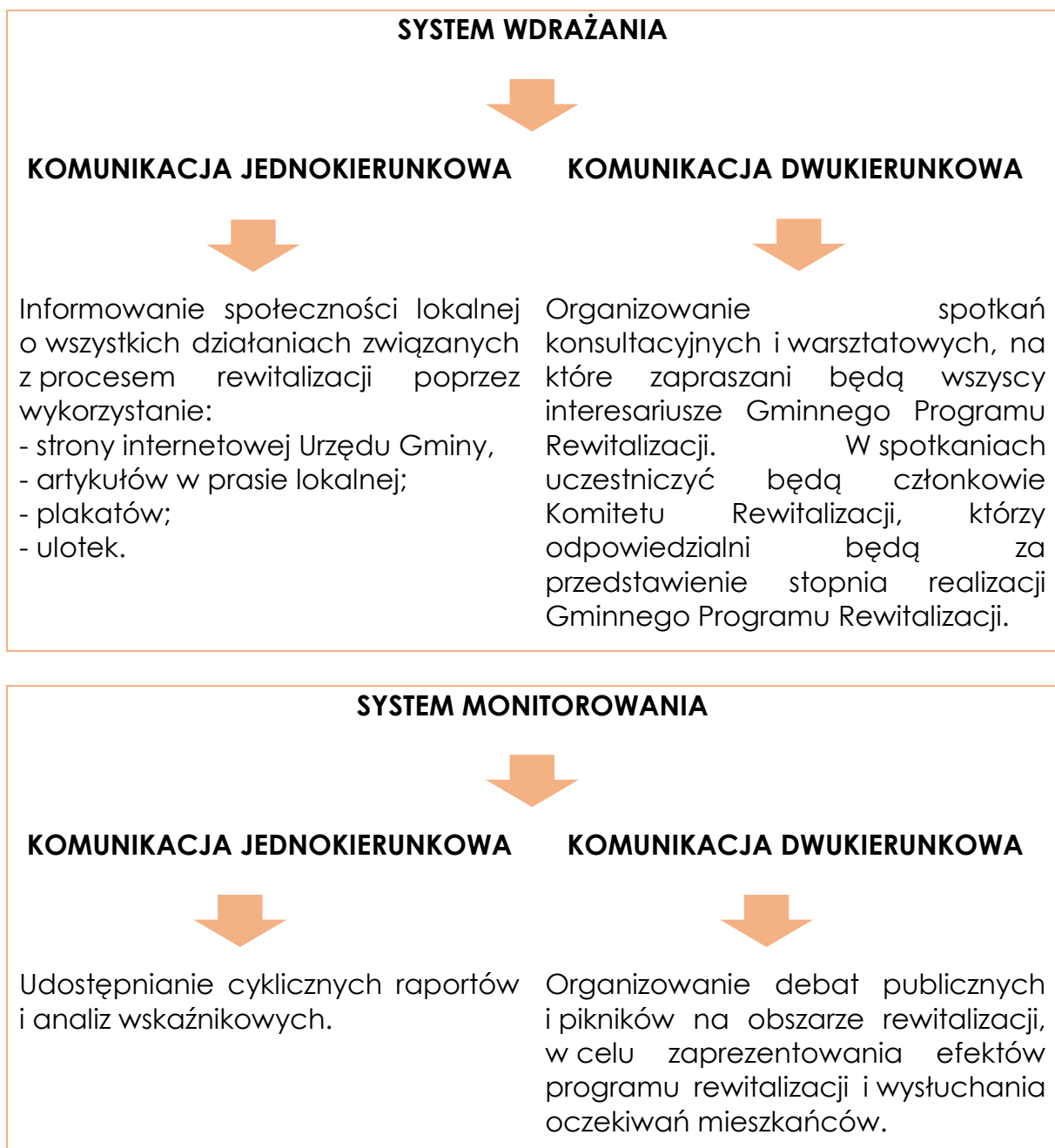
Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże rozpocznie się po podjęciu przez Radę Gminy uchwały w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże i rozpoczęciu działań, które będą miały na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

Partycypacja społeczna, stanowiąca istotną rolę w procesie rewitalizacji, zapewnia aktywny udział mieszkańców w pracach Komitetu Rewitalizacji oraz w konsultacjach społecznych Komitetu Rewitalizacji. Aktywny udział

interesariuszy Programu pozwoli na wypracowanie akceptacji społecznej dla realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskania środków finansowych i monitorowania postępów realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

Przewiduje się następujące formy partycypacji społecznej:

Schemat 1. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji

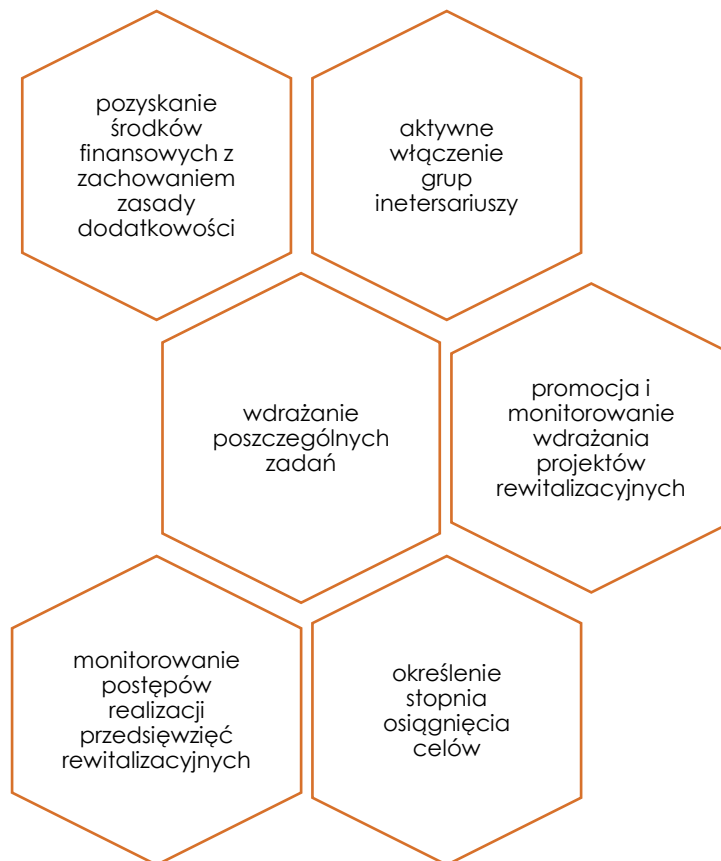

Źródło: Opracowanie własne.

11. System wdrażania (realizacji) Gminnego Programu Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji jest procesem długofalowym i złożonym, wymaga bowiem monitorowania procesu wdrażania, koordynowania realizacji projektów oraz kompleksowej oceny programu rewitalizacji w momencie jego zakończenia. Ze względu na wieloaspektowość Gminnego Programu Rewitalizacji należy odpowiednio zaplanować system zarządzania, na który składać się będą następujące działania:

Schemat 2. Elementy systemu zarządzania

Źródło: Opracowanie własne.

Organem odpowiedzialnym za wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji jest **Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże**, który stanowi organ decyzyjny. Natomiast organem wdrażającym i pełniącym funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta będzie **Komitet Rewitalizacji**, który powołanie zostanie w drodze zarządzenia

Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże. Jednostka ta będzie odpowiedzialna za ocenę wdrażania projektów oraz postępów prac. Komitet Rewitalizacji powołany zostanie na podstawie art. 7 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. z 2015 r. poz. 1777), w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji.

Do zadań Komitetu Rewitalizacji należeć będzie:

1. Opracowywanie i przedkładanie do Wójta Dobrzyniewo Duże raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji Programu;
2. Prowadzenie dialogu z interesariuszami GPR;
3. Monitorowanie przebiegu oraz ocena efektywności i skuteczności realizacji Programu;
4. Rozpatrywanie wniosków zmian do Programu;
5. Analiza i hierarchizacja projektów rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji;
6. Przedkładanie Wójtowi opinii w sprawie opracowanych projektów Programu.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 *Ustawy o rewitalizacji Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta. Zatem Komitet Rewitalizacji będzie współpracować z:*

- Mieszkańcami obszaru rewitalizacji;
- Przedstawicielami podmiotów gospodarczych, którzy prowadzą lub chcieliby prowadzić działalność na obszarze rewitalizacji;
- Referatami Urzędu Gminy w Dobrzyniewie Dużym (Referat Organizacyjny; Referat Spraw Obywatelskich i USC; Referat Finansowy, Referat Gospodarki Komunalnej; Referat Inwestycji, Planowania Przestrzennego, Gospodarki Gruntami);

- Radnymi tworzącymi Radę Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2014-2018 oraz wybranych w latach następnych;
- Z jednostkami pomocniczymi i organizacyjnymi;
- Organizacjami pozarządowymi;
- Innymi interesariuszami GPR.

Na spotkania Komitetu Rewitalizacji zapraszani będą także radni, sołtysi, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy, co pozwoli na pełne zaangażowanie interesariuszy rewitalizacji na wszystkich etapach realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

Wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2017-2022 wpisane zostaną do Wieloletniej Prognozy Finansowej oraz budżetów rocznych. Koszty związane z zarządzaniem i wdrożeniem programu ponosić będzie w całości Gmina Dobrzyniewo Duże.

W celu sprawnego zarządzania Programem, określono najważniejsze zadania poszczególnych podmiotów. Zakres zadań określony został w poniższej tabeli.

Tabela 37. Zadania podmiotów uczestniczących w Gminnym Programie Rewitalizacji

PODMIOT	ZAKRES ZADAŃ
Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże	☐ Zarządzanie GPR, ☐ Powołanie składu i zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji w formie zarządzenia, ☐ Nadzór nad strukturą zarządczą.
Komitet Rewitalizacji	☐ Organ wdrażający i pełniący funkcję opiniodawczo-doradczą, ☐ Sporządzanie raportów z realizacji przedsięwzięć, ☐ Zapewnienie prawidłowości w procesie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.
Rada Gminy Dobrzyniewo Duże	☐ Podejmowanie uchwał związanych z realizacją GPR lub jego aktualizacją; ☐ Uchwalenie zasad funkcjonowania i naboru Komitetu Rewitalizacji.
Referaty Gminy Dobrzyniewo Duże	☐ Przygotowanie wniosków o dofinansowanie projektów i niezbędnej dokumentacji związanej z realizacją projektów,

	☐ Udostępnianie danych niezbędnych dla procesu monitorowania Gminnym Programem Rewitalizacji.
Skarbnik Gminy Dobrzyniewo Duże	☐ Uwzględnienie projektów w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz budżetach rocznych.
Interesariusze GPR	☐ Zewnętrzne ciało opiniodawcze, monitorujące i zarządzające GPR. ☐ Udział w pracach nad aktualizacją GPR.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 38. Ramowy harmonogram realizacji programu

Nazwa projektu	Harmonogram realizacji projektu
Aktywizacja zawodowa	2018-2020
Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Usług Asystenckich	2018-2020
Aktywni razem	2018-2020
Wolni od azbestu	2017-2020
Punkt mediacji	2017-2021
Modernizacja świetlicy wiejskiej w Dobrzyniewie Kościelnym	2017-2019
Remont świetlicy w Chrańkach	2018-2019
Remont Wiejskiego Domu Kultury z infrastrukturą wokół obiektu	2018-2020
Wyrównanie powierzchni wokół świetlicy wiejskiej w Obrubnikach	2021-2022
Doposażenie Szkoły Podstawowej w Obrubnikach w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny	2019-2021
„Zrób to dziś!” – cykl szkoleń w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej	2018-2020
Proekologiczne gospodarstwa rolne – pomysłem na nowe przedsięwzięcie	2019-2020
Kurs na przewodnika turystycznego	2022
Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców	2019-2020
Programy wspomagające prowadzenie firmy	2021
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	2018-2020
Budowa placów zabaw dla dzieci wraz z siłownią pod chmurką	2020-2022
Kulturalnie bez azbestu	2021
Zajęcia dodatkowe w szkole w Obrubnikach	2022
Wzrost samooceny mieszkańców	2021

Źródło: Opracowanie własne.

12. System monitoringu i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji

System monitorowania i oceny stanowi jeden z kluczowych etapów procesu zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji. Proces monitorowania koncentrować się będzie na **ocenie stopnia wdrażania i realizacji założeń zawartych w Programie**. System monitoringu prowadzony w sposób ciągły, pozwoli na szybkie i skuteczne podejmowanie działań w przypadku gdy zdiagnozowane zostaną utrudnienia przy realizacji GPR. Odbywać się będzie na dwóch poziomach:

1. Stopień realizacji przedsięwzięć głównych i uzupełniających;
2. Analiza zmian zachodzących na obszarach wyznaczonych do rewitalizacji.

Za monitorowanie procesu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji odpowiedzialny będzie Komitet Rewitalizacji. Podstawą systemu monitoringu będzie pozyskiwanie danych gromadzonych przez komórki organizacyjne Urzędu Gminy w Dobrzyniewie Dużym. Zbieranie danych w sposób systematyczny na poziomie adresowym, z możliwością agregacji danych na poziomie wyodrębnionych jednostek analitycznych (tj. sołectw), pozwoli na tworzenie raportów okresowych (**raz na dwa lata**) i końcowych z realizacji Programu. Pozyskane dane pozwolą na określenie tendencji badanego zjawiska (spadku lub wzrostu) oraz możliwości uzyskania założonego efektu końcowego.

Monitoring bazować będzie na podstawie **wskaźnika produktu i rezultatu**. Pierwszy z nich mierzy konkretne, materialne efekty, które powstały w trakcie realizowania projektu oraz stanowią rezultat wydatkowania przyznawanych środków. Natomiast wskaźniki rezultatu odnoszą się do efektów działań, jakie nastąpiły w wyniku realizacji projektu po jego zakończeniu i wpłynęły bezpośrednio na otoczenie społeczno-gospodarcze.

Tabela 39. Wskaźniki produktu i rezultatu dla projektów rewitalizacyjnych

Problem	Kierunek działań	Projekt rewitalizacyjny	Wskaźniki produktu (P) i rezultatu (R)	Wartość docelowa	Źródło danych
PROJEKTY GŁÓWNE					
Bezrobocie	<u>1.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych</u>	Aktywizacja zawodowa	P: Liczba zrealizowanych szkoleń [szt.]	5	Listy obecności, dokumentacja zdjęciowa, ewaluacja ex post
			P: Liczba uczestników projektu [os.]	40	
			R: Liczba osób bezrobotnych, które uzyskały zatrudnienie po zakończeniu projektu [os.]	8	
			R: Liczba uczestników zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po zakończeniu projektu [os.]	22	
Bezradność życiowa, wykluczenie społeczne	<u>1.2 Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności</u> <u>1.3 Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym</u>	Punkt Poradnictwa Rodzinnego i Usług Asystenckich	P: Liczba udzielonych porad [szt./rok]	30	Raporty z realizacji projektu
			R: Liczba wspartych osób z niepełnosprawnościami [os./rok]	15	

Mała liczba organizacji pozarządowych i niski kapitał społeczny mieszkańców	1.4 Wzrost liczby inicjatyw lokalnych poprzez rozwój organizacji pozarządowych	Aktywni razem	P: Liczba uczestników szkoleń [os.]	35	Dokumentacja projektowa, listy obecności
			R: Liczba uczestników, którzy otrzymali certyfikat po zakończeniu szkoleń [os.]	35	
Nadmierna ilość wyrobów azbestowych	3.1 Aktywizacja mieszkańców w zakresie usuwania wyrobów azbestowych	Wolni od azbestu	P: Liczba przeprowadzonych kampanii przeciważbestowych [szt./rok]	6	Dokumentacja zdjęciowa, dokumentacja projektowa
			R: Liczba osób, do których dotarła kampania [os.]	1000	
Niska samowystarczalność ekonomiczna ludności, bezradność życiowa	1.2 Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności 1.3 Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym	Punkt mediacji	P: Liczba udzielonych porad [szt./rok]	20	Raporty z realizacji projektu
			R: Liczba osób korzystających z punktu [os.]	40	
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną	4.1 Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców	Modernizacja świetlicy wiejskiej w Dobrzniewie Kościelnym	P: Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej [szt.]	1	Protokół zdawczo-odbiorczy
			R: Liczba użytkowników zmodernizowanego obiektu [os.]	120	Listy obecności
Niewystarczające wyposażenie w	4.1 Modernizacja infrastruktury służącej	Remont świetlicy w Chrańkach	P: Liczba zmodernizowanych	1	Protokół zdawczo-odbiorczy

infrastrukturę społeczną i techniczną	<u>aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców</u>		obiektów infrastruktury społecznej [szt.]	250	Listy obecności
			R: Liczba użytkowników zmodernizowanego obiektu [os.]		
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną	4.1 Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców	Remont Wiejskiego Domu Kultury wraz z infrastrukturą wokół obiektu	P: Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]	1	Protokół zdawczo-odbiorczy
			R: Liczba użytkowników zmodernizowanego obiektu [os.]	180	Listy obecności
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną	4.1 Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców	Wyrównanie powierzchni wokół świetlicy wiejskiej w Obrubnikach	P: Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [m ²]	4560,00	Protokół zdawczo-odbiorczy
			R: Liczba użytkowników zmodernizowanej powierzchni [os.]	150	Listy obecności
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną	4.1 Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców	Doposażenie Szkoły Podstawowej w Obrubnikach w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny	P: Liczba zakupionego sprzętu audiowizualnego [szt.]	10	Dokumentacja szkoły
			R: Liczba użytkowników zakupionego sprzętu [os.]	40	
Niski stopień przedsiębiorczości	2.1 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości	„Zrób to dziś!” – cykl szkoleń w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej	P: Liczba uczestników szkoleń [os.]	30	Dokumentacja projektowa, listy obecności
			R: Liczba uczestników szkoleń, którzy po zakończeniu szkolenia otrzymali certyfikat [os.]	30	
Niski stopień przedsiębiorczości	2.1 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości	Proekologiczne gospodarstwa rolne –	P: Liczba uczestników szkoleń [os.]	45	

		pomysłem na nowe przedsięwzięcie	R: Liczba uczestników szkoleń, którzy po zakończeniu szkolenia otrzymali certyfikat [os.]	45	Dokumentacja projektowa, listy obecności
Bezrobocie	<u>1.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych</u>	Kurs na przewodnika turystycznego	P: Liczba uczestników szkoleń [os.]	10	Dokumentacja projektowa, listy obecności
			R: Liczba uczestników szkoleń, którzy po zakończeniu szkolenia otrzymali certyfikat [os.]	10	
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE					
Niski stopień przedsiębiorczości	<u>2.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości</u>	Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja zawodowa mieszkańców	P: Liczba uczestników szkoleń [os.]	35	Dokumentacja projektowa, listy obecności
			R: Liczba uczestników szkoleń, którzy po zakończeniu szkolenia otrzymali certyfikat [os.]	35	
Niski stopień przedsiębiorczości	<u>2.1. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości</u>	Programy wspomagające prowadzenie firmy	P: Liczba uczestników szkoleń [os.]	25	Dokumentacja projektowa, listy obecności
			R: Liczba uczestników szkoleń, którzy po zakończeniu szkolenia otrzymali certyfikat [os.]	25	
Zły stan infrastruktury kanalizacyjnej	4.2 Poprawa jakości korzystania z kanalizacji	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	P: Liczba osób, które zgłoszą się po dofinansowanie	20	Lista złożonych wniosków, umowy o dofinansowanie

			R: Liczba nowopowstałych przydomowych oczyszczalni ścieków	10	
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną, w tym infrastrukturę dla dzieci	<u>4.1 Modernizacja infrastruktury służącej aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców</u>	Budowa placów zabaw dla dzieci wraz z siłownią pod chmurką	P: Liczba nowopowstałych placów zabaw dla dzieci	3	Protokół zdawczo-odbiorczy, dokumentacja zdjęciowa
			R: Liczba dzieci korzystających z nowych placów zabaw	80	
Nadmierna ilość wyrobów azbestowych	3.1 Aktywizacja mieszkańców w zakresie usuwania wyrobów azbestowych	Kulturalnie bez azbestu	P: Liczba imprez okolicznościowych, na których prowadzona będzie akcja informacyjna	5	Dokumentacja zdjęciowa, dokumentacja projektowa
			R: Liczba osób, do których dotarła kampania [os.]	1000	
Dziedziczenie bezradności, niski poziom aktywizacji społecznej	<u>1.3 Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym</u>	Zajęcia dodatkowe w szkole w Obrubnikach	P: Liczba dzieci, które wezmą udział w zajęciach dodatkowych	25	Dokumentacja szkoły
			R: Liczba dzieci, które poprawią swoje wyniki w nauce	15	

Bezradność życiowa, niska samoocena osób wykluczonych społecznie	<u>1.2 Wsparcie rodzin z problemami niskiej samowystarczalności</u>	Wzrost samooceny mieszkańców	P: Liczba przeprowadzonych warsztatów	12	Dokumentacja projektowa, listy obecności
	<u>1.3 Aktywizacja i integracja grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym</u>		R: Liczba wspartych osób	30	

Źródło: Opracowanie własne.

Poniższa tabela przedstawia wskaźniki realizacji celów rewitalizacji. Wzrost wartości docelowej wskaźnika lub jego spadek (w zależności od zjawiska) wynikać będzie z prowadzonych działań rewitalizacyjnych. Z uwagi na fakt, iż obecnie niemożliwe jest wybudowanie infrastruktury kanalizacyjnej na terenie obszarów rewitalizacji, za wskaźnik realizacji celów posłuży liczba nowowytbudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków, które również wpływają na poprawę jakości środowiska naturalnego (stan gleb, wód gruntowych i powierzchniowych) oraz poprawę jakości życia mieszkańców.

Tabela 40. Wskaźniki realizacji celów rewitalizacji

Cele strategiczne	Wskaźniki	Wartość bazowa dla obszaru rewitalizacji	Wartość docelowa	Trend
Zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego poprzez rozwój aktywności społecznej	Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	50,49	47,96	Spadek o 5%
	Liczba osób objętych pomocą GOPS	15,91	14,79	Spadek o 7%
	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	1,64	1,72	Wzrost o 5%
Wzrost poziomu przedsiębiorczości i rozwój gospodarczy regionu	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	31,02	32,65	Wzrost o 5%
Poprawa i ochrona stanu środowiska poprzez zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych	Ilość zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych [ha]	7,14	6,96	Spadek o 10%
Modernizacja i rozbudowa infrastruktury w celu wzrostu jakości życia i aktywizacji społecznej	Zmodernizowane obiekty służące aktywizacji mieszkańców	0	5	Wzrost o 5
	Liczba obiektów infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży na obszarze rewitalizacji	23	26	Wzrost o 3
	Liczba nowowybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	0	10	Wzrost o 10

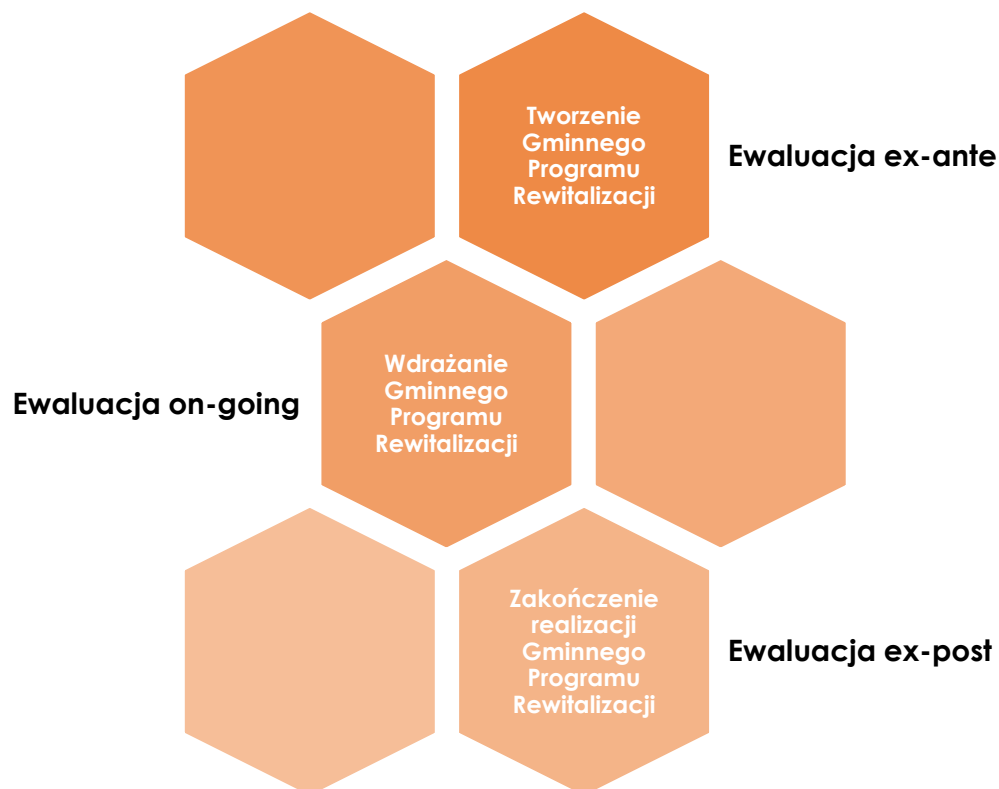
Źródło: Opracowanie własne.

12.1 Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji

Proces ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże zakłada analizę wpływu projektów rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty społeczne, gospodarcze i przestrzenne oraz na ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji. Ewaluację programu przeprowadzać będzie Komitet Rewitalizacji, który współpracować będzie z instytucjami publicznymi (np. PUP-em, GOPS-em) oraz z innymi beneficjentami Gminnego Programu Rewitalizacji.

Ewaluacja przebiegała będzie etapowo:

Schemat 3. Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

Monitoring i ocena Gminnego Programu Rewitalizacji przekazywane będą do wiadomości publicznej.

12.2 Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji

Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji przeprowadzona zostanie w sytuacji, gdy zaobserwuje się brak:

- realizacji celów rewitalizacji;
- osiągania efektów założonych po realizacji projektów rewitalizacyjnych;
- poprawy sytuacji na obszarze rewitalizacji.

Konieczność wprowadzenia zmian do Programu Rewitalizacji wynikać może również z:

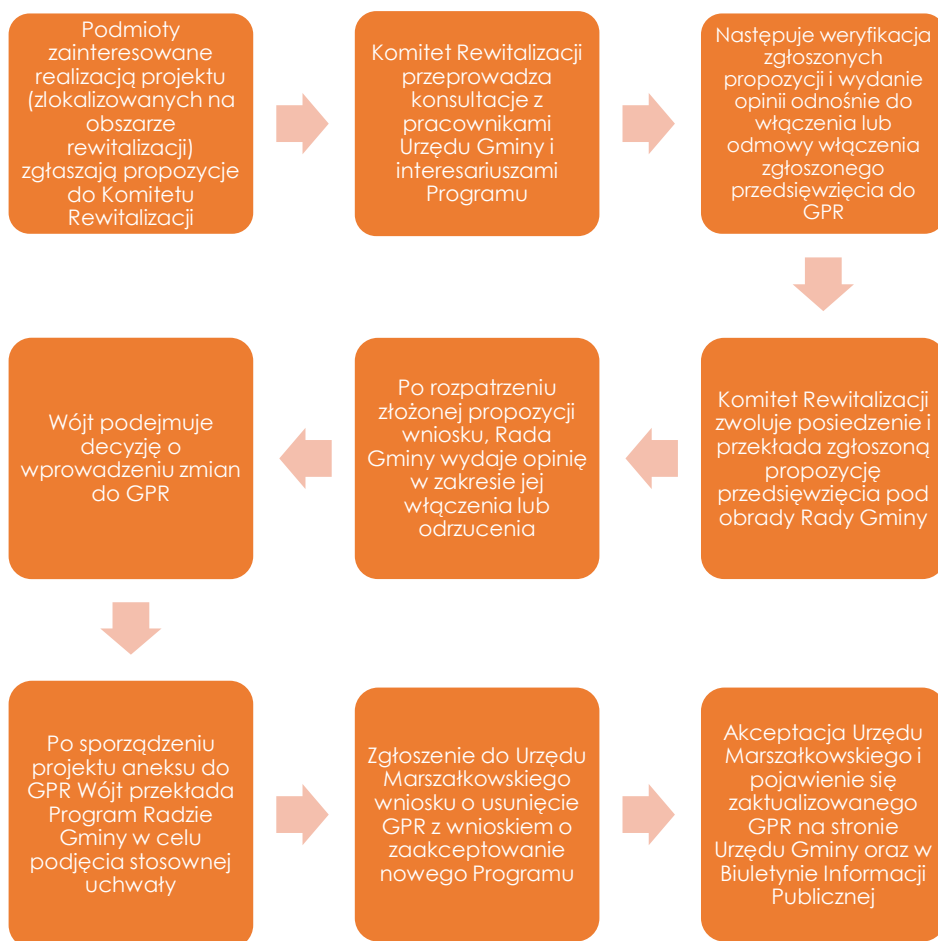
- zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej gminy;
- zaobserwowania innych potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru rewitalizacji;
- nieodpowiednio dobranych działań rewitalizacyjnych, które nie eliminują problemów na obszarze rewitalizacji;
- dostosowania działań podejmowanych w ramach programu do możliwości budżetu gminy czy też pozyskanych (lub nie) środków zewnętrznych.

Wszystkie zaplanowane działania określone będą dzięki analizie potrzeb i identyfikacji deficytów na obszarze rewitalizacji. Wpisywać będą się w zakres publicznych i niepublicznych zadań samorządu gminnego zgodnie z *Ustawą z dnia 8 marca 1990r. o Samorządzie Gminnym uzupełnioną obwieszczeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 2016 roku (Dz.U. 2016 poz.446)*. **Jednostką uzupełniającą proces rewitalizacji, będącą jednocześnie głosem społeczności lokalnej będzie Rada Gminy Dobrzyniewo Duże.** Kompetencje jednostki regulowane są za pomocą powszechnie obowiązujących aktów prawnych, aktów wykonawczych oraz Regulaminem Rady Gminy Dobrzyniewo Duże. W proces aktualizacji zaangażowani zostaną również mieszkańcy obszaru rewitalizacji poprzez:

- spotkania z mieszkańcami (w tym organizowanie spotkań, debat i konsultacji społecznych) i możliwość zgłaszania uwag w formie papierowej i ustnej;
- ankiety ewaluacyjne;
- udostępnianie poprawionej wersji Gminnego Programu Rewitalizacji na stronie internetowej Urzędu Gminy i możliwość zgłaszania uwag w formie papierowej, elektronicznej i ustnej.

Proces aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji przebiegać będzie według następującej ścieżki postępowania:

Schemat 4. Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

12.3 Niezbędne zmiany w dokumentach strategicznych Gminy Dobrzyniewo Duże

Specjalna Strefa Rewitalizacji

W Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże nie przewiduje się obecnie ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku. Dopuszcza się jednak utworzenie Specjalnej Strefy Rewitalizacji w przyszłości.

Zmiany w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże

Lista głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych, nie powodują konieczności zmian w *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobrzyniewo Duże*.

Zmiany w Uchwale Dotyczącej Lokali Komunalnych

Nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w *Uchwale nr XVIII/86/16 Rady Gminy Dobrzyniewo Duże z dnia 26 lutego 2016r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2016 – 2020*.

Zmiany w uchwale dotyczącej Komitetu Rewitalizacji

Uchwała Rady Gminy Dobrzyniewo Duże w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji podjęta zostanie po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji.

12.4 Analiza oddziaływania na środowisko

Na podstawie art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, zwrócono się z wnioskiem o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzania strategicznej

oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże.

W wyniku uzyskanych opinii odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla GPR.

13. Opiniowanie Gminnego Programu Rewitalizacji

Zgodnie z art. 17 i 18 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, przeprowadzone zostało opiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże. W poniższej tabeli przedstawione zostało zestawienie otrzymanych opinii.

Tabela 41 Opiniowanie Gminnego Programu Rewitalizacji

Lp.	Instytucja	Opinia	Data wysłania pisma z prośbą o zaopiniowanie	Data otrzymania opinii
1.	Starostwo Powiatowe w Białymstoku	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	28.12.2017r.
2.	Zarząd Województwa Podlaskiego	Projekt zaopiniowany pozytywnie. Bez uwag.	28.12.2017r.	23.01.2018r.
3.	Wojewoda Podlaski	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
4.	Wojewódzki Sztab Wojskowy w Białymstoku	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
5.	Placówka Straży Granicznej w Michałowie	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
6.	Podlaski Komendant Wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
7.	Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku	Projekt zaopiniowany pozytywnie. Bez uwag.	28.12.2017r.	10.01.2018r.

Lp.	Instytucja	Opinia	Data wysłania pisma z prośbą o zaopiniowanie	Data otrzymania opinii
8.	Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
9.	Referat Gospodarki Komunalnej	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
10.	Powiatowy Zarząd Dróg w Białymstoku	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
11.	Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich	Nie znaleziono podstaw do wydania opinii.	28.12.2017r.	09.01.2018r.
12.	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Białymstoku	Projekt zaopiniowany pozytywnie. Bez uwag.	28.12.2017r.	09.01.2018r.
13.	Oddział Gospodarowania Nieruchomościami PKP S.A. w Warszawie	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
14.	Komunalne Towarzystwo Budownictwa Społecznego	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
15.	Starostwo Powiatowe w Białymstoku Wydział Komunikacji	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
16.	PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok	Projekt zaopiniowany pozytywnie. Bez uwag.	28.12.2017r.	08.01.2018r.
17.	Komitet Rewitalizacji	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu	28.12.2017r.	-

Lp.	Instytucja	Opinia	Data wysłania pisma z prośbą o zaopiniowanie	Data otrzymania opinii
		gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).		
18.	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku	Projekt zaopiniowany pozytywnie. Bez uwag.	28.12.2017r.	16.01.2018r.
19.	Podlaski Wojewódzki Konserwator Zabytków	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
20.	Wydział Geodezji Katastru i Nieruchomości	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
21.	Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie	Zgodnie z pismem nieprzedstawienie opinii w wyznaczonym terminie uważa się za równoznaczne z pozytywnym zaopiniowaniem projektu gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z art. 18 ust. 3 ustawy).	28.12.2017r.	-
22.	Minister Zdrowia	Nie znaleziono podstaw do wydania opinii.	28.12.2017r.	12.01.2018r.
23.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	Projekt zaopiniowany pozytywnie. Bez uwag.	28.12.2017r.	12.01.2018r.
24.	Krajowy Zasób Nieruchomości	Nie znaleziono podstaw do wydania opinii.	28.12.2017r.	15.01.2018r.

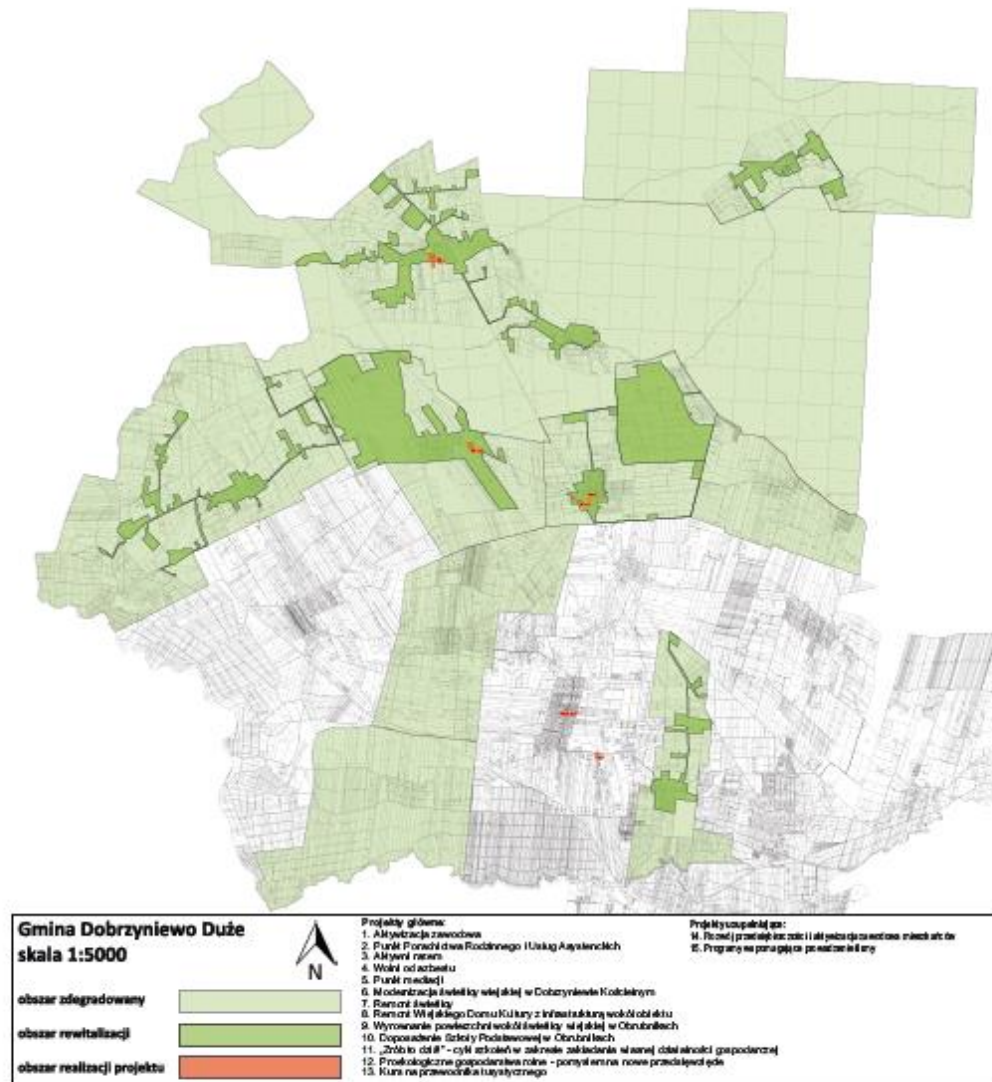
Źródło: opracowanie własne.

14. Załącznik 1 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 15.1. pkt 14 Ustawy o rewitalizacji poniżej zaprezentowano poglądową mapę, na której zaznaczone zostały podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji. Mapa (dodana w formie Załącznika 1 do Gminnego Programu Rewitalizacji) sporządzona została w skali 1:5000 opracowana na podstawie mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne⁵.

⁵ Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.

Rysunek 24. Poglądowa mapa podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych

Źródło: Opracowanie własne.

15. Załącznik 2 Badanie ankietowe

Na etapie diagnozy wyznaczono obszary zdegradowane oraz obszary rewitalizacji. Za obszary najbardziej zdegradowane, wymagające poddaniu rewitalizacji, uznano następujące obszary:

- 1) Borsukówka
- 2) Chрабоły
- 3) Dobrzyniewo Kościelne
- 4) Kopisk
- 5) Kozińce
- 6) Kulikówka
- 7) Obrubniki
- 8) Szacify.

By pogłębić wiedzę na temat obszarów rewitalizacji oraz by poznać rzeczywiste potrzeby i oczekiwania mieszkańców, przeprowadzono wywiad ankietowy dotyczący problemów i możliwych do zrealizowania działań na terenie obszarów przeznaczonych do rewitalizacji.

Podczas konsultacji społecznych dotyczących oceny Diagnozy obszarów zdegradowanych i przeznaczonych do rewitalizacji w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Dobrzyniewo Duże przeprowadzono ankietę metodami CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview- wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony www), tj. metodą zbierania informacji, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej, oraz PAPI (Paper & Pen Interview), tj. metodą bezpośredniego indywidualnego wywiadu kwestionariuszowego, gdzie ankieter odczytuje pytania i notuje odpowiedzi ankietowanego na kartce z formularzem.

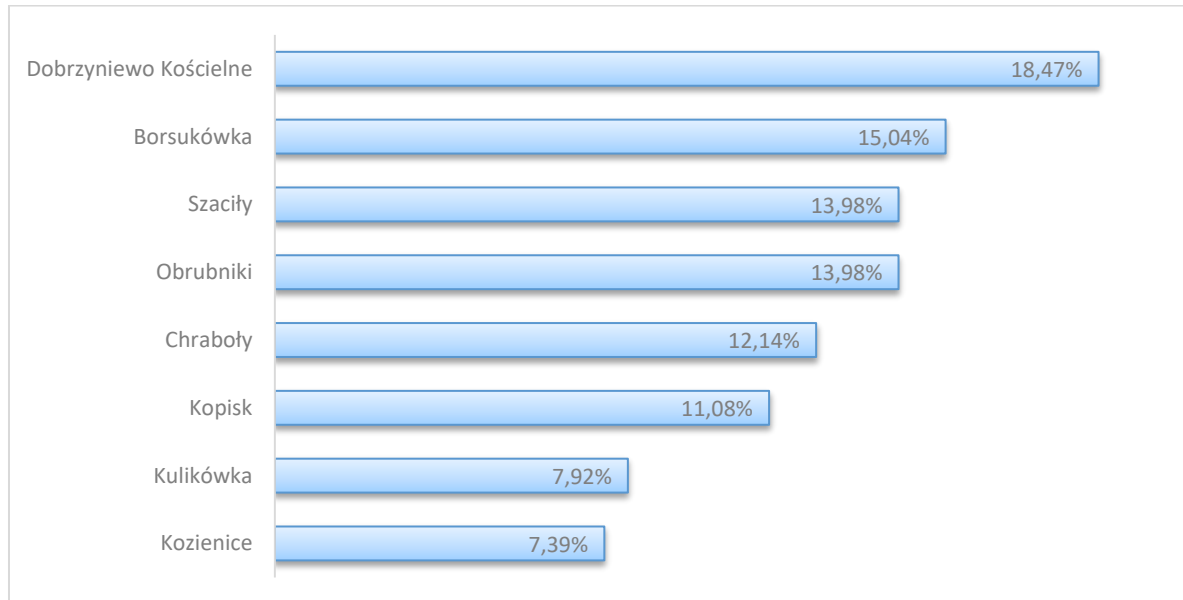
Ankiety realizowane były na terenie obszarów rewitalizowanych, dodatkowo ankieta umieszczona została na stronie internetowej, dzięki czemu możliwe było jej elektroniczne wypełnienie.

W badaniu odpowiedzi udzieliło 379 mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Część pierwsza ankiety dotyczyła ogólnej charakterystyki gminy, problemów, jakie występują na jej terenie, zaniedbywanych grup społecznych, ale także uczestnictwa w kulturze i gotowości do uczestnictwa w konsultacjach społecznych. Drugą część stanowiła metryka, pozwalająca na dokonanie diagnozy profilu osób ankietowanych.

Pierwsze pytanie dotyczyło obszarów, do których odnoszą się odpowiedzi respondentów. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, największy odsetek dotyczył sołectwa Dobrzyniewo Kościelne (18,47%), następnie Borsukówki (15,04%), Szaciły i Obrubniki (po 53 odpowiedzi). Mniejsza liczba osób odnosiła swoje odpowiedzi do sołectwa Chрабоły (12,14%), Kopisk (11,08%) i Kulikówka (7,92%), najmniejszy odsetek odpowiedzi przypadł zaś na sołectwo Kozienice (7,39%).

Wykres 3. Prosimy o zaznaczenie, do którego obszaru odnoszą się Pana(i) odpowiedzi

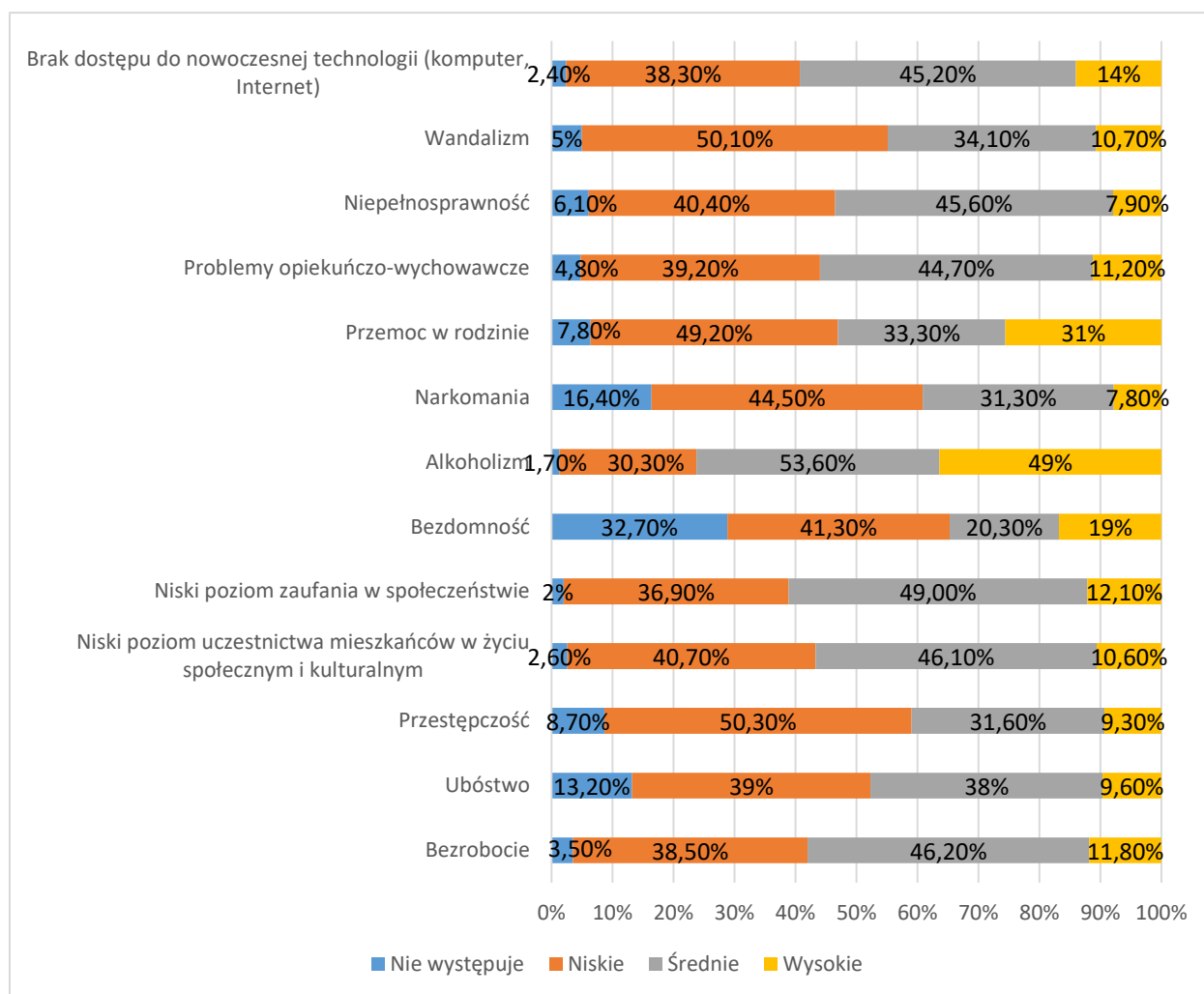

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Uczestnicy badania ankietowego poproszeni zostali o dokonanie oceny natężenia poszczególnych problemów społecznych na obszarze rewitalizacji. Zdaniem ankietowanych, bezdomność jest problemem najrzadziej

obserwowanym na analizowanym obszarze- na odpowiedź „nie występuje” i „niskie” przypadło 74% odpowiedzi. Odpowiedzi te przeważały również w przypadku problemów takich, jak wandalizm, narkomania, oraz przestępczość. Zdaniem uczestników, większym natężeniem cechują się brak dostępu do nowoczesnej technologii, problemy opiekuńczo-wychowawcze, niski poziom zaufania w społeczeństwie oraz niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym gminy, a także bezrobocie. Problemem najczęściej obserwowanym przez respondentów jest zaś alkoholizm, na który przypadła zdecydowana większość odpowiedzi „średnie” i „wysokie”.

Wykres 4. Jak ocenia Pan(i) natężenie poszczególnych problemów społecznych na obszarze rewitalizacji

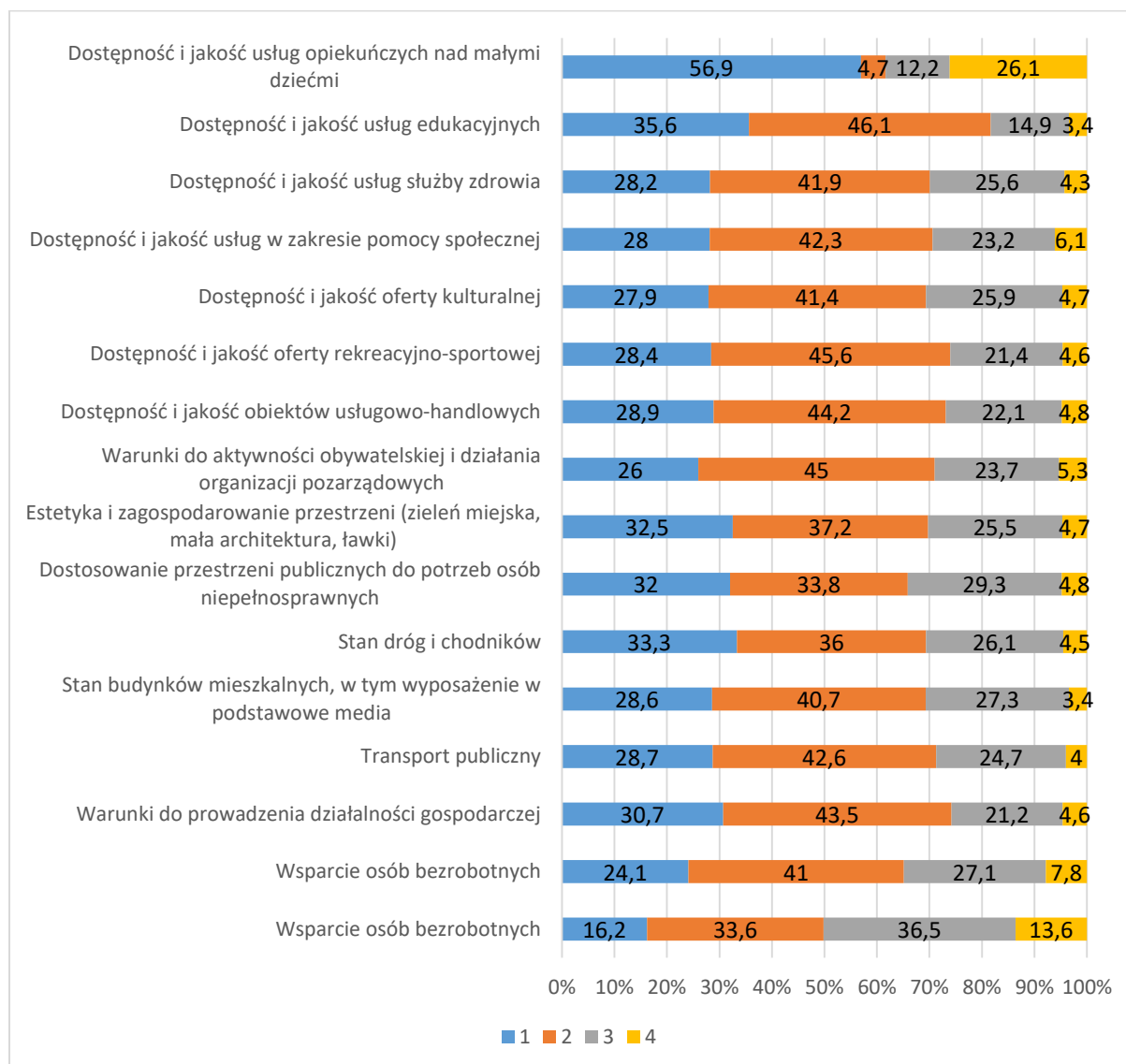
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Ponadto, wskazanym innym problemem o niskim natężeniu jest brak ścieżek rowerowych.

Respondenci badania ankietowego ocenili poszczególne aspekty życia na obszarze rewitalizacji, mając do dyspozycji skalę od 0 do 4, gdzie 4 jest oceną najwyższą, stanowiącą o dobrej sytuacji w danym zakresie. Jak wynika z danych, zdecydowanie największy odsetek odpowiedzi najniższych przypadł na dostępność i jakość usług opieki nad małym i dziećmi. Ponadto, negatywne odpowiedzi (1 oraz 2) zdecydowanie dominowały w kontekście wszystkich możliwych odpowiedzi (poza wsparciem osób bezrobotnych, w przypadku którego przewyższał odsetek odpowiedzi pozytywnych), przy

czym najwięcej ich przypadło na dostępność i jakość usług edukacyjnych. Dostosowanie przestrzeni publicznych, poza wsparciem osób bezrobotnych, zostało ocenione względnie wysoko na tle pozostałych aspektów życia w obszarze rewitalizacji.

Wykres 5. Jak ocenia Pan(i) następujące aspekty życia na obszarze rewitalizacji- Prosimy bardzo o ocenę w skali od 0 do 4, gdzie 0 oznacza ocenę najniższą a 4 najwyższą.

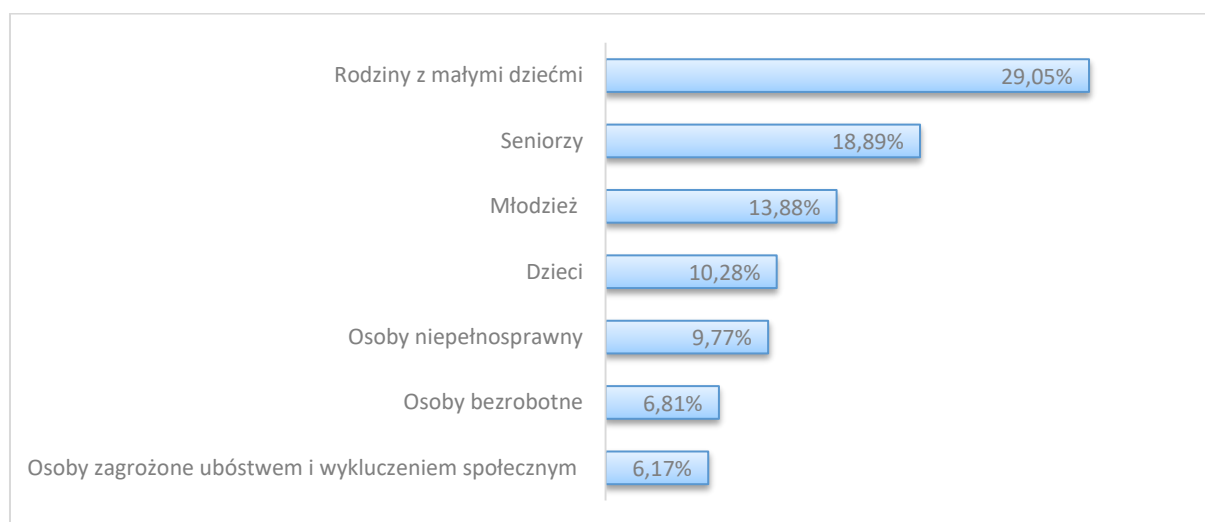

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Mieszkańcy wskazali, jakie ich zdaniem grupy powinny zostać głównymi beneficjentami Programu Rewitalizacji. Zdecydowana większość respondentów wskazała rodziny z małymi dziećmi (29,05%). Niemal o połowę mniej odpowiedzi przypadło na seniorów (18,89%), mniej zaś na młodzież

(13,88%) i dzieci (10,28%). Najniższy odsetek wskazań dotyczył osób bezrobotnych (6,81%) oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (6,17%).

Wykres 6. Jakie grupy powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji (odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru)?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

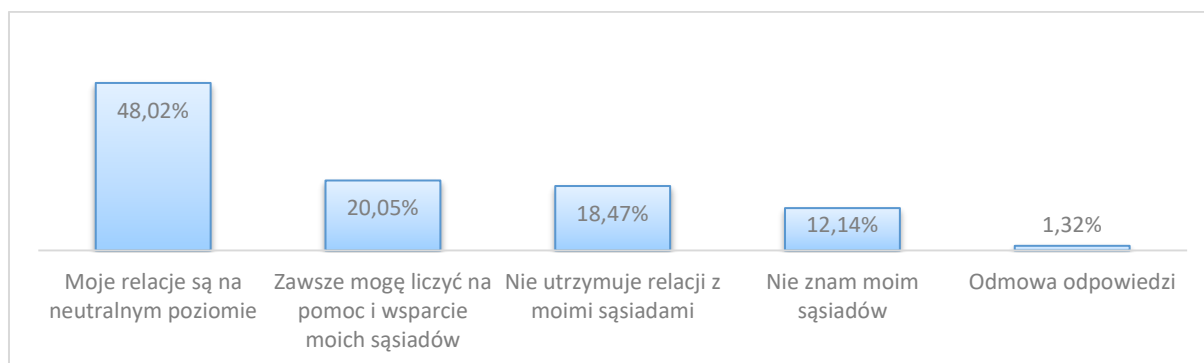
Mieszkańcy Gminy Dobrzyniewo Duże zapytani zostali jakie, ich zdaniem, są największe atuty i potencjały wybranego obszaru do rewitalizacji.

Zgodnie z udzielanymi przez respondentów odpowiedziami, atutami i potencjałami obszaru wskazanego do działań rewitalizacyjnych są przede wszystkim jego lokalizacja, jak również położenie samej gminy, ze wskazaniem na lokalizację trasy przelotowej oraz poblizko dużego miasta. Część ankietowanych uwagę zwróciła na dostępność infrastruktury, wskazując na sklepy, świetlicę, kościół czy dom kultury. Zdaniem ankietowanych jest to obszar o walorach rekreacyjnych, a jego atutem jest również nazwa miejscowości. Według części respondentów o potencjale obszaru stanowi czyste środowisko naturalne, bogactwo zasobów naturalnych, oraz dostępność atrakcyjnych przyrodniczych terenów- Puszczy Knyszyńskiej. Mieszkaniec obszaru rewitalizacji wskazał także na promocję gminy.

Zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców obszaru rewitalizacji (182 osoby) określa swoje kontakty z sąsiadami jako neutralne. Drugim

najczęstszym wskazaniem, choć na który przypada o ponad połowę mniej odpowiedzi, jest dobra sąsiedzka relacja, wskazująca na integrację społeczną (20,05%). Porównywalny odsetek odpowiedzi przypada jednakże na odpowiedź dotyczącą nieutrzymywania relacji, a 12,14% osób utrzymuje, że nie zna swych sąsiadów.

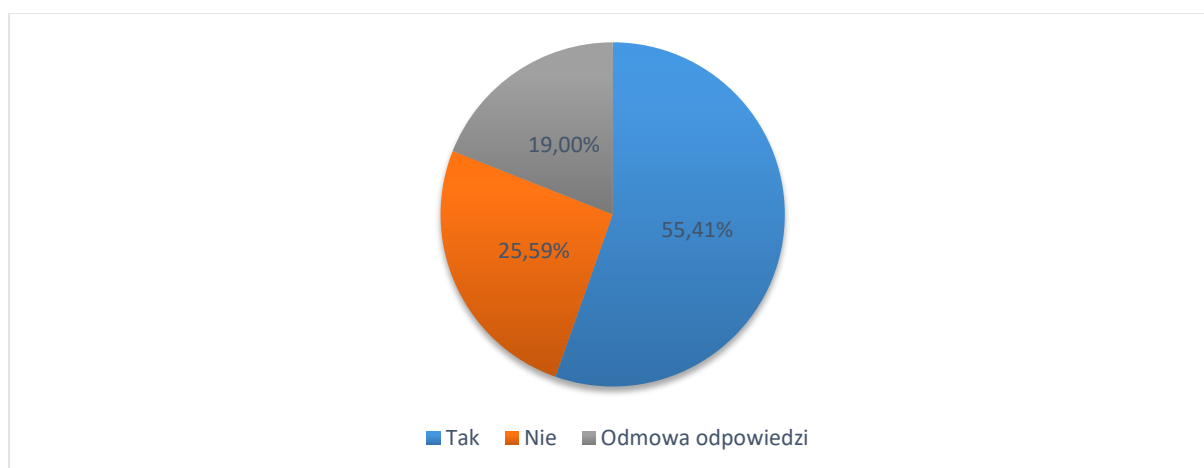
Wykres 7. Jak mógłby Pan(i) określić swoje relacje z sąsiadami?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Ponad połowa osób ankietowanych (55,41%) włączyłaby się w działania rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości życia w miejscu zamieszkania. Odpowiedź negatywną zaznaczyło 25,59% respondentów, natomiast 19,00% odmówiło udzielenia odpowiedzi.

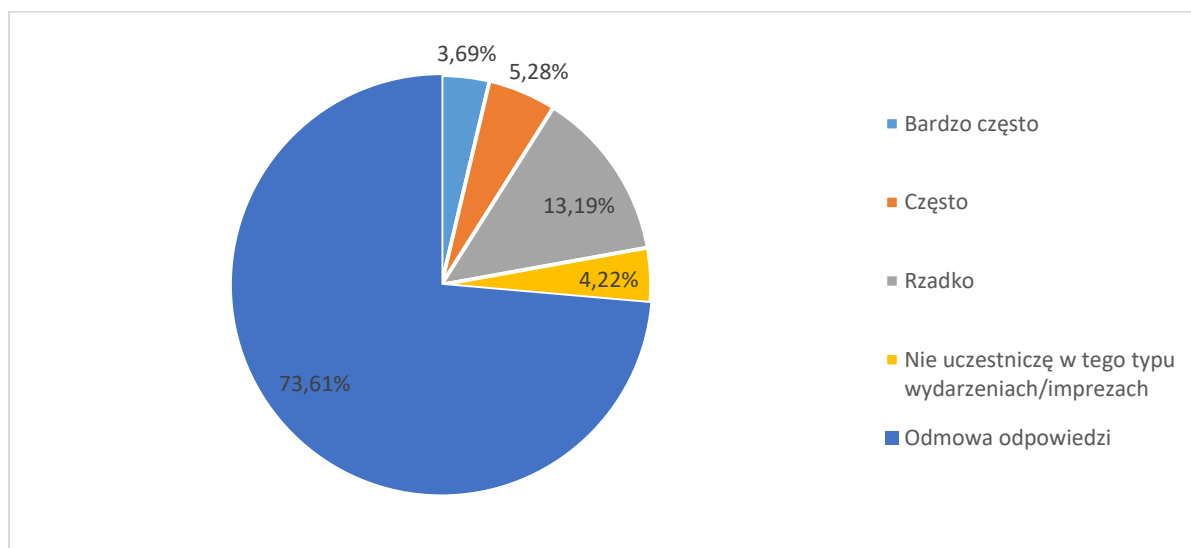
Wykres 8. Czy włączyłaby/by się Pana(i) w działania podejmowane na rzecz poprawy życia w miejscu zamieszkania?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

O względnie niskiej aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji w życiu publicznym Gminy Dobrzyniewo Duże świadczy pytanie dotyczące uczestnictwa w wydarzeniach masowych i kulturalnych na terenie gminy. Zdecydowana większość ankietowanych odmówiła udzielenia odpowiedzi na zadane pytanie (73,61%). Natomiast Ci respondenci, którzy zdecydowali się na udzielenie odpowiedzi na zadane pytanie wskazali, że rzadko biorą udział w tego rodzaju imprezach (13,19%). Pozostałe odpowiedzi rozłożyły się względnie równomiernie – 5,28% uczestniczy często, a 4,22% respondentów deklarowało brak uczestnictwa. Zaledwie 3,69% badanych to osoby aktywnie uczestniczące w życiu kulturalnym gminy.

Wykres 9. Jak często uczestniczy Pan(i) w wydarzeniach, imprezach kulturalnych organizowanych w gminie

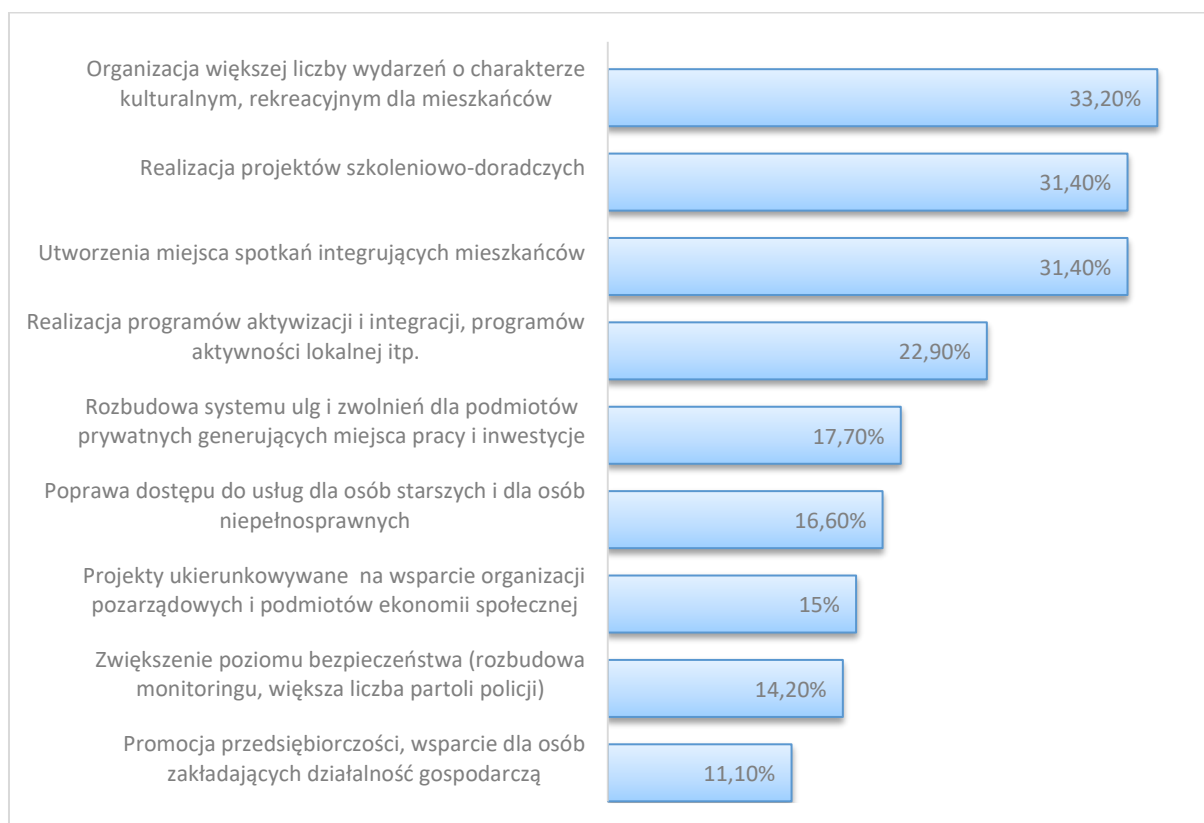

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Respondenci zapytani zostali jakie działania podjęte powinny zostać aby ograniczyć negatywne zjawiska obserwowane na terenie obszaru rewitalizacji w sferach społecznej oraz gospodarczej. Zdaniem największego odsetka badanych (33,2%), najbardziej skutecznym działaniem w tym kontekście byłaby organizacja większej liczby wydarzeń o charakterze kulturalnym i rekreacyjnym dla mieszkańców. Ponadto, odpowiedziami cechującymi się znaczną liczbą wskazań (po 31,4%) były działania związane z utworzeniem

miejsca spotkań dla mieszkańców, jak również realizacją projektów szkoleniowo-doradczych celem zwiększenia ich wiedzy i doświadczenia. Inne programy, dotyczące aktywizacji, integracji i aktywności lokalnej, wskazane zostały przez porównywalny odsetek ankietowanych, tj. 22,9%. Najmniejszą liczbą wskazań cechują się działania związane ze zwiększeniem poziomu bezpieczeństwa (14,2%) oraz promocja przedsiębiorczości i wsparcie dla osób zakładających własną działalność gospodarczą (11,1%).

Wykres 10. Jakie rodzaje przedsięwzięć, powinny być Pana(i) zdaniem podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na wskazanym obszarze (odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru)?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Ankietowani wskazali także na działania, które ich zdaniem poprawić mogłyby sytuację w kontekście negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych. W opinii respondentów, największą skutecznością cechowałyby się działania związane z rozbudową i modernizacją infrastruktury edukacji (przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów) wraz z poprawą wyposażenia placówek (90% ankietowanych),

rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej (40,1%) oraz poprawa standardu mieszkań (w tym termomodernizacje budynków i poprawa wyposażenia w media), wybrane przez 37% respondentów. Mniejsza ich liczba zauważyła potrzebę realizacji działań związanych ze zwiększeniem dostępu do usług handlowych i usługowych (30,4%), rozbudową i modernizacją sektora turystyki, rekreacji i sportu (27%) oraz z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej na parki, skwery, place zabaw itp. (22%).

Wykres 11. Jakiego rodzaju przedsięwzięć, powinny być Pana(i) zdaniem podejmowane w celu ograniczenia negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na wskazanym obszarze (odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru)?

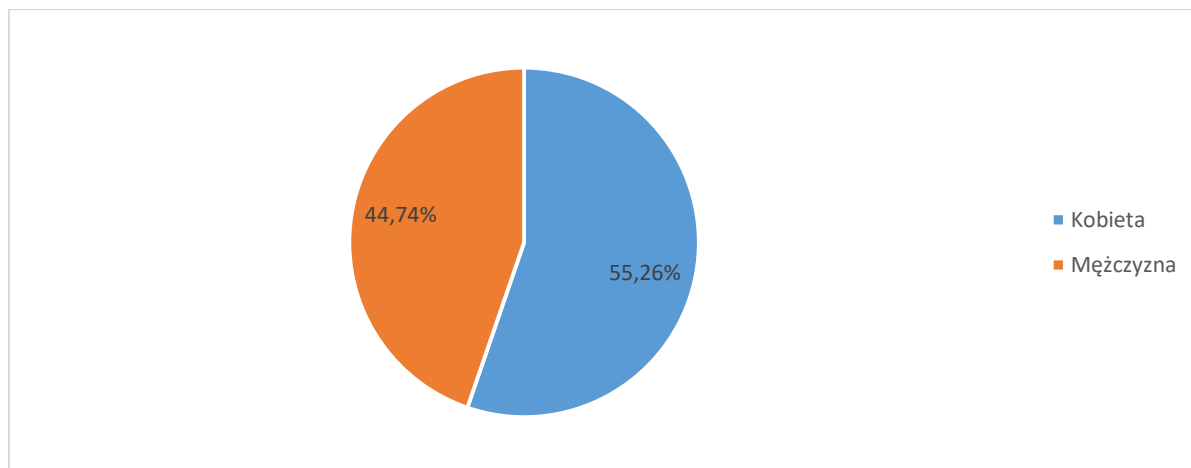
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Inne odpowiedzi udzielone przez zapytanych mieszkańców obszaru rewitalizacji dotyczyły organizacji większej liczby spotkań oraz rozbudowy ścieżek rowerowych na tym obszarze.

Metryczka

Metryka na celu miała określenie ogólnego profilu osób uczestniczących w badaniu. Jak wynika z odpowiedzi udzielonych na pytanie o płeć uczestników ankiety, więcej było kobiet (55,26%) aniżeli mężczyzn (44,74%).

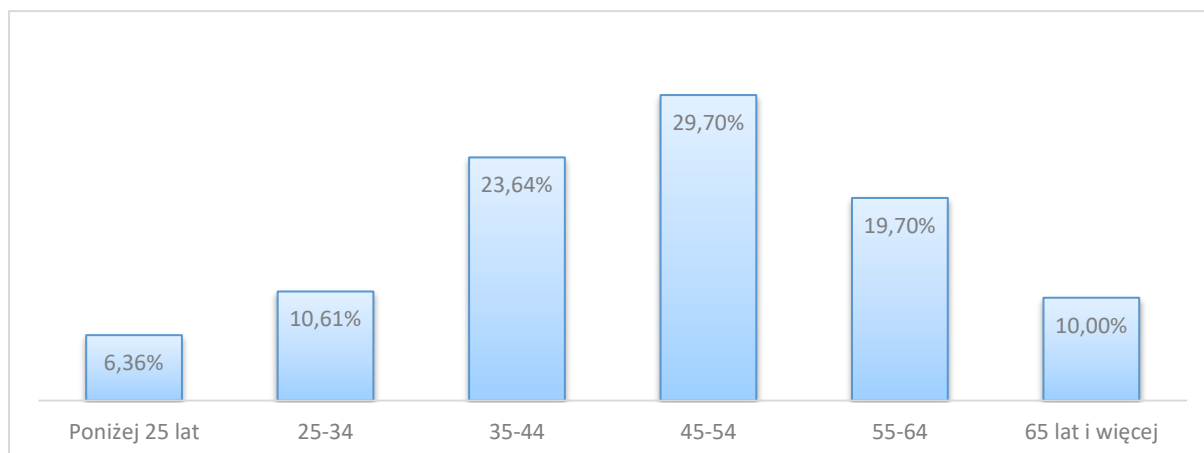
Wykres 12. Płeć

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Przeważającą grupą uczestników badania były osoby w wieku 45-54 lat (29,70%). Nieco mniej liczne grono stanowiły osoby w wieku 35-44 lat (23,64%) oraz 55-64 lata (6,5). Respondenci od 25 do 34 roku życia byli trzecią najmniej liczną grupą wieku (19,70%), a ankietowani powyżej 65 roku życia to stanowili 10,00% uczestników w badaniu. Najmniej liczne grono respondentów przypadło na grupę wieku poniżej 25 lat (6,36%).

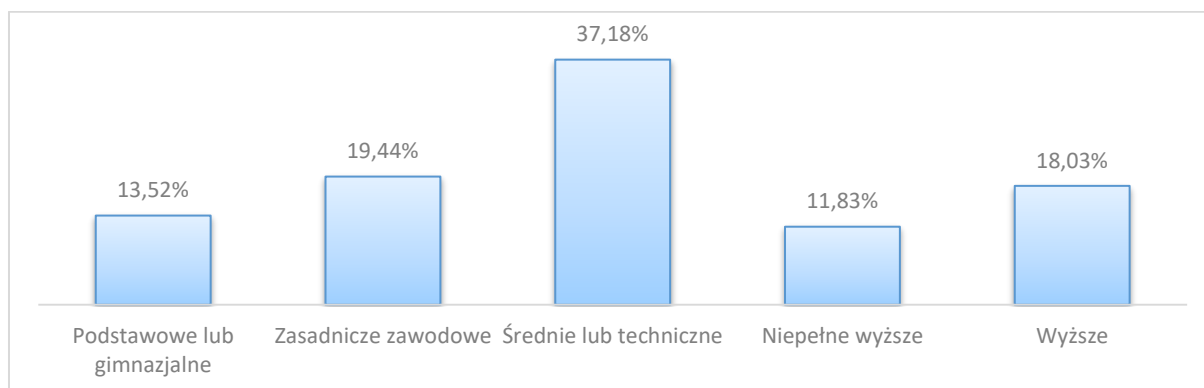
Wykres 13. Wiek

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Ankietowani zapytani zostali także o swoje wykształcenie. Najwięcej badanych (37,18%) miało wykształcenie średnie bądź techniczne, a kolejno zasadnicze zawodowe (19,44%), i wyższe (18,03%). Mniejsza liczba wskazań przypadła na wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne (13,52%) oraz wyższe niepełne (11,83%).

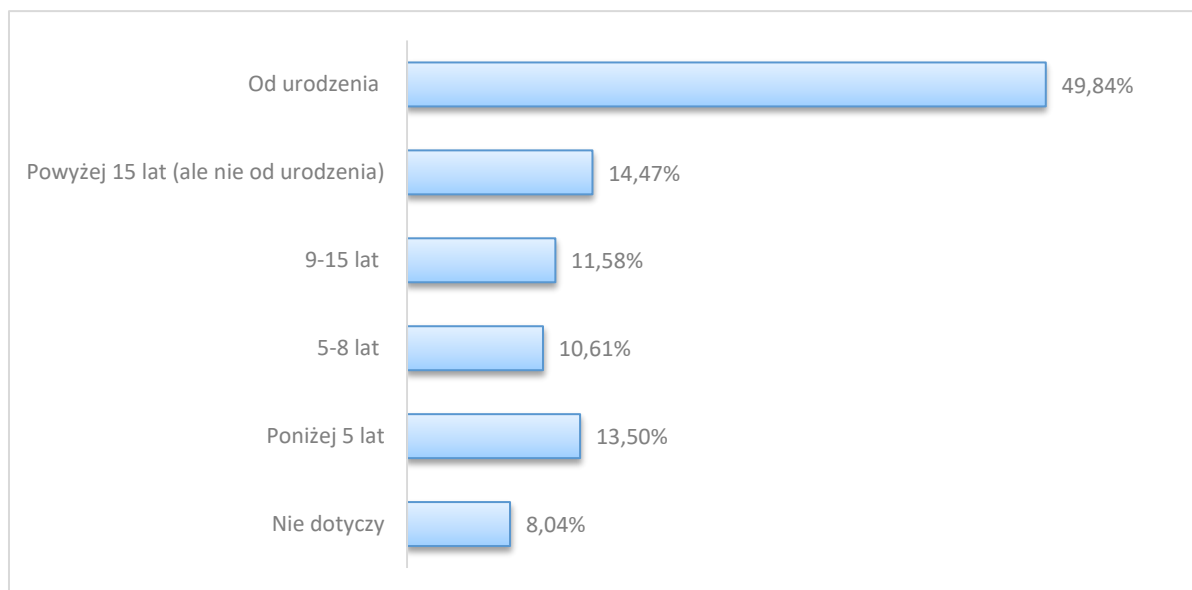
Wykres 14. Wykształcenie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Blisko połowa uczestników badania (49,84%) zamieszkiwało obszar gminy od urodzenia, natomiast 14,47% to byli mieszkańcami tego terenu powyżej 15 lat, co świadczy o bardzo dobrej znajomości respondentów dotyczącej skali problemów oraz potrzeb na obszarze wyznaczonym do działań rewitalizacyjnych. 11,58% osób zamieszkiwało gminę od 9 do 15 lat, 10,61% - od 5 do 8 lat, zaś na odpowiedź poniżej 5 lat wskazało 13,50% ankietowanych.

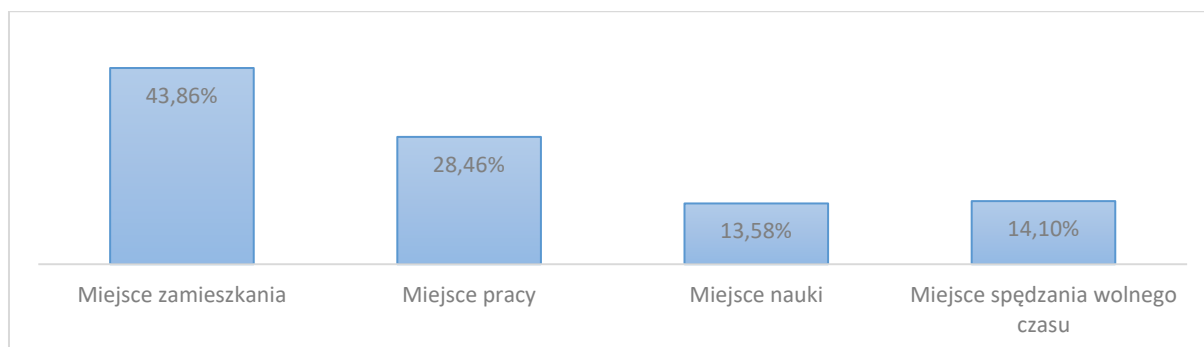
Wykres 15. Liczba lat zamieszkiwania w gminie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

Na koniec przeprowadzonego badania ankietowego respondenci zapytani zostali o swe związki z obszarem rewitalizacji. Dla zdecydowanej większości (43,86%) obszar rewitalizacji jest miejscem zamieszkania, a także miejscem pracy (28,46%). Dla 13,58% ankietowanych jest to miejsce nauki, a dla 14,10% miejscem spędzania czasu wolnego.

Wykres 16. Związki z obszarem rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety CAWI/PAPI.

16. Załącznik 3 Spotkania konsultacyjne

16.1 Pierwsze spotkanie konsultacyjne

- Przebieg spotkania:
 - przedstawienie celu i programu spotkania;
 - wprowadzenie do tematu rewitalizacji;
 - dyskusja o problemach ze sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno- funkcjonalnej i technicznej w Gminie Dobrzyniewo;
 - przedstawienie wyników dotychczasowych badań;
 - badanie ankietowe;
 - podsumowanie, wnioski, plany na najbliższą przyszłość związane z opracowaniem Programu Rewitalizacji.

Osoby obecne na spotkaniu indywidualnie wypisały na przygotowanych arkuszach dostrzegane w Gminie Dobrzyniewo problemy społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenno- infrastrukturalne i techniczne.

W toku ankietyzacji wśród uczestników spotkania wyłoniły się następujące problemy:

Tabela 42. Wyniki pierwszego spotkania konsultacyjnego

Problem	Propozycja rozwiązania	Uwagi
Trudny dojazd (droga powiatowa 1397 B) do Kopiska ze względu na zły stan techniczny i niską jakość nawierzchni dróg, zarówno od drogi krajowej Białystok-Augustów jak i tzw "trasą chrabołowską" (od drogi Białystok-Elk)	Wymiana nawierzchni, zbudowanie drogi zapewniającej dobre warunki do przejazdu samochodami, zwłaszcza osobowymi	Jest potencjał do zbudowania partnerstwa na rzecz poprawy jakości drogi (powiat białostocki, Lasy Państwowe, Gmina Dobrzyniewo, może biznes lokalny i przyszli inwestorzy)
Mała aktywność mieszkańców	Skuteczne docieranie do mieszkańców z informacją o możliwościach poprawy warunków ich życia, zrealizowanie propozycji mieszkańców na poziomie wsi/sołectwa z zaangażowaniem w to mieszkańców ("mały sukces",	Ludzie obciążeni czasowo pracą zawodową i dojazdem do niej do Białegostoku oraz obowiązkami rodzinnymi nie podejmują aktywności lokalnie; dotychczasowe spotkania poświęcone problemom lokalnym nie

	<p>by ludzie przekonali się, że z ich udziałem zmiana na lepsze jest możliwa)</p>	<p>skutkowały ich rozwiązaniem, mieszkańcy są tym zniechęceni; brak rozwiązania problemów zgłaszanych przez mieszkańców uzasadniany był brakiem funduszy w budżecie gminy, sytuacja finansowa nie poprawiła się (niewielkie dochody gminy) więc mieszkańcy uznają, że zgłaszane przez nich problemy nadal pozostaną nierozwiązane (nie wiedzą o możliwościach korzystania przez gminę ze środków zewnętrznych). W gminie są aktywne organizacje pozarządowe (zdaniem dyr.GCK), warto dotrzeć do nich na etapie zbierania pomysłów na działania w obszarze rewitalizacji</p>
<p>Niska świadomość społeczna i obywatelska mieszkańców, brak znajomości zadań gminy (oczekiwanie od władz gminy tego, co jest poza ich kompetencjami; a z drugiej strony wykonywanie przez mieszkańców tego, co gmina im zapewnia: np. odśnieżanie dróg dojazdowych "machali łopatami, bo nie wiedzieli, że to robi gmina")</p>	<p>Edukacja mieszkańców; informacja o działaniach władz gminy na całym jej terenie także w kontekście zaangażowanych środków i możliwości finansowych gminy; stworzenie warunków do funkcjonowania inicjatywy obywatelskiej w gminie</p>	<p>Mieszkańcy zarzucają władzom brak zainteresowania rozwiązaniem ich problemu, ale nie wiedzą o działaniach wykonanych w innych miejscach gminy ("Mieszkańcy oceniają wójtę z perspektyw swego sołectwa i mówią, że nic nie robi"); nie znają zasad tworzenia budżetu gminy i gospodarowania funduszami dużo mniejszymi niż potrzeby gminy; nie są świadomi nadmiernego obciążenia samorządu zadaniami scedowanymi przez rząd; nie wiedzą o możliwościach korzystania z funduszy zewnętrznych (ale także o warunkach określających dostęp do nich- jak np. wymagany wkład własny, zasada refundacji, określony typ beneficjenta)</p>
<p>Świetlice wiejskie stoją puste</p>	<p>Wykorzystanie świetlic zgodnie z potrzebami mieszkańców (trzeba je zidentyfikować) angażując</p>	<p>Trzeba mieć na uwadze ograniczenia czasowe mieszkańców pracujących w Białymstoku; świetlice</p>

	mieszkańców do roli współgospodarza (a nie tylko odbiorcy oferty)	mogłyby być bardziej wykorzystywane na potrzeby seniorów (może jakieś zajęcia międzypokoleniowe: seniorzy + dzieci?)
Aktywność zawodowa mieszkańców realizowana jest w Białymstoku- tereny Gminy Dobrzyniewo stają się sypialniami Białegostoku	Powstawanie i rozwój podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Dobrzyniewo (pojawił się pomysł wykorzystania niezagospodarowanych obiektów -budynki po szkołach, świetlice- na domy seniora)	W gminie Dobrzyniewo budują też swoje domy mieszkańcy uciekający z Białegostoku od zgiełku miasta (nadal pracujący w B-stoku lub już na emeryturze)- są "obcy", nie asymilują się z mieszkańcami żyjącymi tu od pokoleń
Wsie wyludniają się - osoby aktywne zawodowo podejmują pracę w Białymstoku i ze względu na trudy dojazdów przenoszą się do Białegostoku (lub w ogóle wyjeżdżają do pracy za granicę)	Rozwój podmiotów oferujących atrakcyjne miejsca pracy w Gminie Dobrzyniewo Poprawa jakości dróg - zmniejszy uciążliwość dojazdów	
Brak połączenia komunikacją publiczną do Kopiska	Po poprawie jakości drogi uruchomienie transportu zbiorowego (publicznego lub prywatnego)	
Brak sali gimnastycznej na potrzeby mieszkańców wsi Fasty (zwłaszcza dzieci i młodzieży)	Zapewnienie warunków do aktywności fizycznej w pomieszczeniu	Potrzeba zgłaszana od lat, ciągle bez rozwiązania ze względu na inne priorytety wydatków w gminie
Fetor z przepompowni ścieków we wsi Fasty	Skuteczne wykonanie szczelnych połączeń rur z przepompowni	
Niewystarczająca infrastruktura dla bezpiecznego ruchu rowerowego (ogranicza możliwości rozwoju ruchu turystycznego)	Uzupełnienie brakujących odcinków dróg dla rowerzystów; wytyczenie, oznakowanie, opisanie szlaków rowerowych	

Źródło: Opracowanie własne.

Uczestnicy świadomi tego, że Program Rewitalizacji jest kluczem do pozyskania środków zewnętrznych na realizację zapisanych w nim zadań, wykazują dużą troskę o jakość Programu ("Jak powstanie dobry Program skoro nie ma dziś mieszkańców na spotkaniu?").

Dla zapewnienia udziału większego grona mieszkańców na etapie pracy nad pomysłami rozwiązań problemów proponując:

- zapraszać mieszkańców na spotkania przez dostarczenie im informacji na piśmie do skrzynki pocztowej z odpowiednio dużym wyprzedzeniem czasowym;
- sołtysi powinni być poinformowani o rewitalizacji (może jakieś spotkanie informacyjno-edukacyjne przy okazji sesji rady gminy, bo w nich biorą udział?) tak, by móc wyjaśniać mieszkańcom wagę Programu Rewitalizacji i wkładu mieszkańców w prace nad jego powstawaniem;
- warto zaangażować proboszczów (parafii katolickich i prawosławnych) do zachęcania mieszkańców do udziału w tworzeniu Programu;
- informacje adresowane do mieszkańców powinny być napisane prostym, zrozumiałym językiem (słyszac "rewitalizacja" pytali sołtysa: Ale o co chodzi?);
- spotkania z mieszkańcami powinny odbywać się na poziomie sołectw

Podczas wypełniania ankiety respondenci mieli kłopot, by odnieść się do sołectw, o których nie mieli wiedzy (co potwierdza słabe utożsamianie się z gminą, "mała ojczyzna" ograniczona jest do sołectwa). Trzeba będzie wyjaśnić sołtysom i mieszkańcom zasady wyboru obszaru rewitalizacji, bo istnieje realne zagrożenie pojawienia się poczucia "karanja tych, co się starają": aktywna i zaradna wieś Fasty prawdopodobnie nie znajdzie się w obszarze rewitalizacji i może to prowadzić do wniosków, że aktywność i starania mieszkańców odcięty im teraz dostęp do rozwiązywania ich problemów w ramach rewitalizacji. Może wprowadzenie przez Radę Gminy Dobrzyniewo inicjatywy obywatelskiej otworzy nowe możliwości nie tylko sołectwom z obszaru rewitalizacji, ale także tym nieobjętym Programem Rewitalizacji.

16.2 Drugie spotkanie konsultacyjne

Na spotkaniu konsultacyjnym poproszono mieszkańców o wskazanie problemów, które w ich opinii występują na obszarze rewitalizacji. Na kartach wymienione były wszystkie sołectwa, które wchodzą w skład obszaru rewitalizacji, tj.:

- Szacify
- Kozinice
- Dobrzyniewo Kościelne
- Kopisk
- Chraboty
- Obrubniki
- Borsukówka
- Kulikówka

Mieszkańcy wymienili problemy dla trzech, następujących sołectw:

1. Obrubniki

Problemy społeczne	Problemy gospodarcze
<ul style="list-style-type: none"> • Słaba integracja mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • Mały przyrost mieszkańców, migracje mieszkańców
Problemy przestrzenno-infrastrukturalne i techniczne	Problemy środowiskowe
<ul style="list-style-type: none"> • Świetlica, w której nie można przebywać zimą, bo jest zimno • Brak kanalizacji • Brak chodników 	Brak
Źródło występowania problemu (stanu kryzysowego)?	Potencjał obszaru
<ul style="list-style-type: none"> • Gmina nie inwestuje w naszą miejscowość • Brak innowacji na jej modernizację 	<ul style="list-style-type: none"> • Świetlica wiejska

2. Szacify

Problemy społeczne	Problemy gospodarcze
<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom uczestnictwa w życiu politycznym i kulturalnym • Bezrobocie osób w wieku produkcyjnym • Słabe wykształcenie • Niewystarczający kapitał społeczny • Korzystanie z pomocy społecznej • Wykluczenie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Bezrobocie – brak kwalifikacji • Zmniejszenie liczby gospodarstw rolnych • Niskie dochody • Zaostrzenie standardów produkcji rolnej
Problemy przestrzenno-infrastrukturalne i techniczne	Problemy środowiskowe
<ul style="list-style-type: none"> • Brak miejsca spotkań (świetlica) • Marny stan dróg 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie powietrza poprzez tradycyjne węglowe ogrzewanie

<ul style="list-style-type: none"> Niski poziom obsługi komunikacyjnej (częstotliwość kursów autobusów) 	<p>domów (niejednokrotnie palenie odpadów różnego pochodzenia)</p> <ul style="list-style-type: none"> Pokrycie budynków eternitem Nieustabilizowana gospodarka wodno-ściekowa
Źródło problemu (stanu kryzysowego)	Potencjał obszaru
<ul style="list-style-type: none"> Emigracja ludzi do miast Starzejące się społeczeństwo Brak miejsca spotkań Zaostrzenie przepisów dla gospodarstw rolnych Modernizacja pieców grzewczych Poprawa nawierzchni dróg Zwiększenie częstotliwości kursów komunikacji ogólnodostępnej 	<ul style="list-style-type: none"> Obszar atrakcyjny turystycznie (Natura 2000) Ścieżki rowerowe Chęć integracji społeczeństwa Poszerzenie oferty turystycznej

3. Chрабоły

Problemy społeczne	Problemy gospodarcze
<ul style="list-style-type: none"> Bezrobocie Alkoholizm Starość Bezdomność 	<ul style="list-style-type: none"> Brak zakładów usługowo-turystycznych
Problemy przestrzenno-infrastrukturalne i techniczne	Problemy środowiskowe
<ul style="list-style-type: none"> Brak kanalizacji publicznej Brak utwardzonych dróg i poboczy (Kopisk-Kulikówka) Bezpieczeństwo – brak chodników Doposażenie świetlicy 	<ul style="list-style-type: none"> Azbest Brak kanalizacji sanitarnej i deszczowej
Źródło problemu (stanu kryzysowego)?	Potencjał obszaru
<ul style="list-style-type: none"> Brak komunikacji publicznej Brak chodników Brak środków na realizację Brak bazy noclegowej i infrastruktury turystycznej Brak oznakowanych szlaków turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> Turystyczny Rolniczy – szczególnie rolnictwo ekologiczne Przyrodniczy Środowisko naturalne

16.3 Trzecie spotkanie konsultacyjne

Trzecie spotkanie konsultacyjne, które odbyło się 14 lipca 2016 r., wspólnie wypracowano przedsięwzięcia rewitalizacyjne zarówno o charakterze społecznym, jak i infrastrukturalnym. Projekty, które związane były z aktywizacją społeczną i zawodową mieszkańców wpisane zostały w Projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże. W przypadku projektów

infrastrukturalnych, do Programu wpisane zostały te, bez których realizacja projektów społecznych jest niemożliwa.

17. Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Wykaz wskaźników wykorzystanych w delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	11
Tabela 2. Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże w podziale na jednostki analityczne	17
Tabela 3. Struktura osób bezrobotnych na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże w podziale na jednostki analityczne	21
Tabela 4. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niepełnosprawność	33
Tabela 5. Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe)	39
Tabela 6. Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	42
Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym.....	45
Tabela 8. Liczba wyrobów azbestowych [ha] w przeliczeniu na powierzchnie sołectwa [ha].....	48
Tabela 9 Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji w liczbie placówek edukacyjno-kulturalnych ogółem danej jednostki podziału (analiza dotyczy jedynie jednostek, w których znajdują się placówki edukacyjno-kulturalne)	53
Tabela 10 Opis stanu technicznego i wyposażenia obiektów kulturalno-edukacyjnych	56
Tabela 11 Liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na osoby w wieku przedprodukcyjnym	58
Tabela 12 Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału	61
Tabela 13. Sumaryczny wskaźnik degradacji dla sfery społecznej	65

Tabela 14. Wyniki wartości sumarycznego wskaźnika degradacji dla wszystkich mierników wskaźnikowych	67
Tabela 15. Lokalne potencjały jednostek, które charakteryzują się występowaniem sytuacji kryzysowej	71
Tabela 16. Występowanie stanu kryzysowego w sferze społecznej, pozaspołecznej i lokalnego potencjału na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże	74
Tabela 17. Powiązanie dokumentów planistycznych i strategicznych	90
Tabela 18. Przedsięwzięcie nr 1	109
Tabela 19. Przedsięwzięcie nr 2	110
Tabela 20. Przedsięwzięcie nr 3	111
Tabela 21. Przedsięwzięcie nr 4	112
Tabela 22. Przedsięwzięcie nr 5	113
Tabela 23. Przedsięwzięcie nr 6	114
Tabela 24. Przedsięwzięcie nr 7	115
Tabela 25. Przedsięwzięcie nr 8	116
Tabela 26. Przedsięwzięcie nr 9	116
Tabela 27. Przedsięwzięcie nr 10	117
Tabela 28. Przedsięwzięcie nr 11	117
Tabela 29. Przedsięwzięcie nr 12	118
Tabela 30. Przedsięwzięcie nr 13	119
Tabela 31. Miejsce realizacji projektów rewitalizacyjnych	125
Tabela 32. Wpływ projektów rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty życia	128
Tabela 33. Projekty realizowane w latach 2007-2013	129
Tabela 34. Źródła finansowania	131
Tabela 35. Metody włączania interesariuszy na etapie tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji	138
Tabela 36. Wzór formularza konsultacyjnego	143

Tabela 37. Zadania podmiotów uczestniczących w Gminnym Programie Rewitalizacji.....	151
Tabela 38. Ramowy harmonogram realizacji programu	152
Tabela 39. Wskaźniki produktu i rezultatu dla projektów rewitalizacyjnych	154
Tabela 40. Wskaźniki realizacji celów rewitalizacji	160
Tabela 41. Opiniowanie Gminnego Programu Rewitalizacji.....	166
Tabela 42. Wyniki pierwszego spotkania konsultacyjnego.....	184
Schemat 1. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji	148
Schemat 2. Elementy systemu zarządzania	149
Schemat 3. Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji	161
Schemat 4. Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.....	163
Rysunek 1. Mapa poglądowa Gminy Dobrzyniewo Duże	9
Rysunek 2. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wartość sumarycznego wskaźnika degradacji	19
Rysunek 3. Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	25
Rysunek 4. Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	26
Rysunek 5. Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym lub poniżej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika	27
Rysunek 6. Liczba bezrobotnych bez wykształcenia średniego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców –wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	28
Rysunek 7. Liczba bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców –wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	29
Rysunek 8. Liczba bezrobotnych do 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców- wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	30

Rysunek 9. Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców- wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	31
Rysunek 10. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji.....	36
Rysunek 11. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na bezradność opiekuńczo-wychowawczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	37
Rysunek 12. Liczba osób objętych pomocą GOPS ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	38
Rysunek 13. Liczba wniosków złożonych o środki z programu 500+ (uzyskanie świadczenia na pierwsze dziecko – kryterium dochodowe) w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	41
Rysunek 14. Liczba dzieci korzystających z dożywiania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	44
Rysunek 15. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji.....	47
Rysunek 16. Wyroby azbestowe (ha) na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże – wynik sumarycznego wskaźnika degradacji	50
Rysunek 17 Sołectwa, w których znajdują się placówki edukacyjno-kulturalne	52
Rysunek 18 Liczba placówek edukacyjno-kulturalnych wymagających modernizacji w liczbie placówek edukacyjno-kulturalnych danej jednostki podziału	55
Rysunek 19 Liczba obiektów rekreacyjnych przypadających na osoby w wieku przedprodukcyjnym	60
Rysunek 20 Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków danej jednostki podziału.....	63

Rysunek 21. Podsumowanie analizy wskaźnikowej dla jednostek analitycznych	70
Rysunek 22 Poglądowa mapa obszaru zdegradowanego Gminy Dobrzyniewo Duże	76
Rysunek 23 Poglądowa mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na tle gminy	78
Rysunek 24. Poglądowa mapa podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych	170
Wykres 1 Jak ocenia Pan/ Pani projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże?	144
Wykres 2 Czy zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne odpowiadają na zdiagnozowane problemy mieszkańców obszarów rewitalizacji?	145
Wykres 3. Prosimy o zaznaczenie, do którego obszaru odnoszą się Pana(i) odpowiedzi.....	172
Wykres 4. Jak ocenia Pan(i) natężenie poszczególnych problemów społecznych na obszarze rewitalizacji.....	174
Wykres 5. Jak ocenia Pan(i) następujące aspekty życia na obszarze rewitalizacji- Prosimy bardzo o ocenę w skali od 0 do 4, gdzie 0 oznacza ocenę najniższą a 4 najwyższą.....	175
Wykres 6. Jakie grupy powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji (odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru)?	176
Wykres 7. Jak mógłby Pan(i) określić swoje relacje z sąsiadami?	177
Wykres 8. Czy włączyłaby/by się Pana(i) w działania podejmowane na rzecz poprawy życia w miejscu zamieszkania?.....	177
Wykres 9. Jak często uczestniczy Pan(i) w wydarzeniach, imprezach kulturalnych organizowanych w gminie.....	178
Wykres 10. Jakie rodzaje przedsięwzięć, powinny być Pana(i) zdaniem podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych	

i gospodarczych na wskazanym obszarze (odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru)? 179

Wykres 11. Jakie rodzaje przedsięwzięć, powinny być Pana(i) zdaniem podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na wskazanym obszarze (odpowiedzi nie sumują się do 100%, pytanie wielokrotnego wyboru)? 180

Wykres 12. Płeć 181

Wykres 13. Wiek..... 182

Wykres 14. Wykształcenie..... 182

Wykres 15. Liczba lat zamieszkiwania w gminie 183

Wykres 16. Związki z obszarem rewitalizacji 183